

БҮРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРАВИТЕЛЬСТВАДА

ШЭНЭ ШЭНЖЭТЭЙ ТОГТООЛНУУД

Тоо, бүрдэлэй талаар үнгэрхэн жэлэй дүнгүүд хүсэд үшөө тодоргогүй, гэбшье экономикын байдалай зарим тэды дүнгүүд мэдээжэ болонхой. Экономико, бюджет хоёрой бэе бэеһээ дулдыдадаг хадань, үйлэдбэрийн гаргашатай сэхэ хамаатай заһабаринууд бюджетдэй гүйсэдхэбэридэ оруулагдаха баатай болобо.

Тиймэһээ республикын Правительство ээлжээтэ хуралдаан дээрээ бюджеттэ заһабари, нэмэлтэ оруулан проект хаража үзэбэ.

Тийгэжэ 2004 оной республикын бюджет гаргашын талаар 11 063 431,7 мянган түхэриг болобо гэжэ тодорхойлогдоо. Бюджетдэй оршо 4 394 362,6 мянган түхэриг болонхой. Тэрэшэлэн федеральна бюджетдээ 6 847 706 мянган түхэриг нёдондо жэл манда ороо юм байна.Нёдондо жэлэй дүнгөөр бюджет гүйсэдхэхын дутагдал 178 636,9 мянган түхэригтэйгөөр гараба. Ушар юун бэ гэхэдэ, түсэблэгдэһэн олзо гүйсэд оробогүй. Жэсшээхэдэ, республикын мэдэлэй зөөриие техникэскэ инвентаризациин бүридэлдэ абаха нэгэдэмэл бюро байгуулагдаха аад, Улаан-Үдын бюро муниципальна бусад байгуулалтануудай тоодо оролсоогүй байшоо, тиймэһээ зөөрин оршо бага болоо ха юм. Гэхэтэй хамта промышленность, энергетикэ, барилгын халбаринуудай өөрын гаргаша багсаамжалһанһаа ехэ байшаба. Аюулай ушарта хараалагдаһан гаргаша мүн лэ түсэблэгдэһэнһөө ехэшгэ болошоо. Гэгээрэлэй, соёлой, элүүр энхые хамгаалгын болон физкультура, спортын хэрэглэмжэдэ бюджетээр хараалагдаһанһаа үлүүсэ мүнгэн номологдоһон байна. Гадна аймагуудай муниципальна байгуулалтануудта туһаламжа үзүүлгдээ.

Правительствын гэшүүдэ бюджеттэ заһабари, нэмэлтэнүүдые оруулха проектые дэмжээд, Президентын үзэмжэдэ табиба.

Финансын министрэй орлогшо В.Золотухин Правительствын анхаралда 2005 оной республикын бюджеттэ заһабаринуудые оруулха дурадхалтайгаар Хуулийн проект зүбшээгэдэ табиба. Проектын ёһоор, 2005 ондо республикын бюджетдэй гаргаша 11 844 843 мянган түхэриг гэжэ хараалагдана. Харин олзо оршонь 11 030 248,8 мянган түхэриг байха зэргэтэй гэжэ түсэблэгдэнэ. Федеральна бюджетдээ 5 113 464,5 мянган түхэриг орохо юм гэжэ найдуулагдана. Гэбшье, республикын байгша опой бюджет 814 594 мянга гаран түхэригтэй дефицит хараална.

"Гүрэнэй болон муниципальна мэдэлэй унитарна предпритинууд" тухай хуулийн ёһоор, тус үйлэдбэрийнүүд олоһон олзынгоо хубиие бюджеттэ саг болзортонь,тодорхойлогдоһон хэмжээгээр

заатагүй оруулалсажа байха уялгатай. Гэхэ зуура гэр байдалай коммунальна ажахын объектынүүдэй гаргашые хааха дотаи федеральна засагай зүгһөө эльгээгдэхээр хараалагдана.Мэргэжэлэй техникэскэ училищинууд олзобориин үйлэдбэринүүдтэй боложо, өөрын хэрэг эрхилхэ эрхэтэй болохонь.

2005 оной бюджетдэй гаргашын хубида зарим тэды заһабаринууд оруулагдаха ёһотой гэжэ тус хуулийн проект зохёогдоо.Тодорхойлол, 2002-2010 онуудта бэелүүлгдэхэ ёһотой "Жилище" гэнэн тусхай программа бэелүүлгдэ мүнөө жэл 12334,5 мянган түхэриг нэмэгдэжэ үгтэхэ, гадна хойто зүгтэ ажаһуудалтай байһан зондо байра байдал олгохо субсиди хараалагдана. 2002-2010 онуудта бэелүүлгдэхээр хараалагданхай "Электронная Россия" гэжэ программада байгша жэл 8 424,9 мянган түхэриг номологдохо зэргэтэй. Советскэ Союзай Геройин нэрэ зэргэтэй зондо хуулийн эрилтээр хараалагданхай түлбэри гүйсэд түлгэдэхэ. Гэхэ мэтын оршо, гаргашын тодорхойлолго бюджетдэй проектдэ оруулагдаба.

Граждан оборонын талаар болон гай аюулай онсо хэрэгтэй албанай дурадхалһан проект Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ ушаржа болохо техногеннэ тодорхоо арад зониие аршалха хэмжээнүүдые хараална. Энэ проект хадаа федеральна хуулийн шэнэ эрилтээр манай республикын хуулиие гуримшуулха зэргэтэй.Энэ асуудалай шиндхэбэридэ 33977,8 мянган түхэриг республикын бюджетдээ гаргашалагдаха юм.

Түймэрэй аюулгүйе сахиха тухай республикын хуулида заһабари оруулха проект мүн лэ Правительствын үзэмжэдэ оруулагдаба. Энэ албанай байгуулалта хадаа федеральна засагта боложо байһан зарим тэды хубилалтануудай гуримда орожо байна. Тиймэһээ ажалын эмхидхэл федеральна хуулийн эрилтэдэ харюусаха зэргэтэй, Арадай Хуралай

баталһан урданай хуули дээдын хуулийн гуримда харюусаха ёһотой болоно. Энэ хуули бэелүүлгдэ республикын бюджетдээ зуун миллион шахуу түхэриг гаргашалагдаха юм.

Буряад Республикын хүдөө ажахыда гүрэнэй туһаламжа үзүүлхэ тухай хуулийн проект энэ халбарийн министрество Правительствын үзэмжэдэ дурадахаба. Арсалдаатай, ехэ орёо асуудал гэжэ Правительствын гэшүүдэ тэмдэглэнэ. Сэхыень хэлэхэдэ, хүүлэй хэдэн жэлнүүдэй туршада иматгал Правительствын, гүрэнэй туһаламжын ашаар хүдөө ажахын байдал зарим тэды найжаржа эхилээ гэхэдэ, алдуу болохогүй. Лизингын гуримаар техникээр хангалга, кредит абалгын процентые хаалгалсаха субсиди үгэлгэ, хүдөө нотагуудай социальна байдалые найжаруулха шэглэлэй тусхай программа бэелүүлгэ гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулганууд хүдөөгэйхидтэ горитойгоор туһалаа ха юм.

Гэбшье хүдөө ажахын байдал хаа хаангүй найжараагүй байһаар. Олон ажахынүүд үри шэриһээ гаража шадангүй. Хүдөөгэй ажалшадай салин ондоо халбарийн хүдэлмэришэдэйхиһөө тэнсүүриггүй бага хэмжээтэй. Инвестици энэ үйлэдбэридэ ороногүй. Ашаглагдадаг техникэ хуушаранхай, шэнэ техникэ худалдажа абаха арга боломжо олонхидо үгы. Хүдөө ажахын талаар республикын политикые тодорхойлохо хуули абтаагүй байһаниинь гайхалтай. Федеральна, региональна болон район хоорондын харилсаа холбоон хуулийн ёһоор элэрхэйлэгдээгүй байһаар. Тиймэһээ республикын хүдөө ажахые хүгжөөхэ түлхисэтэй тусхай хуули хэрэгтэй гэжэ министрество тоолоод, хуулийн проект дурадхаба гээшэ. Хэрбээ проект хуулийн хусэндэ оробол, хүдөө ажахын үйлэдбэри тодорхой түсэблэлтэйгөөр хүгжэхэ аргатай болохо ха юм. Финансын талаар хуули бэелүүлгдэ горитойхон гаргаша хэрэгтэй ааб даа, зүгөөр тэрэ

гаргашыень хүдөөгэй ажалшад продукцияраа бусааха аргатай болохо. Хуули хадаа социальна сэгнэшгүй ехэ үүргэтэй. Түрүүшын харалгаар проектые зүбшэн хэлсээд, зарим тэды һанамжануудаа Правительствын гэшүүдэ мэдүүлбэ.

Буряад Республикадахи муниципальна бүридэлнүүдэй гулваануудые һунгаха тушаа хуулида заһабаринуудые оруулан хуулийн проект Правительствын заседани дээрэ харагдаба. Нютагай өөрын хүтэлбэрийн байгуулалтые гуримшуулха зорилготойгоор республикын Президент, Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ хоёрой хамтын шиидхэбэрийн ёһоор аймагай гулваануудые һунгаха хуулида заһабаринууд орохо ушар гараба гээшэ. Тэрэшэлэн, заһабарилагдаһан хуули хадаа федеральна иимэ хуулийн гуримуудтай зуршээдхэхгүй болоно.

Арадай Хуралай үйлэдбэри тухай республикын хуулида орохо ёһотой хубилалтануудые Правительствын гэшүүдэ зүбшэн хэлсэбэ. Мүн лэ федеральна хуулийн эрилтэнүүдтэ манай республикын хуули харюусаха зэргэтэй, тиймэһээ тэрэ эрилтын ёһоор арадай бүтээнүүдтэ тохогодохо налогой хэмжээн тодорхойлогдобо. Гэхэтэй хамта уран найханые бүтээдэг арадай дархашуудта туһаламжа үзүүлхэ талаар хэмжээнүүд хуулийн хүсөөр ябуулагдаха ёһотой гэжэ проект соо бэшэгдэнэ.

Нютагай өөрын хүтэлбэрийн үнэмшэлгэтэ органуудай депутатуудые һунгаха Буряад Республикын хуулида заһабаринууд оруулагдаа. Россия Федерацида дээдэ засагнаа эхилээд, нютагай өөрын хүтэлбэри хүрэтэр реформа болохо байһаниинь баранда мэдээжэ. Нютагай засаг бүридэлгэдэ мүн лэ хубилалтанууд боложо эхилхэнь. Районной Советүүдтэ депутатуудые һунгаха гурим, һунгалтын округуудые бүридхэхэ дүрим гэхэ мэтэнүүд тус хуулийн проектээр хараалагданхай. Жэсшээхэдэ, нютагай өөрын хүтэлбэрийн депутатууд хадаа нэгэ мандаатын болон олон мандаатын округуудаар һунгагдаха эрхэтэй болохо юм. Тиймэ һунгалтын системэ болобол муниципальна бүридэлнүүдэй өөрын устараа тодорхойлогдохо зэргэтэй. Олон мандаатын һунгалтын округуудта мажоритарна системэ хэрэглэгдэхэ. Хэрбээ һунгалтын округто арбан мянган һунгагшадһаа үсөөн зон тоологдобол, депутата кандидат хүн зоной гар табилаагүйгөөр, зээли мүнгэ оруулангүйгөөр бүридэлдэ абтаха эрхэтэй юм байна.

Хуулийн энэ проект Правительствын заседани дээрэ дэмжэгдээд, Арадай Хуралай сессийн үзэмжэдэ табигдахань.

Николай НАМСАРАЕВ, манай корр.

Хүнгэлэлтэнүүд - хүлгөөтэ асуудалнууд
НАЯТАЙШУУЛДА ЭМ ДОМ ЯАГААД ҮГТЭХЭБ?

Пенсионер, ветерануудта хүнгэлэлтэй эм дом худалдаха талаар олон асуудалууд гаранхай.

Үнгэрхэн жэлэй декабриин 21-һээ энэ асуудалаар Буряадай территориальна медицинскэ страхованиин жаса тайлбаринуудые үгэжэ эхилээ юм. Тэрэ жасын дэргэдэхи эм домоор зониие хангадаг таһагай начальник Светлана Шенхоровна АСАЕВА манай асуудалуудта харюусана.

-Ямар жасанаа наһатайшуудые эмшэлгын хэрэгсэлнүүдээр хангаха юмта?

-Энэ хэрэгтэ федеральна бюджет 50,8 миллиард түхэриг шэглүүлээ.

-Хүнгэлэлтын сэнгээр эм худалдажа абахын тула хэндэ хандаха болонобиди?

-Нэн түрүүн өөрынгөө эмшэлэгшэдэ хандаха болонот. Тэрэшэлэн медицинын страховой бүридэлдэ, мүн манай территориальна жасада хандаха эрхэтэйт.

-Ямар эм рецептээр абажа болохоб, юрэдөө, ямар дом хүнгэлэлтэй сэнтэйгээр худалдагдажа байхаб?

-Эмнэлдэг врач хүнгэлэлтэдэ эрхэтэй хүн бүхэниие эм домой нэрэнүүдтэй ташилсуулха уялгатай юм. Тэрэшэлэн түлбэриггүйгөөр үгтэхэ эмүүдэй нэрэнүүд "Российская газетийн" 2004 оной декабриин 10-най дугаарта тунхаглагдаа юм. Хамта дээрээ 322 эм тоологдоно.

-Хүдөөгэйхиды хараад үзэе. Нютагай фельдшер түлбэриггүй эмдэ рецепт бэшэжэ үгэхэ эрхэтэй юм гү?

-Гол түлбэ поликлиникэдэ ажалтай врач

(фельдшернүүд), терапевт, педиатр, невропатолог гэхэ мэтэ мэргэжэлтэй эмшэд рецепт бэшэхэ эрхэтэй. Рецепт үгэхэ эрхэтэй медицинын газарнуудые, мэргэжэлтэдые элүүр энхые сахидаг республикын министрество тодорхойлонхой. Рецепт бэшэжэ үгэһэн мэргэжэлтэн хадаа ямар аптекэдэ эм абахыень заажа үгэхэ уялгатай. Хэрбээ тэрэ аптекэдэ хэрэгтэй эмэй үгы байбал, аптекийн хүдэлмэрилэгшэд тэрэ эмтэйнь адли туһатай эм дурадхаха уялгатай юм. Рецепттын эрхэ хүсэн 14 хоногой саг болзортгой юм гэжэ хадужа абахань шухала.

-Нэгэ рецептээр абажа эм домой тоо хизаарлагданхай гү, али хэдышые шэл, хорообхоор абажа болохо гү?

-Ушар ушараараа. Эмшэлдэг врач үбшэнэй үзэгдэлээр эмэй хэмжээе тодорхойлохо ёһотой. Нэгэ рецепт дээрэ нэгэ эм дурадхагдаха. Аптекэдэ гансал рецепттын мүрөөр эм табигдажа

байха. Эдэгээгүй һаа, дахин рецепт бэшүүлхэдэ болоно.

-Светлана Шенхоровна, рецептээ үгы болжорхоһон хүн яаха болоноб?

-Врачтаа хандаха болоно. Шэнэ рецепт бэшэжэ үгэхэ эрхэтэй юм. Танай эмшэлэгын карта дээрэ врач тусхай тэмдэглэл хэхэ. Тиймэһээ танай рецепт олоһон хүн түлбэриггүй эм абажа шадахагүй.

-Жэсшээхэдэ, эсэгынгээ орондо басаганинь рецептээр эм абаха аргатай гү?

-Рецептээр найдажа дамжуулан хүнэй түлөө ямаршые эрхэтэн эмьелнь абажа болоно.

-Түлбэриггүйгөөр абаха эрхэгүй үбшэн бии юм гү?

-Ямаршые үбшэнтэй хүн эм абаха эрхэтэй юм. Хэрбээ хэрэглэгдэһэн эм түлбэриггүй эмүүдэй тоодо ородог хаань.

-Стационарта эмшэлүүлжэ байһан хүн түлбэриггүй эмээр хангагдажа байха эрхэтэй юм гү?

-Больницада гүрэнэй тэдхэмжын аргаар эмшэлүүлэгдэнэ гээшэ. Тиймэһээ нэмэлтэ эм хэрэггүй.

-Инвалид болошоо гэнэн диагнозай һүүлээр ямар сагнаа түлбэриггүй эмдэ хүртэхэ эрхэтэй болоноб?

-Инвалид гэжэ тодорхойлуулаад, тэдхэмжын түлбэри абажа эхилхэн үдэрһөө, федеральна регистрын бүридэлдэ оролсохотой хамта врачай зууршалгаар түлбэриггүй эм абажа байха эрхэтэй болохо.

Светлана НАМСАРАЕВА хөөрөлдэбэ.

НЭМЭЛТЭ
ТАЙЛАРИНУУД

Буряад Республика дотор эм домоор наһатайшуудые хангаха эмхидхэлэй ехэ ажал ябуулагдажа байна. 382 поликлиникэ болон фельдшерэй пунктнууд тусхай рецептнүүдые бэшэжэ үгэхэ эрхэтэй болонхой. 108 аптекэ болон аптечи пунктнуудта түлбэриггүй гү, али түлбэрийн хүнгэлэлтэй эм дом үгтэгдэхэ.

"Роста" гэжэ фармацевтикэ кампани хангалтын асуудал шиидхэхэ уялгануудые даажа абаба.

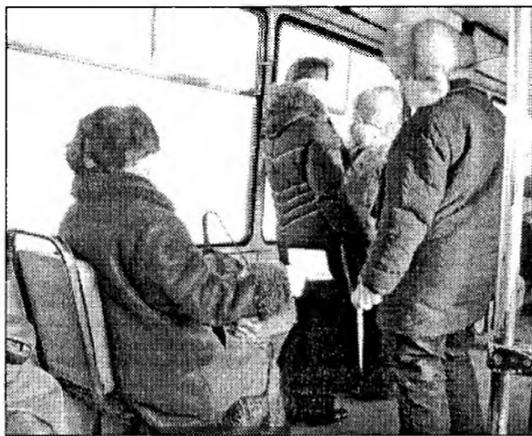
АМАРНА,
ЭМШЭЛҮҮЛНЭ

Шэнэ жэлэй эхинһээ гурбан зуугаад ветеранууд манай республикын эмшэлүүлгын мэдээжэ газарнуудта түлбэриггүйгөөр эльгээгдэбэ. "Аршаан", "Саяан", "Горячинск" болон үшөө хэдэн профилакторинууд тэдэниие угтан абаба. Амаралта, эмшэлэгын сапатори, курортнуудай багтаамжын талаар манай республика түрүү һуури эзэлдэг юм байна. Хүнгэлэлтын бүридэлдэ орохо эрхэтэй республикын бүхы ветерануудай хэрэглэмжые хангажа шадаха аргатай байһан тухайгаа курортнуудай эзэд мэдүүлнэ.

Николай НАМСАРАЕВ.

Хүнгэлэлтэ - хүлгөөтэ асуудал

«Хүнгэлэлтэнүүдые мүнгөөр хэлгэлгэ тухай» Хуули шэнэ жэлһээ бүридэлдөө оробо гээшэ. Үргэн Россимнай наһатай зон энээниие буруушааж, харгы зам хаана митинг үнгэргэнэ гэжэ хирэ-хирэ болоод лэ, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүд дуулгана. Республикадамнай байдал дан найн гэхээр бэшэ. Манай наһатай зон Правительствын байшанай урга митинг үнгэргөөшьегүй хаа, тус хуули буруушаахан хүнүүд олон.

НАНАМЖАНУУД
ОЛОН, ГЭБЭШЬЕ...

Урдань хүсэнтэй байхан хүнгэлэлтэнүүдэй усадхагдажа, мүнгэн тэдхэмжээр хэлгэгдэһые Улаан-Үдэний ветеранууд буруушаана. Хотын Ветерануудай Сөведэй түрүүлэгшэ Виктор Фалилеевэй хэлэһэнэй ёһоор, урдань хүнгэлэлтэнүүд олон байгаа, харин мүнөө тэдэнь үсөөрөө. Реформодо дайруулжа, бусадһаа ехээр хохидогшодой дунда ажалай ветеранууд онсо нуури эзэлнэ. Урдань тэдэндэ олгогдодог байхан хүнгэлэлтэнүүдэй орондо оройдоол 200 түхэриг түлэгдэхэ юм ха. Тиигэжэ телефонингоо түлөө түлбэри гүйсэдөөр түлэхын хажуугаар, шүдэнэй протез бүтээлгэхэнь, хамтын унаагаар ябахань мүнгэтэ болобо бшуу. Виктор Фалилеевэй хэлэһээр, эдэ бүхы хүнгэлэлтэнүүдэй орондо харын 400-500 түхэриг түлэгдээг болоо хаань, бараг найн хэн.

шаалгын хэмжээнүүдгэ гарахаяа яаралтагүй» гэхэн уряатайгаар хандаба. «Даб дээрээ үнгэргэгдэжэ байхан реформо шунахай ябадалтай албан тушаалтанай, унаагай болон эм домой хэрэгсэлнүүдые хуули бусаар үйлэдбэрилжэ, наймаалжа, мүнгэ хэдэг зоной, мүн гүрэнэй эд хүрэнгэ хулуужа амташанан хүнүүдэй харгы хаана

ГОМДОХО ШАЛТАГААНУУД БИИ

Энэ хуулин ёһоор хүнгэлэлтэ абадаг зомнай хоёр бүлэгтэ хубаагдаа. Нэгэ бүлэгын федеральта бүлэгһөө мүнгэ абаха, нүгөө бүлэгһынь регионной бюджетдээ «амсалха». Москваһаа мүнгэ абагшад баяртайнууд, гэдэһээ эльбэн хэбтэхэ аргатай. Харин үгытэй регионной пенсионернүүдгэ бархирха саг ерээ хаш. Энэ тоодо манай республика үниһэй ороно бшуу.

Шэнэ жэлэй хууль бүхы хүнгэлэлтэнүүд үгы болгогдожо, ажалай ветеранууд оройдоол 200 түхэриг абаха болоо. Хүдөөдэ ажаһуудаг наһатай хүндэ нэгэ бага зэргын тэдхэмжэ болоно бшуу. Энэ мүнгэндөө тэдэ хахад мэщээг талха абаха аргатай гү, али хэдэн паашха сай, саахарта тэрэл мүнгэниинь хүрэхэ болоно. Харин нара бүри нэгэ дороо нуунгүй, урагшаа-хойшоо ябадаг наһатай зондо ямар бэ? Урдандаа тэдэ нарада социальна халбарин эмхи ошожо түлөөһөгүй билет абаха байгаа. Мүнөө тэрэнь болоулагдаа. Жэшээлбэл, Түнхэнэй аймагһаа Улаан-Үдэ хото руу ошохо биледэй сэн 350 түхэригтэ хүрэнэ. Нөөхи наһатай хүмнэй аяар дүрбэн нара соо тэрэ 200 түхэригөө дараад нуужа, ниислэл ошохо баатай болоно бшуу. Тээд, Улаан-Үдэдэ үри хүүгэдэнь, зээ ашанарынь теби таабайгаа хүдээшэнхэй, нууха газараа олохо болон ханашанхай байна ха юм. Мүн үбдөөд, түб больницада эльгээхэдэнь, мүнгэгүйб гээд нуухагүйш. Үшөө энэ мүнгэнэй бүридэлдэ эм дом абалгын хүнгэлэлтэ оруулагданхай. Тээд, хүдөөдэ хаанаһаа хэрэгтэй эм тэрэ дороо абахабши.

Хотын ажаһуушадые энэ хуули хаяада хашаа гэхэдэ, алдуу болохогүй. ханашан тээшээ хүнгэлэлтэй автобусто нуугаад ябаха саг үнгэрөө гэжэ ойлгохоор болоо. 200 түхэригтэ таба дахин ябабал, тэрэшни үгы. Шэнэ жэлэй хууль трамвайн кондукторнууд наһатай зонтой энэ талаар «ойлгууламжын» ажал ябуулжа байна. Үдэр бүри тэндэ хэрэлдэн шууян гарана. Зарим хатуу зантай кондукторнууд «ниюуртаа нооһоо ургуулан», наһатайшуулые намнажа, түлхижэ хаяна. Тээд яахабши, энэ гэдээнэй ажал ха юм. Оройдоол зэмэгүй кондукторнууд эндэ боохолдойһоо муухайгаар харагдана.

Наяхана би зориута трамвайда нуужа, ямар байдал байһые харабаб. Нэгэ наһатай таабай кондуктортай иимэ хөөрөлдөө үнгэргэб:

- Дайнай ветеранби. Минии үнэмшэлгэ, - гээд, хүгшэн залуу басаганда хандаба.

- Энээнээ холодильнигтоо нягаада байгты, - гэжэ кондуктор шангарба.

- Шамда гэртэшни намтай адлишуу хүн бии ёһотой. Юундэ аха зах зонтой хэрэлдээ татахаа ханаш?

- Үгы. Энэ минии ажал гээшэ. Мүнгэ түлэгты. Али удаадахи буудада үдээр гарахатнай гү?

- Наяхана хотын мэр Геннадий Айдаев хэнишье түлхижэ гаргахагүй гэхэн даабари үгөө бшуу.

- Ошоод, тэрэ Айдаевтайгаа машина соонь түлөөһөгүйгөөр нуугаад ябаарайгты.

- Билет хэдытгэ?

- Табан түхэригтэ.

- Энэ арбые абагты. Үлэһэн мүнгэниинь хэрэггүй. Наһаараа энэ гүрэнэй түлөө хүдэлхэш, дайсадһаа хамгаалхаш. Агуу Илалтын 60 жэлэй ойдо маанадтаа иимэ бэлэг «түрэл гүрэмнай» хэбэ ха юм даа, - гэжэ гэмэрһээр тэрэ трамвайһаа бууба.

Энэ хадаа нэгэл ушар. Үдэртэ хэды хэрэлдэн болоноб гэжэ бү мэдэе. Трамвайһаа буулгуулан ушаршые бии.

- Юундэ арадһаа нураагүйб. Элдэб ондоо юумэн болохонь гээд хунгалта, референдум үнгэргэдэг шуу, - гээд, 67 наһатай Мария Ивановна хэлэнэ.

- Дайнай урда, дайнай үедэ ба хүүдэншые налайжа нуугаагүйбди. Мүнөөшье налайха саг ерэбгүй, хуурсагта ороходоо ханаагаа амарха зон гэшэбди, - гэжэ 82 наһатай Намжил Аюоровна гомдолтойгоор ханамжална.

Тиихэдэ хүнгэлэлтэй эм абахада үшөөшье олон саарһа хэхэ хэрэгтэй. Мүн лэ хүндэ болошоо. «Хүл дээрээ ябаад, ошожо элдэб хүнгэлэлтэ эрижэ, ноёд найдай урда хойнонь доро дохёогүй хаашни, шамда юуншые хүртээхгүй», - гэжэ Светлана Николаевна хэлэнэ. Энэ 73 наһатай эхэнэр поликлиникэ врачта ерээд байна.

Юрын арад зоной гэмэржэ байхада, дээдэ зиндаагай ноёд эшэхэшье ниюургүй үдэр бүри зүб юумэ хэжэ байһанааа тэмдэглэнэ. Россин финансын министр Алексей Кудрин, энэ хубилаата ехэ найнаар үнгэржэ байна, 10 миллион манай наһатайшуул мүнгэ абаа гэжэ хэлэнэ. Мүн манай республикын Ажалай ба социальна хүгжэлтын министр Степан Ефимов иимэ адли ханамжатай.

Хэды тиигэбэшье олон зон, илангаяа наһатайшуул, энээниие дэмжэнгүй. Үри хүүгэдэ ба наһатайшуулые найнаар харадаг гүрэн бэрхэнүүдэй тоодо ородог гэжэ дэмы хэлсэдэггүй. Агууехэ Илалтын 60 жэлэй ойн болохоёо байхада, наһатайшуулаа үйдхарлуулба гээшэ гүбди?

Борис БАЛДАНОВ.
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

ха юм», - гэжэ тус хандалга соонь хэлэгдэнхэй. «Тиимэһээ эдэ зоной идхалгада орожо огтолон болохогүй!» - гэжэ Бурядаймнай олонитын эмхинүүд эрхээс хажуулан зоние уряалхын хажуугаар, тус реформын бүхы дутуу дунданууд нарын болзрто усадхагдаха гэжэ найдуулна.

Шэнэ хуулин хүсэндөө ороһонһоо боложо, алибаа бэрхэшээлнүүдтэй ушарһан зоной онсо орёо асуудалнуудые шийдхэхэ талаар хотымнай захиргаан оролдолго гаргана. Жэшээлхэдэ, Россин олонхи можо нотагуудтай сасуулаад үзэхэдэ, Улаан-Үдэний пенсионернүүдтэ харын туршада трамвайгаар ябаха билет хүнгэлэлтэй сэнгээр худалдагдана. Энээнһээ гадуур, Улаан-Үдэдэмнай автобусоор болон трамвайгаар ябаха нийтэ билет нарын болзрто бии болгогдохоор хүлээгдэнэ, тэрэнь 350 түхэригһөө үнэтэй бэшэ байха юм ха.

Анхарагты! Ямар социальна түлбэринүүдгэ хүртэхэ тухайгаа хүн бүхэн районингоо социальна хамгаалгын таһаг руу хонходожо, тодорхой мэдээсэл абаха аргатай. Тиигэжэ Советскэ районной ажаһуугшад 21-48-54, Железнодорожно районийхид - 44-85-61, мүн Октябрьскэ райондо байдаг зон - 43-68-43 гэхэн номероор хонходохо болоно гэжэ мэдээснэбди.

Даша-Доржо БОЛОТОВ.
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

ДАЙНАЙ ВЕТЕРАНУУД - ТҮЛӨӨНЭГҮЙГӨӨР

Улаан-Үдэ хотымнай хүнгэн түхэлэй автобусууд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветерануудые түлөөнүгээр шэрэхэ.

Хотын захиргаанай Транспортн таһагай мэргэжэлтэдэй мэдээснээр, дайнай ветеранууд түлөөнүгэйгөөр ябахын тула, аймагайнгаа социальна хамгаалгын таһагта тусхай саарһа бүридхэхэ зэргэтэй.

Үмсэдөө хамтын унаатай зон ветерануудые түлөөнүгэйгөөр шэрэхэ гэхэн шийдхэбэри 2003 оной май нара соо абаһан юм. Тиигэжэ бүхы хүнгэлэлтэнүүдэй усадхагдашые хаань, элдэб шоглоолээр ябадаг олонхи автобусууд ветерануудые түлөөнүгэйгөөр шэрэхэ гэхэн шийдхэбэриес хүсэнтэй зандань үлэбэ.

Тобшо һонин

ЗАРИМ АВТОБУСУУДАЙ ТҮЛБЭРИ ХУУШАН ХЭМДЭЭ

Улаан-Үдэ хотодо зоние шэрэдэг 14 маршрудай хүнгэн түхэлэй автобусуудай сэнгүүд 1 түхэригөөр дээшлээ. Тиигэжэ түлбэриес дээшлүүлхэ тухай республикын Правительствын зүбшөөл үгөөшье хаань, үлэгшэ 40 гаран маршрудаар ябадаг хамтын унаагай сэн урданайнгаал хэмдэ үлэнхэй. Гэхэтэй хамта ерэхэ 2-3 үдэрэй туршада энэ байдал эгсээр хубилжа магад гэжэ хотын захиргаанай Транспортн таһагай мэргэжэлтэд тэмдэглэнэ. Хамтын унаагай жолоошод болон хүтэлбэрилэгшэдын түлбэриес дээшлүүлхэ тухай асуудал мүнөө дээрээ зүбшээлсэжэ байнхай.

ВИЧ ҮБШЭННӨӨ НЭРГЫЛХЭ ТАЛААР

ВИЧ, туберкулёз, малярия үбшэн-гүүдһээ нэргылгын талаар бүхэдэлхэйн жасын проект Буряад орондомнай бээлүүлэгдэхэнь. Тиигэжэ республикамнай энэ проектын бээлүүлэгдэхэ 10 можо нотагуудай тоодо оролсобо бшуу. Проект бээлүүлгын дүнгөөр медицинскэ эмхи зургаанууд тусхай ошоньон түхээрлэнүүдээр хангагдаха, гадна мэдээсэлэй хэмжээнүүд ябуулагдаха болоно. Онсолотой зүйл гэхэдэ, үбшэн зоние аргалалгада тус жасаһаа мүнгэн номологдохо юм. Мүнөөдэрэй байдалаар ВИЧ үбшэнтэй ганса хүниие аргалалгада Буряад орондомнай хэе бүхэндэ дуцда

зэргэ 120-ёод мянган түхэриг гаргашалагдана.

Энэ проект февралын 8-һаа бээлүүлэгдэжэ эхилхэ.

«2004 ОНОЙ РОССИН ЭРХИМ ВРАЧ»

гэхэн мурьсөөндэ Бурядаймнай эмшэд амжалтатай хабаадаба. Россимнай түрүү эмшэдэй хабаадаһан тус мурьсөөндэ Хэжэнгын аймагай больницын стоматолог Баярма Цыдыпова II нуури эзэлбэ. Харин Республиканскэ психоневрологическа диспансерай дээдэ гарай эмшэн Николай Венедиктов III шатын дипломоор шагнагдаа.

Даша-Доржо БОЛОТОВ.

Хүдөөтэймнай байдал ямар бэ?

«ЭТИГЭЛ НАЙДАЛЫЕНЬ ХАРЮУЛХА УЯЛГАТАЙБ...»

Валерий Васильевич АНДРЕЕВ 1950 ондо Яруунын аймагай Эгитэ нютага түрэнэн юм. Мужыхын дунда хургуули дүүргэлэнэй удаа 1970 ондо ВСТИ-д орожо, 1975 ондо «Технология кожи и меха» гэнэн факультет дүүргээд, Свердловско областин Камышлов гэнэн хотодо арна эдэлгын заводто амжалтатой ажаллаа. Түүн мастерар, удаань ОТК-гай начальнигаар, хүүдэнэ заводой ахмад инженерээр хүдэлэн байна.

1978 ондо Улаан-Үдээс бусажа, Ивалгын заготконторын директорээр ажаллаа. Хүүдэнэ түрэл цуглагаа ошожо, парторг болобо. Эгэтынгээ сельногтой түрүүлэгшээр, удаань Яруунын аймагай райпотребсоюзай түрүүлэгшээр ажаллан байна. Урагшаа ханаатай, ударидаха баян онол аргатай Валерий Васильевиче Буркоопсоюзай түрүүлэгшын нэгэдэхи

орлогшоор, удаань республикын худалдал наймаанай министрэй орлогшоор хунгаа. Хүбэлгэн хурса, ханаанаа заабол бөлүүлхэ гэжэ оролдодог В.В.Андреев Буряад Республикын Правительствын ажыхын таһагыг даагшаар, удаань Буряад Республикын Президенттын советнигээр амжалта түгэс ажаллаа.

Нютагаар хидайнгаа гуйлтаар, дэмжэлгээр мүнөө Яруунын аймагай «Дружба» СПК-гай түрүүлэгшээр хунгадан байна.

Наһанайн хани нүхэр болохо Валентина Санжибоевна ЕСРЦ-эй директорээр ажаллана. Гурбан хүүгэдэй. Ехэ хүбүүн Олегын, заахан Вика басагатай. Баир хүбүүнийн. Хяаггада тамождна хүдэлнэ. Одхон Василий хүбүүнийн БГСХА-гай экономика факультэдэй 5-дахи курсын оюутан юм.

Тээмэндэ ажалайнгаа хэрээр Яруунын аймаг ошоходоо, Мужыхада «Дружба» СПК-да нёдондоной хабарнаа амжалтатой хүдэлжэ эхилэн, түрүүлэгшээр хунгадан Валерий Васильевич Андреевтай уулзажа хөөрлэдэн, ажыхын хэрэгүүд, бэрхэ ажалшад тухай асууһан, ямар түсэбтэй байһаарнь хонирхоһон байнабди. Урагшаа ханаатайгаар, урма зоригтойгоор Яруунадаа ажаллахаа, нютагаар хидайнгаа этигэл, найдал харюулхаяа, түрэл газараа үргэхээ, дэмжэхээ эрхэн В.В.Андреев ажалай баян намтартай, республика соогоо мэдээжэ хүтэлбэрлхы үүргэ ехэтэй ударидагша гэжэ мэдэрхэн хадаа Шэнэ 2005 ондо ямар хараа түсэбтэйгөөр хүдэлжэ байһан тухайн асууһан байнаб. Урдань холхоз байһан ажыхын мүнөө үеын байдалтай, ажал хэрэгүүдтэйнь уншагшадаа танилсуулха хүсэлтэйбди. Валерий Васильевичай үгэнэн

харюунуудыг таанадайнгаа хонорто дурадханабди.

-Манай «Дружба» СПК-мнай хүдөө ажыхада 6243 гектар газартай, тэрэнэймнай 3059 гектар хахалагдаха таряанай газар, 430 гектар газарта талха таряа ургуулнабди. Ажыхы-дамнай 41 трактор, 18 автомобиль, 13 комбайн тоологдоно. Тийхэдэ мал ажыхы хүгжөөхэ зорилготойгоор ажалладаг хадаа 433 толгой бодо малтайбди, тэдэнэймнай 129-ийн хаамхай үнээд болоно. Хамта дээрээ 2754 хонитойбди, тэдэнэймнай 1736-ийн эхэ хонид юм. Үшөө тийхэдэ 96 толгой адуун бии. Саашадаашье хайн хүдэлжэ, 2005 оной хүүд багта хүсэл оролдог гаргажа, бодо малаа 470 толгой, хонидоо 3000 толгой, харин адуугаа 105 толгой болгохо гэнэн хараа бодолтойбди. Тиймэхээ үнгэрхэн жэлдэ, намартаа хүсэд хүрэхэ үбнэ, гэжээл яһала абаабди.

Онсолбол, 2004 ондо 35 тонно мяха, 104 тонно хү, 7,7 тонно

нооһо, 140 тонно орооһо абан байнабди. Тийхэдэнь элдэб янзын 1200 тонно үбнэн сабшагдажа бэлдэгдээ. Зуу гаран ажалшадтай манай ажыхада бэрхээр хүдэлдэг зон олон. Үнгэрхэн жэлэй үрэ дүнгөөр хонишод соо зуутан болоһон Ч.Б.Ж.Чимитовэй хүсэл оролдогые тэмдэглэмээр байна. Тийхэдэ хонишод Б-Ж.С-Ж.Ринчинов, С.Б.Березовский гэгшэд яһала хайн үрэ дүнгүүдэ туйлаба. Механизаторнуудай дунда Ц.Д.Г.Д.Цыдыпов, А.Ж.Чимитов, С.М.Балданов гэгшэд эрхим ажалаараа шалгарһан байна. Таряа хуряалгын үедэ гектар бүхэнһөө 7 центнер орооһон хуряагдаа.

Хэгдэхэ ажал, түсэб ехэ байна. Тэршэлэн үнээ бүриһөө 1800 килограмм (литр) хү хааха, гектар бүриһөө 10 центнер орооһо абаха, хониной нооһо 3,3 килограммда хүргэхэ ехэ түсэб ажалшадтаймнай урда табигданхай. Юуб гэхэдэ, малай ашаг үрэ бага, үнээ бүриһөө

оройдоол 1313 килограмм хүн хаагдана. Тийхэдэ нэгэ хонинһоо 3,2 килограмм нооһон абта, малай шэгнүүри сүүдхэдэ оройдоол 200 граммһаа үлүү болоногүй, тиймэхээ үшөө шанга харюусалга малшадта даалгагдана гэшээ. Шийдхэгдээгүй асуудалнууд олон. Жэшээнь бухгалтернууд, зоотехник, ветврач дугадана.

Шэнэ, залуу мэргэжэлтэдэ хүнгэлэлтэнүүд хараалагдайхай, гэр байра, мал үгтэхэ байна. Тийхэдэ хүдэлжэ байһан зонойнгоо саин хүлээ дээшлүүлхэ зорилго табигдана. Тийгэжэ дунда зэргээр нара бүри 1400 түхэриг хүрэтэр салингыень нэмэхэ хараатайбди. Жэл урид ажалшаднай 200-һаа 1000 хүрэтэр салинтай байгаа бшуу.

2004 оной хүүд багта дайнай болон ажалай ветеран С.М.Шагдаровта байра үгтөө. Чеченэй дайнай ветеран Б.Д.Дымбрыловтэ хаяар гэр байра дамжуулагдаха юм.

Манай ажыхы түрэл хургуулинуудтаа - дунда хургуулида, туһаламжын хургуулида, соёлой байшанда саг үргэлжэ туһа хүргэжэ байдаг юм. Олон тоото спортын мурьсөөнүүдтэ, Шэнэ жэлэй хайндэртэ, Сагаалганай, Сурхарбаанай хайндэрнүүдтэ, зунай спартакиадада мүнгэ зөөри номолжо байдагбди. Дунда хургуулиин, хүүгэдэй саадай түлшлэлгын системн заһабарилгада СПК-мнай туһалагд юм. Олон эмхинүүдье транспорттаар хангадагбди.

Манда хүдэлдэг мэргэжэлтэд булта оролдосотой, намай ехэ дэмжэжэ байһандань, урматай байдагбди. Ерэхээ байһан Сагаан нараар, Сагаалганаар бүхы зоние, тэрэ тоодо яруунынхидаа, нютагаархидаа үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалан, ажалдаа амжалтатой, ажабайдалда жаргалтай, гэр бүлдөө хайн хайхан ажаһуухыень хүсэнэб!

Бэлигма ОРБООДОВА хөөрлэдэбэ.

УТААН ХОНХЫН ТООНУУД ХУБИЛГАГДАНА

Улаан-Үдэ хотымнай 6 мянга гаран зоной гэртэй телефонной тоонууд нэлгэдэхэн.

Мүнөө дээрээ Загорск тосхондо энэ хэмжээнүүд бөлүүлэгдэжэ, түгэсэхэ тээшээ боложо байнхай. Тийгэжэ тэндэхи телефоннууд урдань «25» тоогоор эхилдэг байһан һаа, мүнөө тэдэнэ «558» гү, али «559» гээд эхилдэг болобо гэжэ мэдээсэбди. 111-дэхи болон 113-дахи кварталнуудташе ажаһуугшадай гэртэй телефоннуудтай тоо нэлгэгдэжэ эхилбэ. Харин Улаан-Үдэдэмнай дүн хамтадаа оройдоол 700 гаран абонентын телефонной тоонууд хубилгадангүй үлэхэ юм ха. Энэ хэмжээнүүдэй шалтагаан телефонно сетин хүгжөөгдэжэ, тухай онһон түхээрэлгэнүүдэйнь шэнэлэгдэжэ байһантай холбогдоно.

ХУУРМАГ, БОЛЗОР҂ОО ГАРААН ЭД БАРААН, ЭДЕЭ ХООЛ ДЭЛГҮҮРТЭМНАЙ ГАРАНА

Дэлгүүрһээ алибаа юумэ худалдан абан зоние мэхэлхэ, наймаалан эдэ гадарлаһанайнгаа түлөө нэмэлтэ мүнгэ эрихэ ушарнууд, сэнгүүд тухай мэдээсэһэн тухай саархануудыг буруугаар бүридхэлгэ, шалгагдаагүй шэгнүүрнүүдыг хэрэглэгэ гэхэ мэтээр худалдаа наймаанай ниитэ дүримүүдэй хазагайруулагдаһыг Госторгинспекцийн республиканска хэлтэс 2004 оной туршада шалгалтын хэмжээнүүдыг үнгэрхэнэй дүнгөөр элирүүлбэ.

Энэ хэлтэсэй Эд бараанай шанарай таһагыг даагша Валентина Дмитриевагай

Тобшо һонин

хэлхээр, худалдаа наймаа эрхилдэг 1400-гаад дэлгүүр жэлэй туршада шалгадан байгаа, тийгэжэ олонхи дэлгүүрнүүдтэн хуули буса ябадалнууд ушарна гэжэ тодорхойлогдоо. «Хуурмаг, хэрэглэгынгээ болзорһоо гараһан эд бараан, эдэ хоол республика руумнай хаянай ехээр асарагдадаг болоһон ушарһаань иимэ эрхэ байдал тохёолдоно бшуу», гэжэ Валентина Дмитриева тэмдэглэнэ. Тийгэжэ үнгэрэгшэ жэлдэ дүн хамта 1500-гаад хүн административна харюусалгада абтажа, 3 гаран миллион түхэригэй яла түлэхэ болоо.

БАЙГААЛИЙН АЮУЛАЙ БОЛООШЬЕ ҺААНЬ,

ТАИЛАНДА АМАРХААР ГҮ?

Буряад ороноймнай 10-аад ажаһуугша мүнөө дээрээ Таиланд гүрэндэ амаржа байнхай.

«Дэлхэйн олонитые хүлгөөһэн байгаалийн аюулаа хохидоһон гүрэнүүд руу ошонгүй байбал дээрэ», гэжэ Россин Гадаадын хэрэгүүдэй министрствын

уряалжа байгаашье хаань, манай республикын аяншалагшад Паттайя хотодо амархаар ошобо. Энэниень хотымнай аяншалгын агентствэнүүд тайлбарилна, Паттайя гэрэ аюулда дайруулаагүй байгаа ха.

Гэхтэй хамта «Сибирьтелеком» гэнэн акционернэ бүлгэмэй Бурядай региональна таһагай генеральна директор Сергей Борголовой болон гэр бүлын хуби заяан тухай тодорхой мэдээн мүнөө хүрэтэрөө үгы. Аюулай ушарха үедэ тэрэ Таиландда гэр бүлэтээ амаржа байһан юм гэжэ хануулаа. Сергей Борголовой түрэлхид бэдэрэлгын хэмжээ ябуулануудыг үнгэрэгжэ байнхай.

ХЯАГТА ХОТЫН ЗАХИРГААНАЙ БАЙШАН ГАЛ АЮУЛҺАА ХОХИДОБО

Январин 19-эй үглөөгүүр энэ байшанай дээбэри шатажа захалаа. Түймэр сарагшадай ерэтэр, ханануудын, шардаагын галда абтажа үрдихэн байгаа.

Хоёр даххартай тус байшан соо түймэрэй үедэ байһан 10 хүн амиды мэндэ. 2 саг хахад соо түймэр сарагдаа. Болгоомжогүйгөөр гал аһаан ушарһаа энэ аюул тохёолдоо гэжэ элирүүлэгдээ, зэмэтэй хүнийн мүнөө дээрээ тодорхойлогдоодуй. Уридшалһан мэдээгээр, энэ түймэр 70-аад мянган түхэригэй гарза ушаруулаа. Гадна 1864 ондо баригдан тус байшан архитектурын үнэтэ хүшөө гэжэ тоологдодог юм.

БҮРЯАДАЙМНАЙ СУГЛУУЛАГДАМАЛ КОМАНДА - КВН НААДАНАЙ ЭРХИМУҮДЭЙ ТООДО

Сочи хотодо үнгэрхэ КВН-эй уласхоорондын фестивалин хоёрдох шатада Бурядаймнай суглуулагдамал команда гараа.

16-дахи удаа үнгэржэ байһан «Кивин» нааданда Россин ба дүтыншье, хольншье хари гүрэнүүдыг түлөөлхэн хэмгүй олон команда хабаадана. Шэлэн абалгын нэгэдэх шатада 350-яад команда хабаадаа бшуу.

Нааданай дүнгүүдээр, Бурядаймнай суглуулагдамал команда түгэсхэлэй концертдэ оролсохоор хүлээгдэнэ.

ОРОД ДУУ ЗЭДЭЛҮҮЛЭГШЭД МҮРЫСЭБЭ

Элдэб олон зохёохы бүлгэмүүдыг түлөөлхэн 27 хүн Ород дуунай түрүүшын республиканска фестивалин шангуудта хүртэбэ. Тус хэмжээ ябуулагда Буряад ороноймнай, Шэтэ можын болон Агын Бурядай автономито тойрогой уран бэлитэнэй 50-яад коллектив хабаадан байна. Тус фестиваль жэл бүхэндэ үнгэрэгдэхөөр хараалагдана.

УХААН БОДОЛОЙ УРИЛДААН

Эрдэм мэдэсынгээ талаар эрхим хурагшадай болон оюугадай хоорондо түрүү хуури эзэлхын түлөө нэмэл мурьсөөн Улаан-Үдэ хотодомнай үнгэрбэ.

«Эрудит-2005» гэнэн ухаан бодолой урилдаанда Буряад ороноймнай, Эрхүү болон Шэтэ можонудай 53 команда хабаадаа. Эндэ оролсоһон хүбүүд, басагад элдэб олон халбаринуудаар эрдэм мэдэсэе харуула ёһотой байгаа бшуу. Январин 21-дэ «Брейнинг» гэнэн түгэсхэлэй наадан боложо, иалта туйлагшадай нэрэнүүд сонсохдоо.

Даша-Доржо БОЛОТОВ.

«ҮНЭН» ГАЗЕТЭДЭЭ

ҮНЭН СЭХЭЭР АЖАЛЛААБ...»

Наһанай намарые найханаар угтах юм гэхэн үгэнүүдтэй мэдээжэ монгол дууе Буряад Республикын арадай артистка Дарима Дугданова ханхи-нуулдаг. Ээрсэгтэл эрьелдэн, ходоорон ошодог хүнэй наһан бүрише хүүлэй үедэ түргэдэшөө юм гү, али болбосоронги байдалтай болоһондомнай, электроникын, компьютеризацин, автоматизацин үедэ сэг түргэн ябадаг болошоо гэжэ наһахаар байдаг.

Хүнэй наһан түргэн үнгэрһөөрөө болодоггүй, хүнэй хэһэн ажалаар сэгнэгдэдэг, туйлаһан амжалтаарнь тоологдодог гэжэ наһадагби. «Буряад үнэн» газетымнай ветеран, олондо мэдээжэ журналист, Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Бадма Тибашкеевич Цыремпилов түрэл газетэдэ 50 гаран жэл хүдэлжэ, Эхэ ороноймнай, республикымнай ажал хэрэгүүд, ажабайдал, гайхамшагта хүнүүд тухай толотоом хуудануудые бэшгэһэн байха юм. Түрүүн багахан хугасаа соо адуулуудые заһадаг, удхыень тааруулагд, наһан тээшнэ болгодог корректорээр, хүүдэн мэдээсэлэй таһагта корреспондентээр, таһагые даагшаар амжалта түгэс хүдэлһэн алдартай.

Хайшан гэжэ, ямар зорилгогойгоор, хэзээ, хэнэй туһаламжаар «Буряад үнэн» газетэдэ хүдэлхөө ерээ нэмта гэжэ хонирхожо, урма зоригтойгоор, хүхион дорюунаар залуунаһаа, ажалынгаа намтар тухай ехэ тодорхойгоор хөөрөһэн, 75 наһанайнгаа оёе угтажа байһан Бадма Тибашкеевичтэй харуул, сэрбэрхэн, уужам гоё байрадань уулаһан байнабди.

Наһан түргэн ябана даа, мэдээшьегүй байтараа 75 наһанайнгаа дабаанда хүршөөд байнаб, аяар 50 жэл соо «Үнэн» газетэдэ үнэн сэхээр ажаллааб. 1948 оной сентябрийн 8-най үдэр «Буряад үнэн» газетын редакцин үүдэ татажа ороо бэлэйб. Тэрэ үедэ Ленинэй үйлсын аптекин хоёрдохидабхарта оршодог Улаан-Удын медицинскэ училищида Доржо Ламажапович Чимитцыренов нагасынгаа зууршалгаар хургуудлингаа хүүдэ орохо гэжэ шалгалтануудаа барижа байтараа эдэб муухай үбшэнтэй зонтой зурагуудые хараад, досоомни муудаа, дурамни гутаа. Газашаа гараад, зүүн урагшаа харан гэрэймни, «Буряад-Монголой үнэн» гэхэн гаршагтай байшан байжа, ехэ баяртай ошобоб. Аргадымнай түрэлхи хэлэнэй багша Елена Лыгденова Дамдинова «Буряад үнэн» газетэдэ хэблэгдэһэн боғони расказуудаар изложени бэшүүдэдэг байгаа. Би «табан» дээрэ наһан хурадаг, диктант бэшэхэ дуратай, яһала найн почерктэй

байһан хадаа Ленинэй үйлсын 26-дахи байшанда оршодог «Үнэн» газетын редакцияда сэрбэхээр орожо ябатарни, урдаһаамни «Барилдаа» гэлдэһэн залуу хүбүүдэй (тэдэмни корректорнүүд Чимит Санжиев, Иннокентий Бальдилов гэгшэд байшоо) урдаһаамни гүйдэжэ гарахадань, «Барилдаа» гээд нэгыень түлхижэрхибэб. Тэдэмни бүри хүхээд, «Ажалда орохо гүш?» гээд намайгаа дахуулжа, томо томо олон зоной хуудаг нэгэ ехэ таһага руу оруулжархиба, бинь сошоод абааб. Бадарма Аюшеевич Очиров - редакторай орлогшо намайе корректорээр абахын урда хонирхоходонь, Баргжанай Лугшаханай хүмби гээд, нэгшые адуугүйгөөр диктант бэшэжэ, нимэ ажалтай болоһонби. Тэрэ үедэ Даши Дашипылович Лубсанов редактор байгаа, - гэжэ тэрэ холын сагые мүнөөдэр мэтээр хөөрөһэн Б.Т.Цыремпиловтэй дурсалгые эгшээрэ энеэдэжэ, гуниглажа байжа шагнаа нэм.

Хүндэ гэнэ усалда Бадма Тибашкеевич хэдэн жэлэй саана оробошые, урин налгай, нягта нарин, хүндэмүүшэ зантай, халуун анхаралтай наһанайнгаа хани нүхэр, МВД-гэй подполковник зиндаатай Екатерина Аюшеевнагай дэмжэлгын хүсөөр, эди шэдитэй, эмтэй домтой аргашадай ороодолгоор хүл дээрэ эхэ гаража, сариуун, дорюун зандаа, хүхиюу, хөөрүү, урданайнгаа ажал, ажабайдал найн наһажа, дурсажа хуухадань, ехэтэ баясаа бэлэйбди.

1950 ондо Номгон далайн флотто 3 жэлдэ алба хэжэ бусахадань, хуушан редакторын БИОН хүдэлхээ ябашан байгаа. Харин тэрэ үедэ Даши Лопсанов редактор болоһон байба. Корректорын ажал үгы байжа, Совминай эмхидхэлэй таһагта хүдэлхыень мандагар томо Балханов гэжэ хүн Бадма Тибашкеевичтэ мэдүүлгэ бэшүүлжэ, «уһан далайн сэрэгшэ, гэр байра үгэхэбди, «Динамо» стадионий хажууда гэр баринабди» гээд залуу хүбүүе баясуулба. Тэрэ үедэ 690 түхэриг салынтай байгаа. «Удангүй «Буряад үнэн» газетын редакцияда ажал бии боложо, Совминай хэрэгүүдэй талаар эрхилэгшэ М.Д.Черняков туһалжа, ГУМ-ай складһаа мүнөөрний костюм, пальто, самса, туфли абхуулжа, флодноо асарһан шинелиемни тайлуулаа бэлэй. «Үнэн» газетэдэ хүдэлхөө ошоходомни намайе дэмжэһэн энэ хүниие хэзээдэшые мартадаггүйб даа. Ти-гэжэ соёлой таһагые даагыя, бэлитгэй пост Чимит-Рэгзэн

Намжиловай хүтэлбэри доро хүдэлжэ эхилбэб.

Үдэһын хургуули дүүргээд, табан жэл соо багшанарай институттай үдэһын таһагта (ород хэлэнэй, литературын) хуража гарааб, үдэртөө ажалдаа ошохош. Удангүй 1967 ондо Ленинградтай ВПШ журналистикада хурахаа ошохо үедэм «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй редакцинууд нэгдэжэ, редакторарнь эрдэмэй кандидат Цырен Очирович Очиров хүдэлжэ байгаа. Аяар холын Ленинградһаа статьянуудые эльгээжэ, «Ленинэй, революцион хотого» гэхэн гаршагтайгаар ябуулаша бэлэйб. Тэрэ үедэ Эрхүүнээ самолёдоор Ленинград ницэхэдэши, биледын 95 түхэриг болодог нэн. Тэндэ 2 жэл хураад ерэхэдэ, партиин обкомой секретарь А.А.Бадиевтай уулзахадамни, милицидэ ошохо хүдэлэ гэе нэн. Наһанайнгаа нүхэртэй хөөрөлдөөд, МВД-дэ хоюулаа хүдэлхөөгүй наамнай дээрэ гэжэ бодоо бэлэйбди. Редакторнай болоһон Ц.Ц.Цибудеевтэ ерэхэдэмни, «Үнэндөө» заабол ерэ, юундэ өөрыгөө наймаалаабиши?» гээд, намайгаа редакциингаа мэдээсэлэй таһагта оруулаа бэлэй. Үдэр бүрийн хонинуудые, мэдээсэлнүүдые түргэн дундаа бэшэхэши, республикынгаа ажабайдал, гайхамшагта хүн зоние харуулжаш. Ехэл яаралтайгаар хүдэлэгшэ нэмди» гэжэ ажалай ветеран үнгэрһэн сагаа найханаар дурсана нэн.

Москвада семинарта хабаадахадаа Бадма Тибашкеевич асуудал тэндэ табижа, үндэһэ яһатанай газетэнүүдтэ мэдээсэлэй таһагые даагышын тушаал бии болгохо тухай хэлээ бэлэй. Удангүй «Буряад үнэн» газетэдэмнай республикын обком хүтэлбэрилэгшэ, партиин эрхкомой нэгдэхэ секретарь

байһан А.У.Модогоевой, редактор Ц.Ц.Цибудеевэй дэмжэлгээр нимэ тушаал бии болгодожо, таһагые даагышаар Б.Т.Цыремпилов томилогдоо нэн.

«Буряадай делегациитай хамта 3 дахин Монгол ошожо, гайхалтай хуби заяатай хүнүүдтэй, тэрэ тоодо хүүдэнэ оборонын дарга болоһон космонавт Гуррагчатай, бусад зонтой таһилсааб. Элһэн губийн мэрлазан, харгы гайтай байгаа. Тэмээ адуулдаг фермэйхээ эхилээд, байгааһын үзэсхэлэн, ан амитадые хаража гайхааб» гэжэ мэдээжэ журналист баясан тэмдэглээ нэн.

«Байгалһаа Витим хүрэтэр», «Ветеран», байгааһын хуудануудые, мэдээсэлнүүдые саг

хүбүүн басаган хоёртой, 5 аша, зээнэртэй. Тэдэнэй нэгэниний Москвада - юрист, нүгөөдэниний медицинскэ институттай 5-дахи курсын оюутан.

Журналистынгаа ажалаар хүн зоной алдар солые, дайшаалы габьяае үргэһэн, түрэл байгааһаа хамгаалхые ходал уряалжа байһан, үдэр бүрийн хонинуудые уншагшадтаа дуулажа, шэхэнэйнь шэмэг, нүдэнэйнь хужар болгожо шадаха эди шэдитэй, уран хурса гуурһатай ажалай ветераннай олон журналистнуудые хүмүүжүүлһэн, хурһан габьяатай. Сүлөө сагтаа шатар наадахадаа, «Буряад үнэн» газетынгээ заншалта болоһон майн 2-ой урилдаанай эстафетэ үнгэр-

Ээе хүбүүн Стаенкыа

зуура, түргэн болзор соо, хууриһаа бодонгүй шахуу бэшэжэ, олон шабинарые хурһан Бадма Тибашкеевич ажал тухайгаа омогорхон хөөрэдэг юм. Мэдээсэлэй таһагые даагышын анхарал доро далижаһан, мэдээжэ журналистнууд болоһон, республикын арадай пост Галина Базаржапова-Дашеева, Баир Дамбаринчинов, Даши-Дондок Амоголонов, Бато-Мунко Балданов, Галина Занаева, бусад бэлитгэй зон Бадма Тибашкеевичтэ баярые хүргэн ябадаг юм.

- Дайнай үедэ, 1943 ондо оройдоол 13 наһанһаа үбшэндэ, таржа хурялгада хабаадаабди. «Коммунар» комбайнда штурвальцигаар ябажа байтарнай, комсомолой секретарь ерэжэ, бидэндэ, шорой тоондоо харлаһан хубсаһатай 17 хүбүүдтэ «Шэн габьяата ажалай түлөө» гэхэн медаль зүүлгээ нэн. Тэрэ тоодо намда, тооһорһон, муухайхан самсынни энгэртэ найхан медаль зүүлгэһыень мартадаггүйб. Хубсаһа тулоуртай, үхэрэй арһан гуталтай ябагдаалдаа. Ингэжэ бидэ залуу зон Агууехэ Илалтые шэрээлсэһэн, өөһэдынгөө хубитые оруулан байнабди, - гэжэ хөөрөө, дурсаа. Цыремпиловтэн

гэхэдөө, залуугайнгаа охи алдаагүй байһанаа гэршэлдэг бэлэй. Хүхиюун дорюун, шогтой хурса үгэнүүдтэй, энеэдэтай, наадагтай Бадма Тибашкеевичэй хүдэлдэг байхада, кабинетһэнь нотагаархидын, нүхэдэнь, спортсменүүд таһалдаагүй, ходал хүхиюун шог, энеэдэн дууджа байдаг нэн. Мүнөө пенсидэ гараашые наа, түрэл газетынгээ ажабайдалаар хонирхожо, үрээлэйнгээ дээжые дамжуулжа байдаг Б.Т.Цыремпиловтэй нэрээр «Бадма баа-байнда шогтой, зугаатай даа» гэхэн хуудан «Үнэндэ» нээгдээ. Мүхөөгөө үгтөөгүй, зугаалха дуратай, «Үнэн» газетэдэ ехэ ажал хэһэн, бүхы наһаа зориулһан Бадма Тибашкеевиче 75 наһанайн ойгоор, гэр бүлыень урагшаа наһатай, урин налгай зантай, ходал халуун эдөөгээр хүндэлжэ байдаг, нүхэрөө ехэ найханаар харадаг хани нүхэрыень Екатерина Аюшеевнае ерэхэ байһан Сагаалганаар, Саган нараар хани халуунаар амаршалха зуураа ута наһатай, удаан жаргалтай, эдүүр энхэ, эбтэй эетэй ажаһуухыень хүсэе!

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

Бадма ЦЫРЕМПИЛОВ		Зэе хүбүүндэе - Солонгон Бадмаевич ЭРДЫНБЕЕВТЭ, Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ гэхэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн ушараарнь	
ТҮРҮҮШЫН	ШАГНАЛНИ		
Үндэр наһанай дабаан дээрэһэн Улгы шотаг наһагданал даа, Ухи хүүгэдэ, үбшэдэ, хүгшэдэ, Үе залган дурсагданал даа.	Түрэлхэй, шодогор хүбүүн ябааб, Түласа найсар ажал гэшые хээб, Үетэн үхибүүдээ зонхилжо ябааб, Үрсэгэнүүдээшые абадаг зантай байгаа.	Солотой нэрэтэй нотагайхид сооһоом Солонгон зээ хүбүүмни онсо илгардаг, Сохом урагнаа наһаа наһаа, Соёл болбосоролдо сэдхэхээ үгэдэг.	Шатар табижа шадал улһатай, Шадаал наа, мүрьсөө наадандэ Мүнгөөр туһалдаг, спонсор болодог Мүхэдгүй урагнаа наһатай хүбүүмнай.
Лугшахан тоонгом налбаран байг лэ, Улад зонинь баян хүүг лэ, Урматай нүүдэртэй залуу үетэн Урған хээээдэшые гаража байг лэ.	Шэнхинөөтэ комбайнай штурвалда ябаад, «Шэн габьяата ажалай түлөө» Совет хуулин үндэр шагналда Сохом ингэжэ хүртэһэн бэлэйб.	Угайнгаа бэлиг дэргэжэн хүндэлжэ, Удхатай сэржэмээ оршондоо үргэдэг, Зон нүхэдтөө зохидоор туһалжа, Замын ариудхан, дүнгэжэ ябадаг.	Баянхан Хяагтаһаа анхэнай гарбалтай, Барилһатай тэнюун найхан зантай Наһанайнгаа нүхэртэй хоюулан ходалдоо Наһайжа хуухатнай хээээдэшые болгогой.
Дайнай үедэ бидэ, багашуул, Даблигатай гацуун хүлһэ лэбшэн, Ажахын хэрэгтэ хам оролсоод, Ажал хэжэл шармайдэг бэлэйбди.	Таряалан дээрэхи энэ үзэндэ Талархал түрүүдэг мүнөөшые досоомни, Хэдышые сагай үнэрһэн өшөөд, Хээээдэшые миний сэдхил соомни.	Эдир заахан үхи хүүгэдэй Эхин бэлигые обборон сэгнэжэ, Эршэтэй согтой хүтэжэһын тула Элсүүдэдэг шадала манай Солонгон.	Апта, зээнэртэй эрдэм оложо, Аптата бушгыетнай арьбадхан ябаг, Арадтаа хүндэтэй хүнүүд боложо, Алдар нэрыетнай нэрлүүлэн ябаг.
Абам дайнда унаа бэлэй - Айлай ехэ хүбүүн намда Дүгнэрэ хархаа уялга тудна, Дүнгэхэ, үрэхэ сагһи ерээ.			Солонгон Бадмаевич, хүндэтэ нүхэр Солонгон габшагай ябахлешыи хүсэһэб, Бууриг толгойто өөрынгөө зүгһөө Буян хэшэг, заяа үрөөнэб.

Бадма нагасынни.

Андрей Урупхеевич МОДОГОЕВОЙ түрээхөөр 90 жэлэй ойдо

НАЙН ХҮДЭЛБЭЛ, ХЭЗЭЭДЭШЬЕ БАЯН УРГАСА АБТАХА

КПСС-эй ЦК-гай майн (1963 он) Пленумэй удаа партиин обком болон райкомууд колхозууд болон совхозуудыг багдаха талаар хэмжээнүүдые абаха баатай болобо. Жэшэнь, Хэжэнгын аймаг хоёр хубида хубаагдаа - хоёр совхоз, үлээн юм, Хурамхаанай аймагта - нэгэ колхоз, нэгэ совхоз. Юуб гэбэл, нэгэ ажахы таба-зургаан хуурин болон хотонууднаа, хэдэн зуугаад хонишод, хаалишад, адуушад болон үхэршэдэй ажагуудад, ажалладаг, мал ажалай хэдэн арбаад гүүртэ болон отаранууднаа бүридэдэг байгаа. Ажахынуудай малайн толгойн тоо 70-80 мянгад хүрэгшэ хэн.

Ажахынуудай хүтэлбэрлэгшэд болон мэргэжэлтэд бэе бэеһээ холо оршодог, эндэ-тэндэ тарашаһан ажахынуудыг ашаг үрэтэйгөөр хүтэлбэрлэгшэ шадахагүй, үйлэбэриин үчэст бол бүхэнэй байдал хинаха аргагүй байгаа бшуу. Тиймэһээ мал ажалай олохон ажахынууд халаха һандарха туйлдаа хүрэгшэнхэй, харууһагүйгөөр хаягдаһан таряалангайн газарнууд буртаг үрмэдүүдэ хушагдажа, уһа халхинда муудажа захалаа.

Ажахынуудай хүтэлбэрлэгшэд, мэргэжэлтэд, партиин секретарьнууд хэдэн нараар адуушадаар, хонишодоор, үхэршэдээр уулзадаггүй бэлэй. Мал ажалшадые худалдаа наймаанай, медицинакэ болон соёлой талаар хангалга нилээд һулараа.

Хүдөө нотагууднаа мэргэжэлтэдэй, илангаяа залуушуудай гаража ошохо ушарнууд олошороо. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, ажахын хэмжээ таарангүй, ашаг үрэтэй болгохо талаар асуудалнуудыг удааруулангүй, богони болзор соо шийдхэхэ хэрэгтэй байгаа. Тус хүдэлмэри орошоог хэн: томодхолгын ашаар ондоо ажахынуудай мал, техникэ худхаршанхай, банкын урьһаламжанууд нэгэдүүлэгдэнхэй, зүгөөр эгээл шухалаһ гэхэдэ, хүтэлбэрлэгшэд болон мэргэжэлтэдэй кадрнууд агдагдашанхай хэн.

Багадхалгын ашаар Хэжэнгэдэ хоёр совхозой ороңдо зургаан ажахы байгуулагдаа, Хурамхаанда нэгэ совхозой ороңдо табые эмхидхэжэ, нэгэ колхозоо үлөөгөө.

Хүдөө ажахын урда өөрын тэжээлэй нөөс дээрэ хүдөө ажахын продукци эгсэ дээшлүүлхэ гэнэн зорилго табигдаа бэлэй.

Тэрэ үедэ республика дотор ехэнхидэ үхэрэй болон хониной мяхан үйлэбэрлэгдэдэг байгаа, зүгөөр тэжээлээр дуталдаг ушарһаа тэдэнэй үйлэбэриин дээшлүүлхын аргагүй хэн. Тиймэһээ мяханай халбарин түргэн болбосордог түхэлүүд болохо гахайн болон шубуунай мяха үйлэбэрлэгэ үргэдхэхэ гэнэн шийдхэбэри абтаба. Тийгэжэ 60-аад онуудаар гахайн, шубуунай болон үхэрэй мяха үйлэбэрлэгэ талаар тусхай совхозууд эмхидхэгдэ.

Тус зорилгыг бэлүүлхын тула силос даралгада хэрэглэхэ тэжээлэй үндэһэн болохо кукурузын таряалангай талмайнуудыг түргэн дары ашаглаха болон үргэдхэхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай зууршалга хүтэлбэри болгодоһон юм. Гэбшье гүрэнэй комбикормнуудай ашаар лэ шубуунай болон гахайн мяха үйлэбэрлэгэ дээшлээ гэжэ сэхыень хэлэхэ хэрэгтэй.

Тээд шийдхэгдээгүй асуудалнууд үшөөл олон зандаа үлөө. Партиин эмхинүүд болон соведүүдэй урда хүдөө нотагуудыг зандань үлээхэ, ажахынуудай гансал түбэй буусануудай бэшэ, харин мал ажалай таһагуудай барилга болон болбосон түхэлтэй болгохо талаар асуудал гаража ерээ бшуу.

Юүдэхэ болон арбадахи табан жэлнүүдэй хугасаа соо хүдөө нотагуудта 1 миллион дүрбэлжэн метрэй талмайда гэр байра, 23 мянган хурагшадтай хууринуудай хэмжээндэ хургуулинууд, 16,5 мянган хууринуудай хэмжээндэ хүүгэдэй сээрлигүүд, 22,1 мянган

хууринуудай хэмжээндэ соёлой байшан болон клубууд баригдаһан юм.

1981 ондо хүдөөгэй ажагуушадта түсэбһөө үлүүлэн, хоёр мянга гаран хоёр квартиратай гэрнүүдые бариха тухай обкомой бюрогой болон Министрүүдэй Советэй тогтоол абтаба. Тийгэжэ арбан нэгэдэхэ табан жэлдэ 650 мянган дүрбэлжэн метр талмай дээрэ гэр байра бодхоогдоһон байна. Партиин комитетүүд колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй дунда бэе бээдэе туһалалгын гуримаар гэр байра бариха талаар эмхидхэлэй нилээд ехэ ажал ябуулаа. Олонхи ажахынуудта воскреснигүүд эмхидхэгдэжэ, барилгын материалнууд бэлэдхэгдэе. Гэр байранууд колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй түрүүшын ээлжэндэ үгтэдэг байгаа. Энэ талаар Захаминай аймаг шалгарһа хэн: арбадахи болон арбан нэгэдэхэ табан жэлнүүдтэ ажахы бүхэндэнь 10-15 гэр байра бодхоогдоог бэлэй. Банкын урьһаламжаар гэр байра барилга хүгжөө. Эдэ хэмжээнүүд колхоз болон совхозуудай түбэй буусануудыг, бага хууринуудыг бэхжүүлэгдэе, залуушуудай нотагнаа гаража ошолгыг доошолуулгада ехэ нүлөө үзүүлэе.

Хэнэйшье мэдэхээр, 60-аад онуудаар Н.С.Хрущевой үүсхэлээр КПСС-эй ЦК колхозник болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй үмсын мал усадхаха тухай указ гаргаа хэн гүб даа. Тээд хаамхай үнэдхээ, тугал болон гахайнууднаа бэшэ булта хонидой, адуун болон шахаанай малай холын газарнуудта, тала ойгоор байлгагдаг хэн тула мал ажалшадэй үмсын мал усадхабал, тэдэнэр хүдөөһөө гаража ошохо хэн.

Энээнине хараадаа абан, партиин обком үмсын мал усадхангүй, ажахын шэнэ гэшүүдтэ, илангаяа залуушуул болон олон хүүгэдтэй айл бүлэгүүдтэ нийтын һүрэг малһаа үнэздые, хонид болон поршоонхонуудыг үгэхые зууршалаа. Тийгэжэ тус алхам промышленна предприятинуудай олошорбошье, капитална барилгын хэмжээнэй ургабаһье, БАМ-ай барилгын эхилбэшье, ажахынуудта залуушуулыг үлөөхэ, гэр бүлөөрөө хүдэлмэригые хүгжөөхэ хэрэгтэ туһалаа.

Механизаторнуудыг бэлэдхэлгэдэ онсо анхарал хандуулагдадаг байгаа. Тэдэниие ажахынуудташье, училищинуудташье бэлэдхэгшэ хэн. Залуу механизаторнуудта гэр барилга урмашуулагдаха даа. Тийн 70-аад онуудай эхиндэ олонхи ажахынуудта тус асуудал шийдхэгдэе.

Республикын колхоз болон совхозууд 60-70-аад онуудта гүрэнһөө олон тоот тракторнуудаар, комбайнууд болон бусад техникээр, хэрэгсэлнүүдээр хангагдаба. Тийгэжэ 1960 ондо 3 мянган трактор тоологдоог хаа, 1982 ондо тэдэнэй тоо арбан мянгад хүрөө. «К-700» болон «Т-150» түхэлэй тракторнууд бии болобо. Силос хуряалгын комбайнууд 418-һаа 1300 хүртэр олошороо, хартаабха хуряалгын комбайнууд - 181-һээ 453 хүртэр.

Улаан-Үдэдэ тэжээл бэлэдхэлгын түхээрлэгнүүдыг бүтээлгын «Бурят-фермаш» завод нээгдэбэ.

1960-1985 онуудай хугасаада республика дотор 17 мянга гаран километр утагай зайда электродамжуулгын шугамууд татагдаа. 56-дахы ПМК-гай начальник Андрей Иванович Козель хүдөө

нотагуудыг зайн шалаар хангаха талаар найн эмхидхэгшэ болон үүдхэгшэ байһан юм. Тэрэнэй үүсхэлээр механизированна хозрасчетно бригаданууд байгуулагдажа, ажахынуудай гансал түбэй буусанууд бэшэ, харин холын гүүртэ болон отаранууд зайн галаар хангагдаа.

Республика дотор жэлһээ жэлдэ орооһото ургамал тарилгын талмайнууд үнгэргэгдэдэг хэн. 1960 ондо 377 мянган гектарһаа, 1975 ондо 607 мянган гектар хүртэр үргэдхэгдөө. Олон жэлэй ногоон тарилгын талмайн хэмжээн эдэ жэлнүүдтэ 7,7 мянган гектарһаа 56,6 мянган гектар

хүртэр ургаа, зүгөөр паарлаһан газарай хэмжээн 232 мянган гектарһаа 134 мянган гектар хүртэр хороо. Энэмнай алдуу байгаа гэжэ һүүдэнь ойлоо бэлэйбди. Талмайнуудаа үргэдхэхэнэй ашаар орооһото гарья хуряалга 1960-65 онуудаар 301 мянган тонноһоо 1975 ондо 658 мянган тонно хүртэр дээшлэбэшье, үнэн дээрээ ургалта үзэгдөөгүй.

Манай буруушаалга анхарангүй, Хүдөө ажахын министерство болон РСФСР-эй Госплан жэл бүри паарнуудыг хорооһоной ашаар орооһото ургамалуудыг тарилгын талмайнуудыг үргэдхэлгэ хараалдаг, паарнуудыг хороох болон кукуруза тарилгаар хэлгэхыемнай зууршалдаг байгаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Удаань, 1975-1980-аад онуудаар, ажахынуудта тарилгын талмайнуудай байгуулыг шэнэргэ хаража үзэлгэ захалаа. Республикын паарай талмай 200 мянган гектар хүртэр үргэдхэгдөө, гадна тэжээлэй ургамалуудай, хартаабха болон хабарай хара таряанай талмайнуудай хэмжээн дээшлүүлэгдэе.

Таряалангыг анзаһагүйгөөр элдүүригын гурим нэбтэрүүлэгдэжэ эхилэе. Энэ талаар Хурамхаанай, Баргажанай, Сэлэнгын болон Хориин аймагуудта найн хүдэлмэри ябуулагдаһан байха юм.

Шэрүүн уларил, сарһаа сагта тохёолдоог ган гасуур хараадаа абан, партиин областной комитет болон республикын Правительство уһанай ажахын барилгада гол анхаралаа хандуулагша бэлэй. 10-15 жэлэй хугасаа соо 25 мянган гектар уһалуурин талмайда инженернэ түхээрлэгнүүд бодхоогдоо, 118 мянган гектар намагшаһан газарнууд хатаагдажа, ногоон таригдаа. Хушанай уһалуурин түхээрлэгнүүд заһабарилгадажа, эртын хабарай үедэ 140 мянган гектар нута сабшалан болон бэлшээрин талмайнууд, 40 мянган гектар тарилгын талмай уһалагдадаг болоо.

Олон жэлэй ган гасуур болон зунай һүүдэй, намарай эхиндэ үернүүдэй тохёолдобошье, бүхыдөө ажахы яһала найн хүгжөө: эбэртэ бодо малай тоо 1960 онһоо арбан нэгэдэхэ табан жэлэй эсэстэ 138 мянган толгой тоогоор олошороо (37,1 процентээр), үнээд - 37 мянган толгой тоогоор гү, али 27 процентээр; гахайнууд - 166 мянган толгой тоогоор гэхэ гү, али 164,7 процентээр; хонид - 236 мянган толгой тоогоор гү, али 15 процентээр; шубууд - 7,9 дахин. Мяха үйлэбэрлэгэ 40 мянган тонноор гү, али 69 процентээр дээшлээ, нооһо абалга - 1,6 мянган тонноор гү, али 34 процентээр, үндэгэнэй үйлэбэри - 112,2 миллионор гү, али 110 процентээр. Тийгэжэ тус продукцие гүрэндэ худалдалга дээшлээ ааб даа: мяха - 37,3 мянган тонноһоо 50,5 мянган тонно хүртэр гү, али 33,5 процентээр;

һүн - 77 мянган тонноһоо 113 мянган тонно хүртэр гэхэ гү, али 35 процентээр; үндэгэн 15,4 миллионһоо 139,4 миллион хүртэр гэхэ гү, али 8 дахин; нооһон - 5056 тонноһоо 5100 тонно хүртэр.

9-дэхэ табан жэлэй дүнгүүдээр хүдөө ажахыг хүгжөөхэ талаар туйлаһан амжалтануудай түлөө, тусхайлбал, мал ажалаа хүгжөөһөнэй, орооһо, мяха болон нооһо үйлэбэриин дээшлүүлэхэнгөө түлөө «Боргойн» совхоз Ленинэй орденээр шагнагдаа, совхозой түрүү хүдэлмэришэд баһал шангуудта хүртөө ааб даа. Тус аймагай «Коммунизм» колхоз үндэр амжалтануудыг туйлаа, түрүүлэгшээрнэ 25 жэлэй хугасаада хонин ажалыг найн гэдэг мэдэхэ Бато Лубсанович Мурхонов хүдэлмэрилөө.

Энэ үеэр олон малшад дүй дүршэлтэй боложо, эрхим ажалаараа шалгарһаа. Эдэ Социалис Ажалай Геройнууд юм: Зэдын «Коммунизм» колхозой Г.Цыремпилов; «Сэлэнгын» совхозой В.Романова; Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Ш.Цыремпилова, О.Сангадиева, Д.Сундуев. Габьяата орденго хонишодыг нэрлэхэ шухала: Б.Н.Гомбоев, С.Цыретарова (Зэдын «Коммунизм» колхоз), А.Акулов («Сэлэнгын» совхоз), Б.Банзарацбаева (К.Марксын нэрэмжэтэ колхоз), Ж.Будаева (Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз), В.Доржиева (Хэжэнгын аймагай «Октябрийн 50 жэлэй ойн» совхоз), А.Потемкин (Загарайн аймагай «Онохойн» совхоз).

Ажалаа үнэн зүрхэнһөө дуратай, гүнзгэ мэдэстэй, даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандадаг дээрһээ ажалай геройнууднай амжалта туйлаа бшуу.

Олон жэлдэ хүдэлмэрилхэдөө, түрүү хонишод бүлынһөө бригадын хүсэ шадал элсүүлэн, хамтадхан ажаллаһанай ашаар найн дүнгүүдыг харуулаа гэжэ нэгэнтэ бэшэ үнэншэгшэ хэн. Тэдэнэр фермынээ шадархи участогууд дээрэ газар элдүүрилгын ажал өөһэдөө эрхилдэг, газараа шэбхээр үтэгжүүлдэг байгаа. Гол горходтой газар хаань, үһыень хаажа суглуулаа, сабшалан таряалангаа үһалжа, найн, шэмэтэй үбһэ болон зеленко ургуудаг хэн. Бүлынһөө бригадын хүсөөр малайнгаа байра дулаалха, заһабарилха, бусадшые ажалаа дүүргэхэ. Илангаяа хонидой хурьгалха үедэ нилээд ехэ ажал гаргагша бэлэй. Энэ үедэ хонишод үдэр һүнигүй хонидойнгоо хажууда үнжэдэг байгаа.

Республика дотор хонин ажалыг саашань хүгжөөхэ зорилготойгоор партиин обком болон Министрүүдэй Совет эрдэмтэдэй, Зэдын аймагай «Боргойн» совхозой болон «Коммунизм» колхозой, Хэжэнгын аймагай «Заһаһатын» совхозой, Сэлэнгын аймагай К.Марксын нэрэмжэтэ колхозой мэргэжэлтэд болон түрүү хонишодой забайкалийн дүлгэрэй буряад хони бии болгохо талаар үүсхэл дэмжэдэгшэ хэн. Энэ үүлгэрэй хонидой найн шанар булганда мэдээжэ ааб даа.

Гадна үйлэбэриин нэгэ газарта суглуулга болон мэргэжэлтэдээр хангалгын асуудалда ехэ анхарал хандуулагдадаг байгаа. Ивалгада 5 мянган толгой эмэ бурууныг тэжээхэ комплекс баригдаа, бусад аймагуудта 500-1000 толгой малай комплексууд бодхоогдоо. Мяханай мал үүсхэбэригын трест болон адуун үүсхэбэригын хэдэн совхозууд байгуулагдаа. Энэ талаар Захаминай болон Яруунын аймагуудыг онсолхо хэрэгтэй.

60-70-аад онуудай үеэр республика дотор шэнэ халбари (шубуунай) мүнцлөө гэшэ. һүүлэй хорёод жэлэй хугасаада Кабанскийн аймагта «Кабанское», «Твороговское» гэнэн томо шубуунай фабриканууд, Улаан-Үдэ хото шадар - «Сотниковская» болон «Улаан-Үдын», зүгөөр Загарайн аймагта 4,1 миллион бройлернуудыг үдхэхэ фабрика ашаглагдаһан юм.

Андрей Урупхеевич МОДОГОВОЙ 90 жэлэй ойдо

ҮНЭН АЖАЛААРААЛ ӨНОТООР ТООСОО

КПСС-эй областной комитет промышленностин үндэһэн халбаринуудай (нүүрһэнэй болон элшэ хүсэһэй) хүгжэлтэдэ ехэ анхарал хандуулдаг байһан юм. Бидэ, партиин обкомой секретарьнууд, союзна болон республикануудай министрствэнүүд болон албангуудта хэрэгээрэ ошогшо нэмди. Нэрлэбэл, элшэ хүсэһүүдэй болон электржүүлгын, нүүрһэнэй промышленностин, хэлхээ холбооной, авиационно промышленностин болон транспортна барилгын министрствэнүүд, СССР-эй Госплан (Н.К.Байбаков, Н.И.Рыжков, В.М.Рябиков), СССР-эй Госснаб (В.Э.Дымшица, Н.И.Мартынов).

Республикымнай ажалшад КПСС-эй ЦК-гай болон Министрнүүдэй Соведай 1981-1985 онуудта болон 1990 он хүрэтэр хугасаада «Буряадай АССР-эй үйлдбэрлгын хүсэһүүдэе хүгжөөхэ тухай» тогтоол ехэ баяртайгаар угтан абаа. Тус тогтоолые бээдүүлхэдэ, республикын промышленна арга шадалые, газарай нөөсөнүүдэе олзборилгын промышленностиин ашаар хүгжөөхөөр хараалһан байгаабди. Тээд Байгалай байгааи хамгаалгатай холбоотой шийдхэгдээгүй асуудал гаража эрбэ.

Республикын промышленность 20 жэлэй туршада (1960 онһоо 1980 он хүрэтэр) нилээд эршэмтэйгээр хүгжэжэ, союзна болон федеративна промышленностиин 60 халбари тоологдодог байгаа. Газ болон нүүрһэ олзборилго 2,7 дахин дээшэлээ, электрын элшэ хүсэ гаргалга - хэдэн дахин. Арбан нэгдэхэ табан жэлдэ Түгнын нүүрһэнэй уурхайн түрүүшнэй ээлжэһэнэй барилга захалаа. Уданшөгүйгээр республикын, илангаяа Гусиноозерскын ГРЭС-ые, Улаан-Удын ТЭЦ-ые түлишөөр хангадаг гол бааза болоо бэлэй.

Республикын экономика арга шадал хүгжөөлгэдэ республикын промышленна комплекснэй продукциян 28 процентые үйлдбэрлэдэг машина бүтээгшэд болон металл болбосоруулгад горитой хубита оруулаа. Тэдэнэй бүтээдэг продукциян янза түхэлнүүд нилээд олон гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тусхайлбал, самоледууд, суданууд, хубилдаг тоогой электродвигательнүүд, автоматизацин хэрэгсэлнүүд...

Союзай хэмжээндэ ой модо бэлдэхэһэн болон модо болбосоруулгын промышленность гоо нуури эзэлдэг байгаа: продукция Баруун Сибирь, Дундада Ази болон Казахстан руу элгээгдэгшэ бэлэй. Арбан нэгдэхэ табан жэлдэ Байгал далайе хамгаалгын хэмжээнүүдһээ уламжалан, ой модо отолого 500 мянган кубометрээр хороогдожо, тус халбарин саашанхи хүгжэлтэ мебель бүтээлгэдэ хэрэглэгдэдэг целлюлозо, картон үйлдбэрлэдэг целлюлозно-картонно болон Онохойн комбинатуудтай нягта холбоотой.

Хүнгэн промышленность нилээд хүгжөө, бүхыдөө республикын промышленна продукциян 30-аад процентнь тус халбарид хабаатай байгаа. 60-аад онуудай эхээр промышленна комплекснэй продукциян 14,5 процентые бүрилдүүдэг хэн. Нарин сэмбын комбинатта нэлбэн шэнэдхэлгын болон тэрээндэ нооһо болбосоруулгын фабрикыс дамжууланай ашаар тус комбинаттай хүснэ хоёр дахин дээшэлээ. Улаан-Удэдэ гүрэнэй зүүн захын эгээл ехэ трикотажна фабрика бодхоогдоо.

Барилгын материалнуудай промышленность нилээд хүгжөө. 1965 онойхитой сасуулбал, барилгын материалнуудые үйлдбэрлэгэ 3 дахин дээшэлээ, тэрэ тоодо цемент бүтээлгэ - 33 процентээр, шифер үйлдбэрлэгэ - 88 процентээр. Тимлойн заводто шифер үйлдбэрлгын хэмжээнэй иимэ ехэ ургалта предприятияе нэлбэн шэнэдхэлгын, шэнэ, түрүү технологинуудые нэбтэрүүлгын ашаар туйлагдаа.

1960-1982 онуудаар электрын элшэ хүсэ хэрэглэгэ 8 дахин ургаа. Хүдөө ажахынуудта ажалдаа электрын элшэ хүсэ хэрэглэгын хэмжээн 10 дахин дээшэлээ.

Республикын промышленностьда ажалай бүтээсэ 1965 онһоо 1982 он хүрэтэр 2,2 дахин дээшэлээ, тэрэ тоодо машина бүтээлгэ болон металл болбосоруулгада - 3,2 дахин, электрын элшэ хүсэһэй халбарид - 4 дахин, хүнгэн промышленностьда - 2,2 дахин. Гар ажал дүүргэдэг хүдэлмэришэдэй тоогой удельнэ шэгнүүри 1970 ондо 55,6 процент байһан аад, 1983 ондо 40,6 процент хүрэтэр хороо.

КПСС-эй обком промышленна предприятинуудай директорнүүдэй кадрнуудые шэлэн абалгада ехэ анхарал хандуулдаг хэн. Эдэ жэлнүүдтэ промышленна комбинатуудай хүтэлбэрлэгшэдэй тушаалуудта залуу инженернүүд А.Д.Егоров, В.Е.Туготов, В.Я.Коккин, М.В.Рудаков гэгшэд зууршалагдаа; судостроительна заводой - Н.А.Розанов; Джидаккомбинатай - М.И.Семенов; ЛВРЗ-гэй - В.В.Саржан; авиазаводой - Ю.Н.Кравцов; «Электромашинна» заводой - В.А.Галин; «Теплоприбор» заводой - В.Б.Нимаев; мебельномодо болбосоруулгын комбинатай - А.П.Шапиро; түмэр замай таһагай начальнигаар - А.А.Кванталиани; удаань - В.Н.Вовк; авиапредприятиин - Г.М.Пономаренко. Эдэ зоной олонхинэ республикын промышленна предприятия болон транспортын халбарие нилээд удаан хугасаа соо хүтэлбэрлөө.

Зүгөөр парин сэмбын комбинатай директор К.П.Альцманай хүдэлмэриин арга болон онсо шэнжэнүүд тухай хөөрэхэ дуран хүрэнэ. Энэ хүн тус тушаалда аяар 25 жэлдэ хүдэлнэ. Ивановска бүд нэхэлгын промышленностиин институт дүүргэдэ, 50-яад онуудаар республикадамнай эрхэн юм.

Жал үнгэрөөд байхада, Ленинградай институт дүүргэн М.Ф.Завгородняя ержэ, фабрикын ахамад инженерээр хүдэлмэрижэ захалаа. Нарин сэмбын комбинат түрүүшгээр банно-хубсаһа утаалгын комбинатай байһан соо оршодог хэн. Тэрэ үедэ 300-350 хүн фабрикада ажалладаг байгаа. Удаань фабрика хүгжөө ааб даа, тиигэжэ 3600 хүдэлмэришэдтэй мантан комбинат байгуулагдаһан гээшэ. Комбинатай дэргэдэ 500 коммунистуудһаа бүридэһэн партийна эмхи тогтоогдобо. Комсомолнуудай эмхи 700 хүнһөө бүридэхэ. Клавдия Павловнагай хажууһаа хэдэн эхэнэр инженер-техникүүд, мастер болон бригадирнууд урган гараа гээшэб! Нэрлэбэл, партийна комитетуудэй секретарьнууд В.А.Агалова (хожомын Социальна хангалгын министр); Д.П.Модоева, тиихэдэ, Социалис Ажалай Герой Д.К.Тумурова, М.Е.Афанасьева, Роза Шолонова гэгшэд болоно.

Клавдия Павловна хүрэгээ тон хайнаар мэдэхэһээ гадна үйлдбэриие бэрхээр эмхидхэгшэ, миин нуужа шададаггүй хүн юм. Үйлдбэринигөө асуудалнуудые шийдэхэһынгээ хажуугаар коммунистуудай, үйлдбэриин ветерануудай болон бүхы коллективэйнгээ туһада түшэглэн, социальна хүгжэлтын асуу-

далнуудые шийдхэнэ. Комбинатай хүсөөр Дээдэ Онгостой дээрэ 500 нууригай профилактори бодхоогдоо.

Комбинат жэл бүри гэр байра барижа, хоёр зуугаад гэр байра ашагалгада тушаадаг бэлэй, столовой, Соёлой байшантай, хүүгэдэй сэсэригүүдтэй, техникум болон мэргэжэлэй-техническэ училищитай.

Хэрэг ябуулгын хайн шанар, республикын болон халбарин урда габьяаһы хараадаа абан, КПСС-эй обком, Министрнүүдэй Совет болон СССР-эй Хүнгэн промышленностин министрство КПСС-эй XXVI съездын урдахана КПСС-эй ЦК-да К.П.Альцмание Ленинэй орденээр шагнаха болон Социалис Ажалай Герой гэхэн нэрэ зэргэ олгохо тухай дурадхалтайгаар бээлүүлэгдэһэн байна.

Партиин областной комитет локомотив-вагон заһабарилгын заводой хүдэлмэри болон хүгжэлгын хойноһоо анхаралтайгаар адалладаг байгаа. ЛВРЗ - республикын ажаүйлдбэриин түрүүшнэй предприятия, Сибириин болон Алас Дурнын түмэр замые хангаха хэрэгсэлнүүдэе үйлдбэрлгын болон вагонуудые, паровозуудые заһабарилгын талаар Зам харилсаанай министрствэдэ байгуулгын томо предприятинуудай нэгэн бшуу. Заводой хүтэлбэрлэгшэдтэй - Е.П.Павленко, А.С.Асеев, В.В.Саржан болон Н.А.Астапенко гэгшэдтэй СССР-эй Зам харилсаанай министрствэдэ заводые нэлбэн шэнэдхэлгын асуудалнуудые шийдхэхэ үедөө оло дахин уулзаһаа нэмди. Тиихэлээрэ арбан нэгдэхэ табан жэлдэ 3100 километр утатай Байгал-Амарай түмэр зам ашаглагдаха ёһотой гэжэ хараалагдадаг байгаа. Тиимэхээ вагон болон локомотивуудые заһабарилгын баазые саг соонь бэлдэхэхэ ёһотой бэлэйбди.

ЛВРЗ-е нэгэ хирэдэ «Буряадай гигант» гэжэ нэрлэдэг байгаа. Үнэхөөрөөшье, энэнь тон зуб: завод гансал халбарингаа хэмжээндэ бэшэ, харин республикын ашаүйлдбэриие шэнэдхэн байгуулгада онсо удха шанартай байһан юм.

ЛВРЗ-гэй электростанциин үндэһэн нуури дээрэ республикын энергетикэ мүнделөө гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Завод шадархи нууриин хүгжэжэ байнхай. Заводой хүдэлмэришэд жэл бүри 5-7 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра, хүүгэдэй болон муниципальна эмхи зургаануудые, худалдаа наймаанай болон ниитын хооллогын предприятинуудые ашагалгада тушаагша бэлэй.

ЛВРЗ-эй хамһабариин ажахы жэл бүри 250 гаран тонно мяхаар, хэдэн миллион үндэгөөр хангадаг байгаа.

Үшөө комсомольско хүдэлмэри ябууладаг байхаһаа хойшо заводой партийна болон комсомолнуудай суглаанда хабаадагша нэм. Партиин обкомой нэгдэхэ секретаряар хүдэлмэриһэн 22 жэлэй хугасаа соо би нэгэшые дахин заводой партийна суглаанһаа гээгдээгүйб.

Авиационно заводой коллектив тухай

дулаан үгэнүүдэе хэлээгүйдэ бүтэхгүй. Завод түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэдэг, арадай хэрэглэлэй эд бараа ехээр үйлдбэрлэдэг байгаа. «Белка» гэхэн угаалай машина, диван-унтаринууд, кухиний мебель зоной хэрэглэмжэһээ гардаггүй. Эдэ эд бараа бүтээлгэдэ 500 мэргэжэлтэ хүдэлмэришэдэ хабаадуулагдаһа.

Би заводой хэрэгээр ходоодоо һонирходог байһан юмби. Бүхы наһаараа заводто хүдэлхэн, тэрэ тоодо арбан жэлдэ директорэй тушаал эзэлэһэн С.И.Исаевые хайн мэдэхэ нэм.

С.И.Исаев заводой хүдэлмэришэдтэй дундаһаа эгээл түрүүн Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм.

Заводой партийна эмхи болон хүтэлбэри мэргэжэлтэдые бэлдэхэхэ болон шэлэн абаха талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулаа. Заводой парткомой секретарь В.К.Агалов 1984 оной эсэстэ арадай депутатуудай соведэй хотын гүйсэдхэхы комитедэй түрүүлэгшээр һунгагдаа бэлэй.

ЛВРЗ-гэй, авиационно заводой болон Улаан-Удын бусад предприятинуудай коллективүүд республикын хотын аймагуудта нилээд туһалалта үзүүлдэг.

Партиин областной комитет барилгын материалнуудые бүтээлгын предприятиян хүдэлмэридэ болон нотагай промышленностьда анхарал хандуулдаг байгаа. Наймадахи табан жэлдэ шэл бүтээлгын заводые нэлбэн шэнэдхэлгэ үнгэргэдэжэ, тэрэнэй хүснэ хоёр дахин ургаа. Тиин завод жэлдэ 16 миллион дүрбэлжэн метр сонхын шэл үйлдбэрижэ, бүхы Зүүн Сибириин регион болон Алас Дурны хангадаг болоо.

60-аад онуудаар Улаан-Удын ТЭЦдээрэ, тиихэдэ Джидаккомбинатай болон Баргажанай багахан электростанцинууд дээрэ жэлдэ 170 мянган квт/ч электрын элшэ хүснэ гаргагдадаг байгаа. Улаан-Удын ТЭЦдээрэ шэнэ электростанцинуудые ашаглаһанай удаа станциин хүснэ 290 мянган квт/ч хүрэтэр дээшэлээ. Гэбэшье энэ хэмжээн республикын арадай ажахын эрилтэнүүдые дүүрэнээр хангадаггүй бэлэй.

Партиин областной комитет болон Министрнүүдэй Совет юһэдэхи табан жэлэй тэн багта Буряада ГРЭС бариха тухай дурадхалтайгаар СССР-эй Правительствэда хандаба. Петр Степанович Непорожнин хүтэлбэрлэдэг СССР-эй элшэ хүснэй болон электржүүлгын министрство дурадхальемнай дэмжэжэ, Гусиноозерск хотодо 1240 мянган квт/ч хүсэтэй станци бариха тухай асуудал шийдхэгдэһэн юм.

Дээрэ хэлэгдэһэнэй ёһоор республикын социальна болон экономика хүгжэлтэдэ КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведай «1981-1985 онуудта болон 1990 он хүрэтэр хугасаада Буряадай АССР-эй үйлдбэрлгын хүсэһүүдэе хүгжөөхэ тухай» тогтоол шухала удхатай байгаа. Тус тогтоолоор хараалагдаһан объектиүүд болон халбаринууд баригдажа эхилээ, тэрэ тоодо Түгнын нүүрһэнэй уурхай, Улаан-Удын ТЭЦ-2, туулан болон сайрай Озерный хэбтэшин шадар Пионерск бааза, Забайкалийн түмэр замай Могзон станциһаа Яруунын аймагай Гүүндэ нууриин хүрэтэр түмэр замай халаа болон бусада.

Партиин обкомой болон республикын Министрнүүдэй Соведай үүсхэлээр 1957 ондо Буряадай нотаг можын геологическа Управлени байгуулагдажа, республикын газар дайда дээрэ ажал ябууддаг болон РСФСР-эй Геологийн министрствэдэ мэдэлтэй элдэб янзын албангуудай геологическа эмхинүүдые нэгдүүлээ.

А.У.МОДОГОВОЙ «Годы и люди»
гэхэн шэнэ номһоо.
Буряад Республикын Президентын
болон Правительствын хэблэлэй
албан бэлдэбэ.

Тус хуудануудые Дыжит
МАРХАДАЕВА бэлдэбэ.

Баяр ёһолол

БУРХАНАЙ БУЯН ЕХЭТЭЙ ХАРГЫГААР

Арадайнгаа ёһо заншалнуудыг нэргээх, хүүгэдыг бага наһанһаа баян сэдхэлтэйгээр хүмүүжүүлэх, бурхан, буян тухай мэдэх болгохо хүсэл ехэтэй, «Зунгон Даржалинг» гэнэн эхэнэрнүүдэй (хандамаанарай) Буддын шажантанай дасанай ударидагша Дарима Самбуевна ЦЫНГУЕВА бага наһанһаа шуран бэрхэ, урагшаа ханаатай, хурдан түргэн бодолтой байһаараа үетэн сооһоо илгардаг хэн. 1940 ондо Хэжэнгын аймагай Гүбээ нотагта түрэнэн намтартай.

Дарима басаган хургуулидаашье бэрхээр хураха үедөө хододоо харюусалга ехэтэй даалгаринуудыг дүүргэдэг бэлэй. хургууля дүүргэд, Хүлхисөөной фельдшерскэ пунктда санитаркаар хоёр жэл хүдэлжэ, удаань Эрхүүгэй финансово-экономическа институтта хураха үедөө арадайнгаа ёһо гуримуудгай танилсуулгын үдэшнүүдыг хонирхолтойгоор үнгэргэдэг байгаа. Институдаа түгэсхөд, Улаан-Үдэдэ хүдэлхэ нэгдэлһээ, хотын гэр байраһаа арсажа, Хориин «Сельхозтехника» гэнэн аймагай нэгдэлдэ амжалта түгэсөөр ажаллаа. Эндэ хүдэлхэ үедөө хангай мүнгэ эднэн бүхгалтернуудай бүлэгыг бариха хэрэгтэ туһалаа.

1967 онһоо 1978 он хүрэтэр минии ажы - Гыма Бадмаевна Дариеватай сугтаа РСФСР-эй Минфинэй КРУ-да контролер-ревизороор Улаан-Үдэдөө Дарима Самбуевна хүдэлжэ, ажалдаа бэрхэ, үнэн сэхэ хүдэлмэрилгшэ байһанаа гэршэлээ бэлэй. Арба нэгэн жэлэй туршада горисполкомой профкомой ревкомиссийн түрүүлэгшээр хунгагдаһан габьяатай. Жэл бүри «Коммунист ажалай габшагай ажалшан» гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ, олон тоото Хүндэлэлэй грамотада, мүнгэн шанда хүртэдэг хэн.

1978 онһоо 1984 он хүрэтэр Улаан-Үдэ хотын Железнодорожно районной ажалаар хангалгын таһагта Д.С.Цынгуйева ажаллажа, олон зоние ажалаар хангалгада туһалаа. Залуу үетэниг хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хабаадан, аймагай хуулийн наһа гүйсөөгүйшүүдэй хэрэгүүдэй талаар комиссийн түрүүлэгшын орлогшоор хүдэлөө. «Ажалай ветеран» гэнэн медаль абаһан байна. Пенсидэ гаратараа Профсоюзудай Советэй инструктор-ревизороор ажаллажа, олон эмхинүүдтэ горитой туһа хүргөө, «Буряад Республикын габьяата экономист» гэнэн үндэр нэрэ зэргэтэй.

Буряад арадайнгаа түүхээр, ёһо заншалаар хонирходог, дэмжэдэг байһан Д.С.Цынгуйева 1990 ондо Буддын шажантанай олонийтын эмхи байгуулаа. Россида Буддын шажанай дэлгэрэнэй 250 жэлэй ойдо «Джудши» гэнэн түбэд медицинээр ном барлууһан, Монголой олон эмхинүүдтэй, тэрэ тоодо хандамаанарай дасантай (түрүүлэгшэнь Н.Гантүмэр) нягта холбоо байгууһан алдартай. Мьянмагай холбооной элшэн-сайдтай танил байһандаа субарга бодхоогоо, Будда бурханай нангин шарил абаһан байна. Америкын, Германиин, Чехиин эхэнэрнүүдэй эмхинүүдтэй, корреспондентүүдтэй холбоотой болонхой.

1993 ондо үндэр түрэлтэ Далай ламын, Бакула римбүүшын дэмжэлгээр эхэнэрнүүдэй Буддын шажантанай түб бии болгогдожо, арадуудай хани барисаа батадхаа хэн. Эндэ элдэ яһанай зон барилгада хабаадалсаа. Республикын Президентын, Улаан-Үдэ хотын мэрэй, бусад эмхин туһаар, «Баяр» гэнэн фермерскэ ажыхын, өөһэднүүгөө орууһан мүнгэ зөөрөөр эхэнэрнүүдэй дасан, 2 дуган, субарга, хүүгэдэй амаралтын

хургуули, гостиница, гаражууд, киоск, Байгалай эрьбэд «Эб найрамдал» гэнэн субарга, дуган Афганистанда буддын хэрэгүүдэй эбдэгдэнэн ушарта эсэргүүсэн баригдаа.

Эмхидхэлэй баян аргуудтай, сэдхэл хайтай, урагшаа тэгүүлэн, урма зоригтой дабшадаг Дарима Самбуевна хани нүхэр Далай Ампиловичтаяа «Буряад үнэн - Дүхэрнэ» газетын сонсохон «Буряадай түрүү хүнүүд - 2002» гэнэн конкурсын лауреадууд болоһон юм.

А.В.Битуев түрүүтэй харгалзалгын (попечительский) совет дасанай комплексые хотын түбэй түлишэлэлгын системэдэ оруулалгада ехэ ажал мүнөө ябуулжа байна. Эндэ советэй гшүүд Н.А.Петунова, И.Э.Бальжирова, Ф.А.Дубанова, А.Н.Шабагоров, Е.Ч.Танганов, А.Б.Болошинов, бусад ехэ эдэбхитэйгээр ажаллана.

Ерээдүйдэ бэелүүлхэ түсбүүднэй ехэ. Ухибүүдтэ, ехэшүүдэ зориулан соёлой-элүүржүүлгын комплекс дасанайнгаа хажууда барижа дүүргэхэ ёһотойбди. Эндэ хүүгэдыг хүгжөөлгын, мүн түбэд медицинын түбүүд ашаглагдаха. Амаралтын хургуулингаа барилгые дүүргэхэ хүсэлтэйбди. Москвада болоһон 50 ороной буддын шажантанай эхэнэрнүүдэй уласхоорондын конференцидэ Президент А.В.Потаповай мүнгэ зөөрөөр дэмжэнэнэй ашаар хабаадажа ерээб. Зол намда тудажэ, Европодо ажаһуудаг буряад зоний урилга нёдондонной ноябрь һарада Россин ЦДУБ-ай дарга, кенсур Чой-Доржитой аяр холын Париж, Франци хамта ошожо, «Буряадгахи буддын шажан» гэнэн төмөөр дүхэрнэ шэрээгэй хөөрлөө эмхидхэбди. Эндэ харгалзалгын советэй гшүүд А.Н.Шабагоров, И.В.Будожапова гэгшэд хабаадаа. Ерэхээ байһан Сагаан нараар, Сагаалганаар бүхы зоноо амаршалаху зуураа бурханай буян ехэтэй харгыгаар дабшажа, элүүр энхэ, эбтэй эетэй ажаллахыетнай, ажаһуухыетнай хүсэнэб! Эд зөөрөө гамнангүй, гэрээ худалдажа байжа, энэ дасанайнгаа комплекс дүүргэхэ хүсэлтэйбди. Еши-Лодой римбүүшнээ генинэй ехэ сахилтай хандамаанар, дасанаймнай шэрээтэй Зоригма басаганнай олоной түлөө оролдон, маани мэгзэмээ, бурханайнгаа номуудыг үдэр бүри уншажа байна, хүн зондо, эхэнэрнүүдтэ туһа хүргэжэ, буянда хүртэжэ байһандань баяртайбди, булга бурхангай, буянтай ябахамнай болтогой, - гэжэ хөөрэнэн уужам сэдхэлтэй, урма зоригтой, бүхы сүлөө сагаа хандамаанарайнгаа дасан нэргээлгэдэ, ашагалгада зориулжа байдаг, сугтаа 40 жэл соо эбтэй эетэй ажаһуужа байһан Будаевтанай бүлэдэ, хаяхан 65 наһанайнгаа түрэнэн үдэрыг угтаһан Дарима Самбуевнада Сагаалгание утгуулан, үдэр бүхэндэ жаргалай хайхание үзэжэ, үглөө бүхэндэ наранай хайхание хаража ябахыень хүсэе!

Сагаалганай үдэр ямар зүгһөө үдэрөө эхилхэб, ямар юумэндэ һуудалтайбта гэжэ мэдэхэ ханаһан зон «Зунгон Даржалинг» гэнэн хандамаанарай дасанда хандаха аргатай гэжэ уншагшадтаа дуулгаха зуураа эндэ танда хэрэгтэй Зүүн зүгтэй литын ханын календарь, хии моринууд, бурханай, Сагаалганай бусад зүйлүүд дасанайн киоскдонь худалдагдана гэжэ мэдүүлэе. ханаһан хэрэгтнэй номын ёһоор бүтэхэн болтогой, үнэн зүрхэнһөө амаршалабди таанадаа, Дарима Самбуевна, Далай Ампилович!

Бэлигма ОРБДОЕВА.
Далай Ампилович
ЗУРАГ ДЭЭРЭ:
Дарима Самбуевна Будаевтан.

Гэр бүлын альбомһоо.

Зураглал

СУУТА ХОНИШОНОЙ СЭНТЭЙ НАНАМЖА

1959 он. Ольга басаган Социалист Ажалай Герой Шалсама Цыремпиловагай баян дүй дүршэлынь абахаяа ажалда ороо хэн. Ольга Энхеевна 1963 онһоо 1970 он болотор ажалынгаа эршыг нэгэшыг һуладхангүй, жэл бүри 100 эхэ хонин бүриһөө 100 гаран хурьгадыг түлжүүлдэг шадабари ехэтэй хонишон боложо тодорoo бэлэй.

хозой зөөри гэхэ юумэн мүнөө үгы шахуу болошонхой. Нютагтань таряашадай ажахынуудай нэгдэл бии нэрэтэй. Теэд, тодорхойбол, машина, трактор, комбайн болон бусад техникэгүй һаа, ямар хүн юумэнэй урда орожо шадахаб даа. Таряашадай ажахынууд үхэр малаа, хони хурьгадаа үсхэбэрилжэ, ургаса таряа ехээр ургуулжа гүрэндэ тушаажа,

1970 он. Республикын комсомолой конференци Улаан-Үдэдэ зарлагдажа, тус конференциин хүдэлмэридэ Ольга Энхеевна хабаадажа үгэ хэлэхэдэ, хонид, хурьгадаа олошоруулжа ябадал комсомол залуушуулай хэрэг гэжэ мэдүүлэн байгаа.

Ахалагша хонишон Ольга Сангадиева тус конференци дээрэ ВЛКСМ-эй 16-дахы съездын делегадаар хунгагдаба бшуу.

1978 он. Ольга Сангадиева уужам Буряад ороной эрхимүүдэй эрхим хонишодой нэгэн болоһон тула делегадуудай этигэл найдабаридэ хүртөөд, Москва зорижо, ВЛКСМ-эй XVI съездын хүдэлмэридэ хабаадахадаа, олон юумэ мэдэжэ, хаража, тобшолол хэжэ ерээ бэлэй.

Он жэлнүүд һубарилдан үнгэржэл байба. 1977 ондо СССР-эй профсоюзудай съездын делегадаар хунгагдажа, ехэ хуралда хабаадажа ерэнэн түүхэтэй.

Ольга Энхеевна Сангадиева арбан табан жэлэй туршада таһалгарнаггүйгөөр 100 эхэ хонин бүриһөө 110-115 хурьга түлжүүлжэ, хонидой тоо олошоруулжа хэрэгтэ ехэ габьяатай байһанайнгаа түлөө 1976 ондо Социалист Ажалай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө хэн. 1981 ондо КПСС-эй түүхэтэ XXVI съезд болобо. Республикымнай эрхим хүнүүд тус съездын делегадуудаар хунгагдаһан байгаа. Тэдэнэй тоодо Социалист Ажалай Герой, Россин Федерацийн хүдөө ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ Ольга Энхеевна Сангадиева съездын делегат боложо, ехэ хуралдаанда хабаадаа хэн. Съездын шийдхэбэринуудыг бодото дээрэн бэелүүлхын түлөө манай парти ямар зорилгануудыг табиаб гэһэн асуудалаар Баргажанай, Хурамхаанай, Прибайкалийн аймагуудай хүн зонтой хонирхолтой уулзалгануудыг үнгэргэдэг болоһон бэлэй.

Ольга Энхеевна һүүлэй арбаад жэлэй «зэрлиг экономикын» үедэ болоһон үйлэ хэрэгүүдыг зүб юумэн гэжэ тоолодоггүй. Урдань түрэл колхоз соо бии байһан хонидой тоо 30-40 мянган байгаа һаа, мүнөө болоходо, тэрэнэй арбанай нэгэ хубиньшыг үлөөгүй даа. Кол-

тэрэнэй түлөө олзо оршо оруулжа шадахагүй. Ядахадаа энэ үсөөхэн хонидойнгоо нооһо зохид сэнгээр гүрэндэ тушааха аргагүй ха юм. Иимэрхүү ханал бодолоороо бүри хаяхан эрхимээр ажаллажа байһан суута хонишон хубаадаа бэлэй.

Ольга Энхеевна мүнөө һара бүри таряашадай ажахын нэгдэлэй түрүүлэгшэтэй уулзажа, нотагайнгаа гол шухала, хойшолуулжа болохогүй асуудалаар ханамжа хэлэдэг заншалтай болоһонийн гайхалгүй. Урдань нотагай колхозой правленийн түрүүлэгшэ, парти райкомой нэгдэхэ секретаряар ажаллаһан А.Б.Раднаев, ажалай ветеранууд, түрэл колхозойнгоо отделение дагшаар гүшад жэлдэ ажаллаһан С.Ц.Бубеев, эндэхи дунда хургуулийн директор Е.П.Дондупова болон бусад уригдажа, юрэнхы дээрээ дэлгэрэнгы хөөрлөөнүүд болодог гэшшэ. Урагшаа ханаатай, нотаг соогоо мэдэжэ хүнүүдэй зүбшэл заабари, ханамжа дурадхалууд мүнөө сагта хэды хэрэгтэйб даа! Эдэ уулзалгануудай үедэ «Ши, түрүүлэгшэ, кукуруза тари, ерэхэ жэлдэ обёос ургуула» гэдэг зонхилхы үе саг болёо хэмнай даа.

Гэбэшы нотагай экономика өөдөн үргэхэ, хүгжөөхэ гэшшэ бултанай хэрэг. Мүнөөнэй шахардуу, бираггүй байдалда нотагай хүн зон толгойгоо ехээр гунхуулангүй, урданай буряадуудай хайхан хайн ёһо заншалыг сахинаар, ерээдүйдэ ажабайдалнай хайжархал байха гэнэн найдалаа алдангүй, «ажал - жаргал» гэдэгыг баримтаан ажаһуудаг болоһонийн хайшалтай.

Үндэр нэрэ зэргэтэй, ямаршыг ажалдаа бүхэриг бэрхэ Ольга Энхеевна Тахья жэлээр амаршалаад, элүүр энхыг хүсэхэ зуураа үлөөнэй улаан нарыг олон жэлдэ урма зоригтой утгажа байхыень үрээ.

Степан ОЧИРОВ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Баргажанай районной Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишод - Социалист Ажалай Геройнууд (зүүн гарһаа эхилжэ) Ольга Сангадиева, Даша-Нима Сундуй, Шалсама Цыремпилова, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденот Зинаида Сундуйева.

(Архивһаа абтаһан гүрэн-зураг).

Мои земляки — ламы

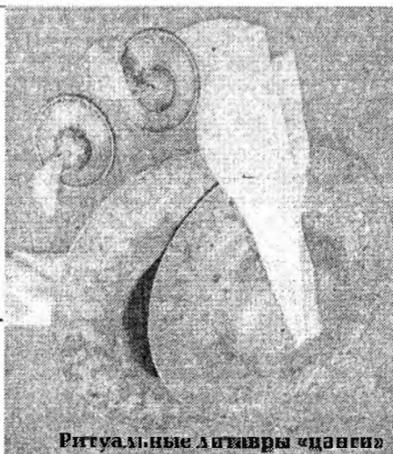
(из фонда Улекчинского школьного историко-краеведческого музея)

Чтобы понять, почему именно в конце двадцатых годов, а не сразу после Октябрьской революции началось массовое выселение, истребление лам, необходимо вспомнить следующее.

Буряты ламам доверяли беззаветно. Они были учителями, врачами, астрологами, архитекторами, скульпторами, художниками, т.е. самыми учеными людьми того времени, получившие образование в дацанах и монастырях Бурятии, Монголии, Тибета. Наиболее одаренные из лам свободно читали, писали, дискутировали на нескольких языках, получали высшие ученые степени по разным направлениям буддизма. Поэтому все верующие от первого и до последнего дня своей земной жизни твердо следовали наставлениям своих духовных учителей. Даже доверяли свое следующее перерождение. Таких глубоко религиозных людей не просто было направить по-новому, социалистическому пути. Особенно в первые годы после Октябрьской революции. Для этого нужны были время и неординарный лидер, способный повести за собой народ.

Лучшей кандидатурой для этой цели, чем цанид-хамбо Агван Доржиев в те годы трудно было ни придумать, ни сыскать. Привлекали в нем то, что он природный бурят, что получил блестящее богословское образование, был учителем самого Далай-ламы, был дипломатом, имел огромный международный авторитет, встречался лично с В.И. Лениным и, главное, его реформаторские идеи буддийской конфессии были выработаны еще во времена царской России, временного правительства и на заре Советской власти.

15 октября 1922 года в Ацагатском дацане был созван духовный съезд буддистов-бурят для разработки основных положений административного управления буддийской конфессии, на котором цанид-хамбо Агван Доржиев выдвигает идеи обновления дацанов в условиях послереволюционного времени. Согласно новому положению ламы должны были отказать от всего имущества, сдать собственные книги в хранилище дацана и соблюдать предписания священной «Винаи» иметь при себе только ламское одеяние из недорогого материала (лама хубсаһа), молитвенные четки (эрхи), деревянную жертвенную чашку (бадар аяга) для сбора подаяния. Такая «уравнителька» не пришлась по душе настоятелям, ламам отдельных дальних дацанов, монастырей, которые в один прекрасный день лишились всей движимости и недвижимости. Поэтому часть из них всячески сопротивлялась, оставаясь жить на территории дацанов в своих собственных домах, а другие, в основном молодые ламы и послушники-хувараки, добровольно слагали с себя сан священника, обзаводились семьями и становились обыкновенными обывателями. Так, в буддийской конфессии бурят-монголов в 20-х годов зарождаются два течения. Первое, возглавляемое Агваном Доржиевым, признавало Советскую власть и утверждало, что буддизм и большевизм совершенно совместимы. Второе, консервативное, начавшееся конфронтацию с новой властью и с обновленцами религии. В целях привлечения на свою сторону как можно боль-

ше бурят-буддистов правительство БМАССР поощряло новое движение. В эти годы ремонтировались дацаны, на средства прихожан строились новые субарганы, храмы. Цанид-хамбо Агван Доржиев еще дважды на 2 и 3 общем бурятских съездах (1925, 1927) обращался с призывом о поддержке этого направления. Нет сомнений, что простой народ безгранично верил цанид-хамбо.

Но уже к концу 20-х годов всякое «заигрывание» с ламами прекратилось. Расправились с теми, кто оставался при дацанах, а также взялись за отступниками от религии. Никого не забыли, работали чисто. Что творилось в душе обманутого реформатора буддийской конфессии в Советской России цанид-хамбо, на глазах которого произошла эта страшная трагедия, наверно, известно лишь одному богу. Агван Доржиев умер в 1938 году.

Из 48 известных улекчинских лам, высланных в 30-е годы, еще не на всех пришли ответы от компетентных органов. Поэтому сегодня расскажем только о некоторых, кто испытал свою чашу испытания до конца.

Ровно 70 лет тому назад, т.е. 19 декабря 1930 года Управлением Харацайской комендатуры Троицкосавского кавпогранотряда ОГПУ БМАССР в своем собственном доме в с. Улекчин был арестован Дашеев Данзан (он же Родкеев Данзан), 1887 г.р., бывший лама и обвинен по ст. 58-2 УК РСФСР в том, что «он являлся членом Бургалтайской контрреволюционной группы, принимал участие на секретных собраниях в Бургалтайском дацане, проходившем по вопросам подготовки вооруженного восстания». Через год после содержания в тюрьме Постановлением Коллегии ОГПУ при СНК СССР от 28 ноября 1931 года приговорен к 3 годам концлагерей. Умер в ссылке. По воспоминаниям старейшин Дашеев Данзан был эмчи-ламой, собирал лекарственные травы и лечил людей. Вслед за мужем выслали его больную жену Сэбжид, а приемного сына-подростка Батажаб могли оставить, если он отречется от своих родителей. Сын поехал вместе с матерью в Красноярский край.

Как рассказывали через много лет его товарищи по несчастью, Батажаб до последнего ухаживал за матерью и похоронил ее там. В Улекчин он приезжал только один раз, чтобы выправить документы на пенсию. Память о Дашиве Данзане осталась в виде подписей на старомонгольской визе «Даши ин Данзан».

В этот же день того далекого 1930 года в Бургалтайском дацане был арестован Гармаев Нима (он же Базаров Ринчин), 1884 г.р., потомственный бурятский казак, лама-габжа и обвинен по ст. 58-10, 58-11, 84 УК РСФСР в том, что «он являлся членом руководящего состава контрреволюционной группы Бургалтайского дацана, принимал участие на собраниях и совещаниях, проходивших по вопросам подготовки вооруженного восстания, непосредственно выезжал в местность Ордагу по делу подготовки восстания. В первых числах сентября 1930 года для связи по делу восстания в Гусиноозерский дацан к хамбо-ламе Мункожапову. Кроме этого, занимался антисоветской агитацией».

Постановлением Коллегии ОГПУ при СНК СССР от 28 ноября 1931 года приговорен к 5 годам концлагерей. Умер в ссылке. Реабилитирован 23 июня 1995 года. Родственники проживают в с. Улекчин, г. Закаменск, Улан-Удэ. Это учитель русского языка и литературы Дамбаева В.Б., воспитатель ясли «Белочка» Ванчикова Ц.Б., учитель начальных классов Цыренова А.Ц., Гармаев Д.Б., проживающий в г. Улан-Удэ.

В этот же день 1930 года в Бургалтайском дацане был арестован Шагдуров (он же Зайсанов) Шойдон, 1887 г.р., лама-габжа и обвинен по ст. 58-2, через 19, 58-10, 59-10 УК РСФСР в том, что «с июля 1930 г. состоял в руководящем составе контрреволюционной группы Бургалтайского дацана, непосредственно руководил работой по подготовке вооруженного восстания, по его личному распоряжению выслались лица, проходившие по настоящему делу в местность Ордагу. По его инициативе созывались секретные собрания и совещания по вопросам вооруженного восстания и

вел антисоветскую агитацию». Постановлением Коллегии ОГПУ при СНК СССР от 28 ноября 1933 г. приговорен к 10 годам концлагерей. Реабилитирован 12 декабря 1989 года.

О судьбе его старшего брата Зайсанова Балдан, агарамба-лама Бургалтайского дацана, арестованного в те годы, ничего неизвестно. Он скорее всего был арестован раньше, потому что в анкете допроса Шагдурова Шойдон указано, что родственников нет.

Судя по полученным документам все трое - Дашеев Данзан, Гармаев Нима, Зайсанов Шойдон были арестованы в один день, т.е. 19 декабря 1930 года, проходили по одному делу, осуждены и приговорены 28 ноября 1931 года.

26 ноября 1937 года Закаменским РО НКВД в своем собственном доме в селе Улекчин был арестован Вампилов Гылык Вампилович, 1893 г.р., бывший лама-гэбшэ Бургалтайского дацана и обвинен по ст. 58-10 УК РСФСР в том, что «он на территории Закаменского аймака систематически вел антисоветскую агитацию среди колхозников, против выборов коммунистов в Верховный Совет». Помимо этого в анкете допроса написано, что он «участник багды барона Унгерна». Это очень серьезное обвинение, хотя вряд ли скромный служитель религии видел даже солдат барона Унгерна.

Постановлением Тройки НКВД БМАССР от 27 декабря 1937 года приговорен к 10 годам концлагерей. Умер в ссылке. Реабилитирован 18 октября 1989 года. Дома осталась жена Дымбыр с двухлетним сыном Гомбо-Цырен (Миша). Михаил Гылыкович много лет проработал механизатором в колхозе, совхозе. Внуки Гылык Вампиловича Вампилов Баир, Вампилов Георгий проживают в с. Улекчин.

В тот же самый день 1937 года Закаменским РО НКВД у себя дома в с. Улекчин был арестован Аорзанаев Цырен-Даша (он же Цыренжап Сахияевич), 1903 г.р., бывший лама-гэбшэ Бургалтайского дацана и обвинен по ст. 58-10 УК РСФСР в том, что «систематически занимался антисоветской агитацией, распространял порожженческие слухи о гибели

Советской власти и роспуске колхозов. Дезорганизовывал колхозную дисциплину, призывал к выходу из колхозов».

Постановлением Тройки НКВД от 6 декабря 1937 г. приговорен к расстрелу. Приговор приведен в исполнение в декабре 1937 г. Реабилитирован посмертно 23 октября 1989 года.

По воспоминаниям родственников Цыренжап-лама действительно учился в Бургалтайском дацане, но особых успехов и удивительно хорошо боролся, участвовал во всех борцовских соревнованиях тех времен. Его родные племянники живут в Улекчине, среди них заслуженный тренер России Хазагаев Шагдар Александрович.

25 ноября 1937 г. Закаменским РО НКВД был арестован в своем доме в селе Улекчин Гомбоев Цыренжап (он же Шойзон), 1894 г.р., бывший лама-гэбшэ Бургалтайского дацана и обвинен по ст. 58-10 УК РСФСР в том, что «вел антисоветскую провокационно-пораженческую агитацию о приходе японцев, гибели Советской власти и колхозов».

Постановлением Тройки НКВД БМАССР от 4 декабря 1937 года приговорен к 10 годам концлагерей. Умер в ссылке. Дома остались 60-летний Гомбоев Цыбен, жена Долгор, десятилетний сын Жамса. Дочери Дариме-11, Ханде-4 года. Сын Жамса Цыренжапович вспоминает: «Отец готовил лекарства. В доме сушили травы, в маленьких бумажных пакетиках хранились разные порошки, которые он давал однопольщикам. За ним пришли ночью два милиционера: один русский, второй бурят. Я всегда спал вместе с отцом и, когда его разбудили, проснулся и я. Обыскали весь дом. Повсюду валялись пакетики с лекарством. В ту же ночь отца увезли в Цакир. Потом приходили письма из Канского, Ачинского районов Красноярского края. Тогда платили деньги на почте за письма. Знакомые сторожились нас, даже близкие родственники были недовольны, что отец часто пишет домой. Потом и письма перестали приходить». Арестовать заставляли милиционеров той местности, в котором проживали обвиняемые, чтобы была круговая порука и ответственность несли за последствия.

Свою заметку закончу строками старины глубокой: «В годину смуты и разврата не осудите, братья, брата»

Учитель дополнительного образования УСШ П.Т.ОЧИРОВ.

Литература:
• Л.Намжилон «Болшевные четки», Улан-Удэ, 1996
• Г.Заятуев «Цанид-хамбо Агван Доржиев», Улан-Удэ, 1991
Список информаторов:
• Шагдуржапов Б.Ш., 1950 г.р., старейшина Улекчинских ветеранов
• Гомбоев Ж.Ц., 1927 г.р., ветеран войны и труда
• Бугаев Р.Д., 1928 г.р., ветеран колхозного движения
• Материалы из Прокуратуры Республики Бурятия.

ТЭХЭРИҺЭН УРИНЬБИ

Сүүгэл дасан гоонго ноугаһаа хилын газар ябаашье һаа, Буряад ноугагаа абам үрхэлжэ зугаадаг һэн.

Шүтэжэ мүргэдэг Сүүгэл дасанаа дурдан заабарилжа, Бурхан Шагжааманин дурье эжым даңдаа зурадаг һэн.

Тэгүүлдээр хүсэһөөр уг ноугагаа үзөөб, Тэнигэр талада дуугаа ханхинуулааб, Тэнигэри бурхан аршалжа намайе үрээгээ, Тэхэриһэн үншэн үриэс Эльгэндээ бүүбэйлээ ноугагни.

Буряад хэлээр зугаалжа шадахаа болиһон буряад хүн Бусажа ерэнэн миннигээ баяр харамсалые хубаадана гүш?

Буряад шунатай минни зүрхэндэ нэгэл шүтээн бии - Буянай энэ шүтээн һаа, абым ноуга, эжым Шагжааманин.

МЭДЭБЭБ ДАА

Даахитайхан дааганайнгаа шадалые Дабаатай ла аяндаа мэдэбэб даа, Дагдагархан шабиингаа бэлигы Дасагай ла шойродо мэдэбэб даа.

Оодогорхон дааганайнгаа шадалые Орьёлтой аяндаа мэдэбэб даа. Орбогорхон басаганайнгаа бэлигы Олсохон шалгалтада мэдэбэб даа.

Ноорогорхон дааганайнгаа шадалые Ноёнхон орьёлдо ла мэдэбэб даа, Ньюнтайхан хүбүүнэйнгээ бэлигы Намшагтайхан шалгалтада мэдэбэб даа.

ШАН

Анхилама сэсэг халбаруулан Интернад хургуул алдартай. Алтан медаль ялазуулан Абын үхибүүн бэлигтэй.

Аа а алтан медаль, Алтан медаль - Абьяас бэлигэй шан.

Мүнхэ сэсэг халбаруулан Манай интернад магтаалтай. Мүнгэн медаль ялазуулан Манай үхибүүн бэлигтэй.

Аа а мүнгэн медаль Мүнгэн медаль - Мандаха бэлигэй шан.

К 60-летию Великой Победы

СЛАВНЫЙ СЫН БУРЯТСКОГО НАРОДА

Николай Васильевич БУТУХАНОВ родился 18 января 1924 года в селе Корсаково Кабанского района. Учился в Корсаковской начальной и неполно-средней школах. В 1942 году окончил Байкало-Кударинскую среднюю школу.

Начало войны встретил на рыбалке: с рыбацкой артелью колхозников с хорошей добычей 22 июня 1941 года вышли к рыб-пункту в Энхалуке. Вскоре обратили внимание на непривычное скопление народа. Оказалось, что люди собрались на митинг, куда приехали представители из районного центра. Все говорили о внезапном вероломном нападении Германии, нарушившей договор с СССР.

Николаю и его ровесникам, 17-летним парням, дали закончить среднюю школу и почти сразу же призвали в армию. Повестку привезли ему прямо в поле, и он забегал домой на очень короткое время. Более всего было жалко мать, которая пережила в 1936 году мужа и старшего сына, а в начале войны собрала нехитрые пожитки и проводила защищать Родину сразу двух сыновей. И вот теперь уходил на фронт младший...

С 15 сентября 1942 по 18 февраля 1943 года Николай с товарищами из родного района проходил военную подготовку на станции Дивизионной, в Забайкальском пулеметно-минометном училище. Н.В.Бутуханов воевал на Западном фронте. В первые дни наступой у ребят был оптимистичный. Даже когда они пополнили Сталинградскую 277-ю стрелковую дивизию, в которой после боев практически не осталось солдат от её первоначального состава, им ещё не так остро передалось ощущение огромных потерь. Николай Васильевич считает, что ему крупно повезло в первые месяцы войны: рядом были земляки К.Нечаев, Н.Быков, И.Хахалов, Г.Савельев, И.Кобылкин, И.Федюков, И.Ушаков, И.Тулохонов, М.Ильгеев, и, конечно, они всегда поддерживали друг друга.

Вместе с товарищами познал тяжелые сражения под Сталинградом. После ранения в руку

оказался в госпитале и после него уже не попал в свою дивизию. К этому времени, у Николая, уже командира отделения, на груди сверкала медаль "За отвагу"... Прошло много тяжелых боевых недель и месяцев. Наконец, пришло время большого наступления.

С товарищами освобождал западные районы России, Белоруссию, Польшу и победу встретил под городом Штеттин. Демобилизовался в мае 1946 года. Уже в июне был избран секретарем комсомольской организации родного колхоза "Коминтерн", а в октябре 1946 года был утвержден заведующим организационным отделом Байкало-Кударинского РК ВЛКСМ. Здесь быстро показал себя толковым работником, и его направили на учебу в двухгодичную Приморскую краевую партийную школу. После окончания её с сентября 1949 по февраль 1951 г. работал первым секретарем Закаменского РК ВЛКСМ, а с февраля по июль 1951 г. был вторым секретарем Улан-Удэнского горкома ВЛКСМ.

В годы учебы в партшколе произошло знаменательное для Николая событие. Он встретил на каникулах в Улан-Удэ свою

одноклассницу по Корсаковской школе Александру Тантятову. Шура тоже приехала на каникулы, только из Москвы, где училась в аспирантуре. После окончания аспирантуры она, кандидат филологических наук, стала работать в БГПИ им.Доржи Банзарова. Свадьба их состоялась в 1951 году. Николай Васильевич и Александра Николаевна живут по сей день в любви и согласии, вырастили троих дочерей, дали им высшее образование.

В связи с военными действиями в Корею Н.В.Бутуханов вновь был призван в ряды Советской Армии и прослужил до августа 1952 года. Тогда его демобилизовали в связи с избранием первым секретарем Бурятского обкома ВЛКСМ, где впоследствии проработал шесть лет, 1952 - 1958 годы. Конечно, главной задачей комсомола было обеспечение активного участия широких кругов молодежи в социалистическом строительстве. Это были годы напряженной работы, и достигнуты были немалые успехи.

В 1958 году переведен на партийную работу, утвержден заместителем заведующего отделом оргпарработы обкома. Че-

рез несколько месяцев избирается первым секретарем Советского РК КПСС, где проработал до 1960 года. С апреля 1960 по апрель 1961 года Н.В.Бутуханов является зав.отделом административных и торгово-финансовых органов ОК КПСС.

26 апреля 1961 года был утвержден инструктором отдела организационно-партийной работы ЦК КПСС по РСФСР. Курировал партийные органы Архангельской и Муромской областей, Коми и Карельской автономных республик. В кабинете сидел мало, за пять лет исколесил "свои" территории вдоль и поперек, ситуацию в регионах знал хорошо. Его помощь в делах вверенных областей и республик была конкретной и достаточно эффективной.

В эти же годы постоянно интересовался делами родной республики, поддерживал тесную связь с коллегами по ЦК КПСС, которые курировали Бурятию. Что мог, советовал приезжавшим в Москву землякам по вопросам внедрения внутривластного расчета, рассказывал об опыте других регионов в разных направлениях развития экономики. Радовался любым успехам родной республики. За добросовестную работу в аппарате ЦК партии 27 апреля 1966 г. Н.В.Бутуханов был награжден орденом "Знак Почета".

В августе того же года избран секретарем Бурятского обкома КПСС по вопросам административных и торгово-финансовых органов, а эти проблемы он знал прехорошо не только в целом по РСФСР, но и по конкретной родной республике. Тогда же была установлена тесная связь с правоохранительными органами, которые входили в

сферу его кураторства. Многие направления их работы знал ещё будучи комсомольским работником. Теперь Николай Васильевич более детально изучал проблемы уголовного розыска, БХХС и в целом работу милиции с высоты поста секретаря обкома партии.

Эти знания очень пригодились, когда назначили его в 1970 году руководителем Министерства внутренних дел республики. Министр не только быстро сориентировался в новой обстановке, но вскоре начал внедрять, и довольно успешно, современные методы работы. Бывший фронтовик умел оперативно реагировать на сложные ситуации и с ходу принимать нужные решения. На посту министра Н.В.Бутуханов проработал пятнадцать лет. В ноябре 1973 года ему было присвоено звание генерал-майора милиции. С июля 1985 года Николай Васильевич находится в отставке, активно занимается общественной работой: является членом Совета ветеранов МВД, членом Совета Старейшин при президенте Республики Бурятия.

Имеет высшее образование, окончил заочно высшую партийную школу при ЦК КПСС в 1959 году. В праздничные дни китель ветерана поблескивает правительственными наградами. Среди них орден Отечественной войны I степени, два ордена "Знак Почета", орден "Красной Звезды", медали "За отвагу", "За освобождение Варшавы", "За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.", юбилейные медали.

С. БАБУШКИН,
доктор педагогических наук, профессор.
НА СНИМКЕ: Н.В.Бутуханов во время парада Победы (на переднем плане слева).
Фото Р.Н.БАЗАРОВА.

АХАЙМНАЙ ГАТАЛҮАН АЛДАРТА ЗАМ

Миний ахай - Михаил Батуевич БАТУЕВ - Шэтын областийн Могойтын районийн Сагаан уула нутагта 1923 ондо гахай жэлдэ түрэнэн. Хүбүүнэй түрэхэдэ, гэртэхимнай нутагайнгаа далаха хамбай хүгшэндэ ошонон ха. Тэрэн иигэжэ хэлэн: «Һайн хүбүүн түрөө, даие дараха хүн байна, ород нэрэ үгөөрэйгты, ород хургуулида оруулаарайгты, һүүлдэ зондо туһа хүргэхэ байха, 9 хоногтоо, 9 һаратайдаа, 9 һаһатайдаа ехээр үбдэхэ, ханамжатай байгаарайгты».

Хүбүүндэ хүгшөөгэй хэлээр Миша гэжэ нэрэ үгэбэ, хургуулида Дээдэ Сүрөөндэ (Верхний Чирон) Матюха талындаа ород хургуулида үгэнэн. Нээрээл, 9 хоногтоо, 9 һарадаа үбдөө һэн. Юһэтэй болоод байхадань, хэлэһыень маргажархөөд, хүбүүгэй шүүд алдан алдаа бэлэйбди гэлсэдэг һэн.

Михай ахай хара баһаһаа тарбага, зумбараа, торхируу агнаха, хурша номоор харбахадань, мэргэн байгаа. Болодой Митэб гэжэ нагасамнай мэргэн ангууша, эбэр номоор харбадаг һэн, бүхы наһаараа хонишоноор хүдэлһэн. Миний багада нагасамнай газаа зурахайн галмай бэлдэгдэнхэй, нутагай зон мотоциклаар, хазаар мореор ерэжэ, хур харбадаг һэн. Бидэнэй, хүүгэдэй, түмэр боошхо

дээрэ консервын баанха табижа, сагаалса буудахыемнай нагасамнай буугаа зүбшөөдэг байгаа. Долгор абгаймнай энэ олон зондо эдэс бэлдэжэ һалирагша һэн. Мүнөө һанахадань, ехэл эдлин тэниун саг байгаа гэшэз һэн ха.

1942 ондо Михайла ахай дайнда татагдажа, эжымнай - Аанданай Бутид - тэргэ мореор хүбүүгэй Могойтын станци хүргэжэ, дайнда үдэшөө һэн. Ахай 9-дэхи гвардейскэ дивизидэ генерал-майор Афанасий Павлантьевич Белобородовой хүтэлбэри доро ябаһан, эндэ ехэнхиһь Сибирьһээ абтаһан хүбүүд байгаа. Эндэл ород хэлэ һайн мэдэхэ, мэргэнээр буудаж шадань тон хэрэгтэй байшоо. Ахай дайн байлдаанда полковой тугай снайпераар ябаһан. Улаан-Үдэһөө дайнда абтаһан Нимаев Батомунко гэжэ хүнтэй фронт ошожо ябахадань, танилсажа, ото сугтаа, аха дүү шэнги ябаһан. Духовшина гэжэ газарта хоюулаа хахасаа һэмди гэдэг һэн. Еһотой бата бэхи нүхэсэл, найдалга гэшые дайн байлдаанда ябахадань мэдэрээ һэмди. Дайнай һүүлээр уулзаха талаангүй байгаа. Улаан-Үдэһь военкомат хэдэн бэшгэ бэшэһэн, бишые газетэдэ бэшэжэ бэдэрэлсээ һэм. Өөр тухайгаа нэгэшые дуулгаарай даа.

Кенигсберг хото абахын түлөө аргагүй ехэ тулалдаан болоһон. Газар тэнгэри нэгэ болоһон шэнги гал бурма байлданһаа үсөөхэн үлэһэн маанадаа хараад, манай генерал Афанасий Павлантьевичнай бархиршоо һэн гээд, ахаймнай һанаа алдан дурсан хөөрэгшэ һэн. Ахай шархатажа, госпитальдо орожо, һайн болоод, дахин фронт орожо, Илалтын үдэр угталсаһан. Дайнай дүүрэнэн хойно сапероор ябаһан юм. «Сапёр

ошибается один раз» гээд хэлэһыень маргагшагүйб.

Нютагаа 1946 ондо бусажа, Шагдарай Лыгжыматай айл гэр боложо, 4 хүбүүд, 2 басагатай болоһон. Наһанайнгаа амаралтада гаратараа хонишоноор хүдэлһэн юм. һайн ажалайнгаа түлөө ВДНХ-гай выставкэ Москва ошохо путевкоор болон олон тоото һайшаал магтаалда хүртэһэн. Хүнэй наһанда ушардаг уй гашуудал дайраад лэ гараһан, Лыгжыма абгаймнай дүшэшые хүрэнгүй, хатуу үбшэндэ дайрагдажа, энэ дэлхэйһээ хахасаһан. Ахаймнай нутагайнгаа Үржэн абгайтай хамтаржа, дүү басаганайнгаа хүүгэдтэй хамта 11 үри хүүгэдые гарыень ганзагада, хүлыень дүрөөдэ хүргэһэн.

Угаа уһанда хаяхагүй гэжэ буряад арад дэмы хэлсэдэггүй гээшэ. Манай нагаса аба Аандан нутагтаа мэдэжэ заарин бөө байһан. Хубисхалай болохын урда саг хатуу болохонь гээд, дэгдэлгын 13-дахы шанараа хэһэн ха. Аргагүй олон зон сутлаара һэн гээд эжымнай хөөрэгшэ һэн. Угаа дахуулжа, ахаймнай хүн зондо туһалдаг болоһон, үдэр һүниггүй манай газаа зон таһархаа болишоо һэн: эдэб үбшэнэй болон бэшэшые

хүнэй хэрэг баршад барагдаха бэшэ.

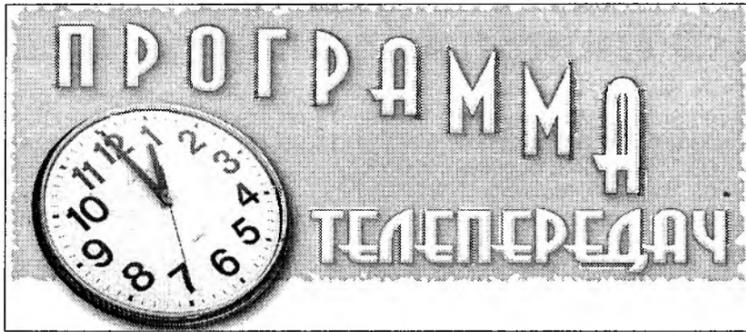
Михайла ахай дала гарадшые зундаа мотоциклаар тарбаганда, үбэлдөө хазаар мореор гүрөөһэндэ үнөөхил агнаха хорхойгоо алдаагүй, үргэн тала руу гү, али ой модо руу ябаһадаг һэн.

Ахаймнай гаталһан зам уташые, амидын жаргал, зоболон гэшые амсаһан хүн гээшэ. Һамбай хүгшэнэй хэлэһэн үгэнүүд хуу барандаа тудалдаа. Холье хараха, бүтүүе тааха шэдитэй мэргэшүүл байгаал байна арадтаманай.

Угаа залуулха, нэрыень нэрлүүлхэ ахаймнай үри хүүгэд, ашанар зээнэр олон даа. Илалтын үдэрые шэрээлсэһэн, амгалан байдал асаралсаһан Михаил Батуевичай наһанайн хэрэг мүнхэ. Манай Сагаан уулын арадай музей соо Михайла ахайн өөрөө гараараа бэшэжэ ябаһан дайнай дневник, манеркэ, бүһэлжэ ябаһан бүһөн үзэмжэдэ табигданхай, нангинаар хадагалдажа байдаг юм.

Янжима БАЗАРОН,
Буряад Республикаһын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Михаил Батуевич Батуев, Кенигсберг хото, 1945 оной ноябрийн 3.

Понедельник, 31

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 07.00 "Доброе утро"
10.00 Новости
10.05 Х/ф "Инспектор ГАИ"
12.00 Т/с "Клон"
13.00 Новости
13.05 Х/ф "Годзилла"
15.30 "Угадай мелодию"
16.00 Новости
16.20 Т/с "День рождения Буржуя"
17.30 "Пять вечеров"
18.30 Т/с "Две судьбы"
19.00 Новости
19.10 Т/с "Две судьбы"
19.40 Т/с "Клон"
20.40 "Жди меня"
22.00 Время
22.30 Т/с "Близнецы"
23.40 "Черные копатели"
00.30 "Время"
00.50 Фигурное катание. Чемпионат Европы

«Россия»

- 06.00 "Доброе утро, Россия!"
Местное время
06.05, 07.15, 07.45, 08.45, 09.30 Вести-Бурятия
06.45, 08.15, 09.05 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал "Россия"
09.45 "Вести недели"

- 10.45 "Неизвестный Берия. Полвека после расстрела", 1 с.
11.40 "В Городке"
11.50 Вести. Дежурная часть
12.00 Вести
Местное время
12.30 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
12.50 Т/с "Бедная Настя"
13.50 "Что хочет женщина"
14.45 Вести. Дежурная часть
15.00 Вести
Местное время
15.10 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
15.30 Х/ф "Час пик"
17.30 Вести. Дежурная часть
Местное время
17.40 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал "Россия"

- 18.00 Вести
18.10 "Честный детектив"
18.45 Т/с "Кармелита"
19.45 Т/с "Исцеление любовью"
20.45 Вести. Дежурная часть
21.00 Вести
Местное время
21.30 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
21.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.55 Т/с "Тайны следствия-2"
23.00 Т/с "Возвращение Титаника-2"
00.00 "Вести+"
00.20 "Мой серебряный шар"
01.15 "Синемания"

НТВ

- 07.00 "Сегодня утром"
10.05 Т/с "Она написала убийство"
11.00 "Сегодня"
11.25 "Анатомия преступлений"
11.55 Т/с "Мангуст-2"
14.00 "Сегодня"
14.40 Х/ф "Супруги Харт. Горячая пора"
16.35 "Чрезвычайное происшествие"
17.00 "Сегодня"
17.20 "Принцип домино"
18.30 Т/с "Линия защиты"
Канал БГТРК
19.35 "Ключ". Кроссворд-шоу
19.45 Кинематограф
Канал НТВ
20.00 "Сегодня"
20.40 Т/с "Парни из стали"
21.45 Т/с "Карусель"
22.50 "Чрезвычайное происшествие"
23.00 "Сегодня"
23.40 Т/с "Ландыш серебристый"
00.45 "Чрезвычайное происшествие"
01.00 "Сегодня"
01.15 "Пир коммунизма"

АРИГ УС

- 08.10 "Глобальные новости"
08.15 М/с "Котопес"
08.40 М/с "Ох уж эти детки"
09.05 М/с "Как говорит Джинджер"
09.30 Формула успеха
09.40 "Наши песни"
10.00 Завтрак с Дискавери
11.00 Х/ф "Победители и грешники"
Перерыв до 17.00
17.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич"
17.45 Победоносный голос вернувшегося
18.15 Москва: инструкция по применению

- 18.45 "Восточный экспресс"
19.00 "Цена любви: смерть с доствавкой"
20.00 Магазин "Саквож" представляет. "Знакомые незнакомки": директор гимназии №3 Мункуева А.А.
20.25 "Нужные вещи"
20.30 "Восточный экспресс"
21.00 "Окна". Формула успеха
22.00 "Дом-2. Зимовка". Погода
23.00 Х/ф "Антибумер"

ТИВИКОМ

- 07.20 "Школьное ТВ"
07.50 "Лоск". Погода
08.00 М/с "Мстители"
08.25 М/с "Кот по имени Ик"
08.50 М/ф "Лиса-строитель"
09.00 "Команда 1611"
09.35 "Мятежный дух"
10.30 "24". Погода
10.50 "Неделя"
12.00 "Очевидец"
13.00 "Дикая планета"
13.30 "24". "Лоск". Погода
14.00 "Час суда"
15.00 Д/ф "Невозможно исправить"
16.15 М/с "Вуншпунш"
16.40 Т/с "Пауэр рейнджерс, или Могучие рейнджеры"
17.00 Т/с "Мятежный дух"
18.00 "Час суда"
20.00 "НЕформат"
20.30 "Точка зрения Жириновского". "Лоск". Погода
21.00 Х/ф "Паразит"
22.55 "Лоск"
23.00 Т/с "Солдаты"

СТС - «БАЙКАЛ»

- 07.00 Т/с "Беверли Хиллз 90210"
07.50 М/с "Смешарики"
08.00 М/с "Приключения Вуди и его друзей"
08.30 Т/с "Моя прекрасная няня"
09.00 Т/с "Друзья"

- 10.00 Истории в деталях
10.30 Т/с "Улицы разбитых фонарей"
11.30 Х/ф "Сын русалки"
13.30 Осторожно, модерн-2
14.00 Т/с "Сабрина - маленькая ведьма"
14.30 Мультфильм
15.00 М/с "Озорные анимашки"
15.30 М/с "Каспер"
15.55 М/с "Приключения Джеки Чана"
16.25 М/с "Люди в черном"
17.00 Х/ф "Тайны Смолвиля"
18.00 Т/с "Восемь простых правил для друга моей дочери-подростка"
18.30 Т/с "Сабрина - маленькая ведьма"
19.00 Х/ф "Шпионка"
20.00 Т/с "Моя прекрасная няня"
20.30 Истории в деталях
21.00 Т/с "Улицы разбитых фонарей"
22.00 Х/ф "Сердцебиение смерти"

ДТВ

- 10.00 "ZTV"
10.30 "Неслучайная музыка"
10.35 Мультфильмы
11.00 "На бульваре..."
11.30 "Звездная семейка"
12.05 "Телемагазин"
12.35 "Агентство криминальных новостей"
12.55 Х/ф "Иллюзии"
15.15 Д/с "Красота по-американски"
15.45 Т/с "Воздушная полиция"
16.45 Т/с "Округ Колумбия"
17.50 Мультфильмы
18.35 "Звездная семейка"
19.15 Х/ф "Лето рядового Дедова"
21.25 "Неслучайная музыка"
21.30 Д/с "Красота по-американски"
22.00 "На бульваре..."
22.25 Т/с "Женаты и с детьми"
22.55 Т/с "Кодекс чести"
00.00 "Шоу Бенни Хилла"

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 •

Вторник, 1

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 07.00 "Доброе утро"
10.00 Новости
10.05 Т/с "Близнецы"
11.10 Т/с "Клон"
12.30 М/с "Новые приключения Винни Пуха"
13.00 Новости
13.05 Т/с "Женщины в любви"
14.00 Х/ф "Следы на снегу"
15.30 "Угадай мелодию"
16.00 Новости
16.20 Т/с "День рождения Буржуя"
17.30 "Пять вечеров"
18.30 Т/с "Две судьбы"
19.00 Новости
19.10 Т/с "Две судьбы"
19.40 Т/с "Клон"
20.50 Т/с "Любительница частного сыска Даша Васильева-2"
22.00 Время
22.30 Т/с "Близнецы"
23.40 Тайны века. "Падение маршала Лубянки"
00.30 "Время"
00.50 "Звезды эфира". Зиновий Гердт
01.20 "Сканер". "Предсказание катастроф"

«Россия»

- 06.00 "Доброе утро, Россия!"
Местное время
06.05, 07.15, 07.45, 08.45, 09.30 Вести-Бурятия
06.45, 08.15, 09.05 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал "Россия"
09.45 Т/с "Тайны следствия-2"
10.45 "Неизвестный Берия. Полвека после расстрела"
11.45 Вести. Дежурная часть
12.00 Вести
Местное время
12.30 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
12.50 Т/с "Бедная Настя"
13.50 "Что хочет женщина"
14.45 Вести. Дежурная часть
15.00 Вести

- Местное время
15.10 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
15.30 "Частная жизнь"
16.30 Т/с "Возвращение Титаника-2"
17.30 Вести. Дежурная часть
Местное время
17.40 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал "Россия"

- 18.00 Вести
18.10 Т/с "Кулагин и партнеры"
18.45 Т/с "Кармелита"
19.45 Т/с "Исцеление любовью"
20.45 Вести. Дежурная часть
21.00 Вести
Местное время
21.30 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
21.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.55 Т/с "Тайны следствия-2"
23.00 Т/с "Возвращение Титаника-2"
00.00 "Вести+"
00.20 "Тайна Виленского гетто"
01.15 Х/ф "Доморощенный"
03.15 "Дорожный патруль"

НТВ

- 07.00 "Сегодня утром"
10.05 Т/с "Она написала убийство. Убийство по ошибке"
11.00 "Сегодня"
11.25 "Анатомия преступлений"
11.55 "Стресс"
12.55 Т/с "Парни из стали"
14.00 "Сегодня"
14.30 Т/с "На вираже"
15.35 Т/с "Карусель"
16.35 "Чрезвычайное происшествие"
17.00 "Сегодня"
17.20 "Принцип домино"
18.30 Т/с "Линия защиты"
Канал БГТРК
19.35 Монетизация льгот: вопросы и ответы. Прямой эфир
Канал НТВ
20.00 "Сегодня"

- 20.40 Т/с "Парни из стали"
21.45 Т/с "Карусель"
22.50 "Чрезвычайное происшествие"
23.00 "Сегодня"
23.40 Т/с "Ландыш серебристый"
00.45 "Чрезвычайное происшествие"
01.00 "Сегодня"
01.15 Х/ф "Джонни-мнемоник"

АРИГ УС

- 07.30 "Восточный экспресс"
08.10 "Глобальные новости"
08.15 М/с "Котопес"
08.40 М/с "Ох уж эти детки"
09.05 "Восточный экспресс"
09.30 Формула успеха
09.35 Москва: инструкция по применению
10.00 Завтрак с Дискавери
11.00 Х/ф "Антибумер"
Перерыв до 17.00
17.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич"
17.45 Победоносный голос вернувшегося
18.15 М/с "Как говорит Джинджер"
18.45 "Восточный экспресс"
19.00 "Запретная зона". Погода
20.00 "Будни"
20.20 Формула успеха
20.30 "Восточный экспресс"
21.00 "Окна". Погода
22.00 "Дом-2. Зимовка"
23.00 Х/ф "Доктор Джекилл и мисс Хайд"

ТИВИКОМ

- 07.30 "НЕформат"
07.50 "Лоск". Погода
08.00 М/с "Мстители"
08.25 М/с "Кот по имени Ик"
09.15 М/ф "38 попугаев"
08.50 "Чужой голос"
09.00 "Команда 1611"
09.30 Т/с "Мятежный дух"
10.30 "24". Погода
10.50 Х/ф "Паразит"
13.00 "Дикая планета"
13.30 "24". "Лоск". Погода
14.00 "Час суда"
15.00 Т/с "Солдаты"
16.15 м/с "Вуншпунш"

БАЙКАЛ ТОВАРЫ РОССИЙСКИХ И ЕВРОПЕЙСКИХ ФАБРИК

ЗИМНЯЯ ОБУВЬ мужская, 50 моделей от 900 р., классическая и модельная
ЖЕНСКИЕ ЗИМНИЕ САЛОГИ модельные, классические + на полные ноги + 42, 43 р-ры.
ЗИМНЯЯ ОБУВЬ подростковая и дет. (низкие цены)
УНТЫ жен. и дет., современ. отделка (г. Москва)
РЕЙТУЗЫ детские, взрослые (г. Москва)
КРОССОВКИ детские, взрослые от 298 руб.
САПОГИ СУКОННЫЕ женские, мужские
ОБУВЬ КОМНАТНАЯ детская, взрослая (низкие цены)
САПОГИ КИРЗОВЫЕ (г. Москва) от 348 руб.
БОТИНКИ КОЖАНЫЕ «ОМОН», крем для обуви
КОЛГОТКИ эластик, все размеры (низкие цены)
КОЛГОТКИ л/ш, х/б, детские, взрослые (низкие цены)
НОСКИ х/б, л/ш, махровые, детские, взрослые
ТРИКО детское, взрослое х/б
БЕЛЬЕВОЙ ТРИКОТАЖ детский, взрослый
ТЕПЛОЕ МУЖСКОЕ БЕЛЬЕ, х/б
БРЮКИ Х/Б С НАЧЕСОМ детские, взрослые
БРЮКИ Х/Б С ЭЛАСТИКОМ, детские, взрослые

- 16.40 Т/с "Пауэр рейнджерс, или Могучие рейнджеры"
17.00 Т/с "Мятежный дух"
18.00 "Час суда"
20.00 М/с "Футурама"
20.30 "Есть идея". "Лоск". Погода
21.00 Х/ф "В поисках приключений"
22.50 "Лоск"
23.00 Т/с "Солдаты"
00.15 "Веселые баксы"
00.30 "24". Погода

СТС - «БАЙКАЛ»

- 07.00 Т/с "Беверли Хиллз 90210"
07.40 М/с "Крылья дядюшки Марabu"
07.50 М/с "Смешарики"
08.00 М/с "Приключения Вуди и его друзей"
08.30 Т/с "Моя прекрасная няня"
09.00 Т/с "Друзья"
10.00 Истории в деталях
10.30 Т/с "Улицы разбитых фонарей"
11.30 Х/ф "Сердцебиение смерти"
13.30 Осторожно, модерн-2
14.00 Т/с "Сабрина - маленькая ведьма"
14.30 Мультфильмы
15.00 М/с "Озорные анимашки"
15.30 М/с "Каспер"
15.55 М/с "Приключения Джеки Чана"
16.25 М/с "Люди в черном"
17.00 Т/с "Тайны Смолвиля"

ДТВ

- 18.00 Т/с "Восемь простых правил для друга моей дочери-подростка"
18.30 Т/с "Сабрина - маленькая ведьма"
19.00 Т/с "Шпионка"
20.00 Т/с "Моя прекрасная няня"
20.30 Истории в деталях
21.00 Т/с "Улицы разбитых фонарей"
22.00 Х/ф "Директор"
00.30 Истории в деталях
01.00 Т/с "Моя прекрасная няня"

№8(21094)

Дүхэрнэ

№3(408)

Среда, 2

первый канал

07.00 "Доброе утро"
10.00 Новости
10.05 Т/с "Близнецы"
11.10 Т/с "Клон"
12.30 М/с "Дило и Стич"
13.00 Новости
13.05 Т/с "Женщины в любви"
14.10 Т/с "Любительница частного сыска Даша Васильева-2"
15.30 "Угадай мелодию"
16.00 Новости
16.20 Т/с "День рождения Буржуя"
17.30 "Пять вечеров"
18.30 Т/с "Две судьбы"
19.00 Вечерние новости
19.10 Т/с "Две судьбы"
19.40 Т/с "Клон"
20.50 Т/с "Любительница частного сыска Даша Васильева-2"
22.00 Время
22.30 Т/с "Близнецы"
23.40 Спецназ. "В зоне огня"
00.30 "Время"
00.50 "Формула сексуальности"
01.20 "Крылья". "Гражданин Туполев"
01.50 Д/ф "Оружие второй мировой войны". Часть 1-я

«Россия»

06.00 "Доброе утро, Россия!"
Местное время
06.05, 07.15, 07.45, 08.45, 09.30 Вести-Бурятия
06.45, 08.15, 09.05 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал "Россия"
09.45 Т/с "Тайны следствия-2"
10.45 "Пауэрс - Абель. Правда о "Мертвом сезоне"

11.45 Вести. Дежурная часть
12.00 Вести
Местное время
12.30 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
12.50 Т/с "Бедная Настя"
13.50 "Что хочет женщина"
14.45 Вести. Дежурная часть
15.00 Вести
Местное время
15.10 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
15.30 "Частная жизнь"
16.30 Т/с "Возвращение Титаника-2"
17.30 Вести. Дежурная часть
Местное время
17.40 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал "Россия"
18.00 Вести
18.10 Т/с "Кулагин и партнеры"
18.45 Т/с "Кармелита"
19.45 Т/с "Исцеление любовью"
20.45 Вести. Дежурная часть
21.00 Вести
Местное время
21.30 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
21.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.55 Т/с "Тайны следствия-2"
23.00 Т/с "Возвращение Титаника-2"
00.00 "Вести+"
00.20 "Дуэль разведок"

НТВ

07.00 "Сегодня утром"
10.05 Т/с "Она написала убийство"
11.00 "Сегодня"
11.20 "Анатомия преступлений"
11.50 "Женский взгляд"
12.20 "Растительная жизнь"
12.55 Т/с "Парни из стали"
14.00 "Сегодня"

14.30 Т/с "На вираже"
15.35 Т/с "Карусель"
16.35 "Чрезвычайное происшествие"
17.00 "Сегодня"
17.20 "Принцип домино"
18.30 Т/с "Линия защиты"
Канал БГТРК
19.35 "Голы"
Канал НТВ
20.00 "Сегодня"
20.40 Т/с "Парни из стали"
21.45 Т/с "Карусель"
22.50 "Чрезвычайное происшествие"
23.00 "Сегодня"
23.40 Т/с "Ландыш серебристый"
00.45 "Чрезвычайное происшествие"
01.00 "Сегодня"

Ариг Ус

07.30 "Восточный экспресс"
08.10 "Глобальные новости"
08.15 М/с "Котопес"
08.40 М/с "Ох уж эти детки"
09.05 "Восточный экспресс"
09.30 Формула успеха
09.45 "Наши песни"
10.00 Завтрак с Дискавери
11.00 Х/ф "Доктор Джекилл и мисс Хайд"
Перерыв до 17.00
17.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич"
17.45 Победоносный голос верующего
18.15 М/ф "Как говорит Джинджер"
18.45 "Восточный экспресс"
19.00 "Цена любви". Погода
20.00 "Будни"
20.15 Формула успеха
20.20 Нужные вещи
20.30 "Восточный экспресс"
21.00 "Окна". Погода
22.00 "Дом-2. Зимовка"
23.00 Х/ф "Кошмар в сумасшедшем доме"

Тивиком

07.30 "Есть идея"
07.50 "Лоск". Погода
08.00 М/с "Мстители"
08.25 М/с "Кот по имени Ик"
08.50 М/ф "Лев и заяц"
09.00 "Команда 1611"
09.30 Т/с "Мятежный дух"
10.30 "24". Погода
10.50 Х/ф "В поисках приключений"
13.00 "Дикая планета"
13.30 "24". Погода. "Лоск"
14.00 "Час суда"
15.00 Т/с "Солдаты"
16.15 М/с "Вуншпунш"
16.40 Т/с "Пауэр реинджерс, или Могучие реинджерс"
17.00 Т/с "Мятежный дух"
18.00 "Час суда"
20.00 М/с "Симпсоны"
20.30 "24". "Лоск". Погода
21.00 Х/ф "Свободное падение"
22.55 "Лоск"
23.00 "Солдаты"
00.30 "24". Погода

СТС - «БАЙКАЛ»

07.00 Х/ф "Бeverли Хиллз 90210"
07.40 Мультфильмы
07.50 М/с "Смешарики"
08.00 М/с "Приключения Вуди и его друзей"
08.30 Т/с "Моя прекрасная няня"
09.00 Т/с "Друзья"
10.00 Истории в деталях
10.30 Т/с "Улицы разбитых фонарей"
11.30 Х/ф "Директор"
14.00 Т/с "Сабрина - маленькая ведьма"
14.30 Мультфильмы
15.00 М/ф "Озорные анимашки"

15.30 М/с "Каспер"
15.55 М/с "Приключения Джеки Чана"
16.25 М/с "Люди в черном"
17.00 Т/с "Тайны Смолвиля"
18.00 Т/с "Восемь простых правил для друга моей дочери-подростка"
18.30 Т/с "Сабрина - маленькая ведьма"
19.00 Т/с "Шпионка"
20.00 Т/с "Моя прекрасная няня"
20.30 Истории в деталях
21.00 Т/с "Улицы разбитых фонарей"
22.00 Х/ф "Горь. Конеч игры"
23.55 Осторожно, модерн-2
00.30 Истории в деталях
01.00 Т/с "Моя прекрасная няня"

ДТВ

10.00 "ZTV"
10.30 "Неслучайная музыка"
10.35 Мультфильмы
11.00 "На бульваре..."
11.30 "Звездная семейка"
12.05 "Телемагазин"
12.35 "Агентство криминальных новостей"
12.55 Х/ф "Человек с дождем в ботинке"
15.15 Д/с "Красота по-американски"
15.45 Т/с "Воздушная полиция"
16.45 Т/с "Округ Колумбия"
17.50 Мультфильм
18.35 "Звездная семейка"
19.10 Х/ф "По 206-й"
21.25 "Неслучайная музыка"
21.30 Д/с "Красота по-американски"
22.00 "На бульваре..."
22.25 Т/с "Женаты и с детьми"
22.55 Т/с "МУР есть МУР"
00.00 "Шоу Бенни Хилла"

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 •

Четверг, 3

первый канал

07.00 "Доброе утро"
10.00 Новости
10.05 Т/с "Близнецы"
11.10 Т/с "Клон"
12.30 М/с "Утиные истории"
13.00 Новости
13.05 Т/с "Женщины в любви"
14.10 Т/с "Любительница частного сыска Даша Васильева-2"
15.30 "Угадай мелодию"
16.00 Новости
16.20 Т/с "День рождения Буржуя"
17.30 "Пять вечеров"
18.30 Т/с "Две судьбы"
19.00 Новости
19.10 Т/с "Две судьбы"
19.40 Т/с "Клон"
20.50 Т/с "Любительница частного сыска Даша Васильева-2"
22.00 Время
22.30 Т/с "Близнецы"
23.40 "Человек и закон"
00.30 Ночное "Время"
00.50 Горячие точки холодной войны. "Корейский барьер"
01.20 "Гении и злодеи". О.Генри
01.50 Д/ф "По следам НЛО"
02.20 Х/ф "Булворт"

«Россия»

06.00 "Доброе утро, Россия!"
Местное время
06.05, 07.15, 07.45, 08.45, 09.30 Вести-Бурятия
06.45, 08.15, 09.05 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал "Россия"
09.45 Т/с "Тайны следствия-2"
10.45 "Сергей Есенин"
11.45 Вести. Дежурная часть
12.00 Вести

Местное время
12.30 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
13.50 "Что хочет женщина"
14.45 Вести. Дежурная часть
15.00 Вести
Местное время
15.10 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
15.30 "Частная жизнь"
16.30 Т/с "Возвращение Титаника-2"
17.30 Вести. Дежурная часть
Местное время
17.40 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал "Россия"
18.00 Вести
18.10 Т/с "Кулагин и партнеры"
18.45 Т/с "Кармелита"
19.45 Т/с "Исцеление любовью"
20.45 Вести. Дежурная часть
21.00 Вести
Местное время
21.30 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
21.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.55 Т/с "Тайны следствия-2"
23.00 Т/с "Возвращение Титаника-2"
00.00 "Вести+"
00.20 "Секс, ложь и видео. СССР"
01.15 Х/ф "Кровавое воскресенье"
03.25 "Дорожный патруль"

НТВ

07.00 "Сегодня утром"
10.05 Т/с "Она написала убийство"
11.00 "Сегодня"
11.25 "Анатомия преступлений"
11.55 "Кулинарный поединок"
12.55 Т/с "Парни из стали"
14.00 "Сегодня"
14.30 Т/с "Свободная женщина"
15.35 Т/с "Карусель"

Канал БГТРК
16.35 "Тайзан"
Канал НТВ
17.00 "Сегодня"
17.20 "Принцип домино"
18.30 Т/с "Линия защиты"
Канал БГТРК
19.35 "Твой шанс"
19.45 Телевизионная приемная
Канал НТВ
20.00 "Сегодня"
20.40 Т/с "Парни из стали"
21.45 Т/с "Карусель"
22.50 "Чрезвычайное происшествие"
23.00 "Сегодня"
23.40 "К барьеру!"
01.00 "Сегодня"
01.15 Х/ф "Бешеные псы"
03.15 Бильярд
04.15 Т/с "Западное крыло"
05.00 "Сегодня"
05.10 Т/с "За гранью возможного"
05.55 Т/с "Без следа-II"
06.40 "Чрезвычайное происшествие"

Ариг Ус

07.30 "Восточный экспресс"
08.05 "Глобальные новости"
08.15 М/с "Котопес"
08.40 М/с "Ох уж эти детки"
09.05 "Бутерброд"
09.20 "Восточный экспресс"
09.50 Формула успеха
09.55 "Наши песни"
10.00 Завтрак с Дискавери
11.00 Х/ф "Кошмар в сумасшедшем доме"
Перерыв до 17.00
17.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич"
17.45 Победоносный голос верующего
18.15 М/с "Как говорит Джинджер"
18.45 "Восточный экспресс"
19.00 Цена любви. Погода
20.00 "Будни"
20.30 "Восточный экспресс"
20.55 Формула успеха

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 •

21.00 "Окна". Погода
22.00 "Дом-2. Зимовка". Погода
23.00 Х/ф "Блеф"

Тивиком

07.50 "Лоск". Погода
08.00 М/с "Мстители"
08.25 М/с "Кот по имени Ик"
08.50 "Соломенный бычок"
09.00 "Команда 1611"
09.30 Т/с "Мятежный дух"
10.30 "24". Погода
10.50 Х/ф "Свободное падение"
13.00 "Дикая планета"
13.30 "24". Погода. "Лоск"
14.00 "Час суда"
15.00 "Солдаты"
16.15 М/с "Вуншпунш"
16.40 Т/с "Пауэр реинджерс, или Могучие реинджерс"
17.00 Т/с "Мятежный дух"
18.00 "Час суда"
20.00 "Лоск". Погода
20.10 "Радар-спорт"
21.00 Х/ф "Переполох в общаге"
22.55 "Лоск"
23.00 "Солдаты"
00.15 "Веселые баксы"
00.30 "24". Погода

СТС - «БАЙКАЛ»

07.00 Т/с "Бeverли Хиллз 90210"
07.40 Мультфильм
07.50 М/с "Смешарики"
08.00 М/с "Приключения Вуди и его друзей"
08.30 Т/с "Моя прекрасная няня"
09.00 Т/с "Друзья"
10.00 Истории в деталях
10.30 Т/с "Улицы разбитых фонарей"
11.30 Х/ф "Горь. Конеч игры"
13.20 Осторожно, модерн-2
14.00 Т/с "Сабрина - маленькая ведьма"
14.30 Мультфильмы

15.00 М/с "Озорные анимашки"
15.30 М/с "Каспер"
15.55 М/с "Приключения Джеки Чана"
16.25 М/с "Люди в черном"
17.00 Т/с "Тайны Смолвиля"
18.00 Т/с "Восемь простых правил для друга моей дочери-подростка"
18.30 Т/с "Сабрина - маленькая ведьма"
19.00 Т/с "Шпионка"
20.00 Т/с "Моя прекрасная няня"
20.30 Истории в деталях
21.00 Т/с "Улицы разбитых фонарей"
22.00 Х/ф "Пропавшие ребята"
00.05 Скрытая камера
00.30 Истории в деталях
01.00 Т/с "Моя прекрасная няня"

ДТВ

10.00 "ZTV"
10.30 "Неслучайная музыка"
10.35 Мультфильмы
11.00 "На бульваре..."
11.30 "Звездная семейка"
12.05 "Телемагазин"
12.35 "Агентство криминальных новостей"
12.55 Х/ф "Кукольный дом"
15.15 Д/с "Красота по-американски"
15.45 Т/с "Воздушная полиция"
16.45 Т/с "Округ Колумбия"
17.50 Мультфильм
18.35 "Звездная семейка"
19.10 Х/ф "Очаровательные пришельцы"
21.25 "Неслучайная музыка"
21.30 Д/с "Красота по-американски"
22.00 "На бульваре..."
22.25 Т/с "Женаты и с детьми"
22.55 Т/с "МУР есть МУР"
00.00 "Шоу Бенни Хилла"
00.40 "Звездная семейка"

№3 (408)

Дүхэрнэ

№8 (21094)

Пятница, 4

первый канал

- 07.00 "Доброе утро"
10.00 Новости
10.05 Т/с "Близнецы"
11.10 Т/с "Клон"
12.30 М/с "Алладин"
13.00 Новости
13.05 Т/с "Женщины в любви"
14.10 Т/с "Любительница частного сыска Даша Васильева-2"
15.30 "Угадай мелодию"
16.00 Новости
16.20 Х/ф "Тайны мадам Вонг"
18.00 "Пять вечеров"
19.00 Новости
19.10 "Зимняя шутка с Яном Арлазоровым"
19.40 Т/с "Клон"
20.50 "Поле чудес"
22.00 Время
22.25 Х/ф "Близко к сердцу"
00.30 Х/ф "Ну ты и придурок!"
02.20 Х/ф "Рокки-4"
04.00 Х/ф "Чарли Вэррик"

"Россия"

- 06.00 "Доброе утро, Россия!"
Местное время
06.05, 07.15, 07.45, 08.45, 09.30 Вести-Бурятия
06.45, 08.15, 09.05 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал "Россия"
09.45 Т/с "Тайны следствия-2"
10.45 "Мой серебряный шар. Фаина Раневская"
11.45 Вести. Дежурная часть
12.00 Вести
Местное время
12.30 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
12.50 "Мусульмане"
13.00 "Вся Россия"

- 13.15 "Городок"
13.45 "В поисках приключений"
14.45 Вести. Дежурная часть
15.00 Вести
Местное время
15.10 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
15.30 "Частная жизнь"
16.30 Т/с "Возвращение Титаника-2"
17.30 Вести. Дежурная часть
Местное время
17.40 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал "Россия"
18.00 Вести
18.10 Т/с "Кулагин и партнеры"
18.45 Т/с "Кармелита"
19.45 Т/с "Исцеление любовью"
20.45 Вести. Дежурная часть
21.00 Вести
Местное время
21.30 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
21.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.55 "Египетские ночи"
23.45 Х/ф "Шизофрения"

НТВ

- 07.00 "Сегодня утром"
10.05 Т/с "Она написала убийство"
11.00 "Сегодня"
11.25 "Анатомия преступлений"
11.55 "Квартирный вопрос"
12.55 Т/с "Парни из стали"
14.00 "Сегодня"
14.30 Т/с "Свободная женщина"
15.35 Т/с "Карусель"
16.35 "Чрезвычайное происшествие"
17.00 "Сегодня"
17.20 "Принцип домино"
18.35 "Стресс"
Канал БГТРК
19.35 Мир связи
19.45 Здоровье в вашем доме

Канал НТВ

- 20.00 "Сегодня"
20.40 Х/ф "Над законом"
22.50 "Чрезвычайное происшествие"
23.00 "Сегодня"
23.45 "Совершенно секретно"
00.40 Х/ф "Порождающая огонь"

Ариг Ус

- 07.30 "Восточный экспресс"
07.50 "Наши песни"
08.05 "Глобальные новости"
08.15 М/с "Котопес"
08.40 М/с "Ох уж эти детки"
09.05 Формула успеха
09.10 "Восточный экспресс"
09.35 Москва: инструкция по применению
10.00 Завтрак с Дискавери
11.00 Х/ф "Блеф"
Перерыв до 17.00
17.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич"
17.45 Победоносный голос верующего
18.15 М/с "Крутые бобры"
18.45 "Восточный экспресс"
19.00 "Школа ремонта"
20.00 М/ф
20.10 Формула успеха
20.20 "Нужные вещи"
20.30 "Восточный экспресс"
21.00 "Окна". Погода
22.00 "Дом-2. Зимовка".
23.00 Х/ф "Легкий поцелуй"
00.40 "Дом-2. Зимовка"
01.10 Х/ф "Тридцать девять ступеней"

Тивиком

- 07.10 "Лоск". Погода
07.20 "Радар-спорт"
08.00 М/с "Мстители"
08.25 М/с "Кот по имени Ик"
08.50 М/ф "Сказки старого дуба"

- 09.00 "Команда 1611"
09.30 Т/с "Мятежный дух"
10.30 "24". Погода
10.50 Х/ф "Переполох в общаге"
13.00 "Дикая планета"
13.30 "24". Погода. "Лоск"
14.00 "Час суда"
15.00 "Солдаты"
16.15 М/с "Вуншпунш"
16.40 Т/с "Пауэр рейнджеры, или Могучие рейнджеры"
17.00 Т/с "Мятежный дух"
18.00 "Час суда"
20.00 "Муз. поздравления". "Лоск"
20.25 "Человек недели"
21.00 Х/ф "Лавина"
22.50 "Лоск"
23.00 "Бродяги". Погода

СТС - БАЙКАЛ

- 07.00 Т/с "Беверли Хиллз 90210"
07.40 Мультфильм
07.50 М/с "Смешарики"
08.00 М/с "Приключения Вуди и его друзей"
08.30 Т/с "Моя прекрасная няня"
09.00 Т/с "Друзья"
10.00 Истории в деталях
10.30 Т/с "Улицы разбитых фонарей"
11.30 Х/ф "Пропащие ребята"
13.30 Скрытая камера
14.00 Т/с "Сабрина - маленькая ведьма"
14.30 Мультфильм
15.00 М/с "Озорные анимашки"
15.30 М/с "Каспер"

- 15.55 М/с "Приключения Джеки Чана"
16.25 М/с "Люди в черном"
17.00 Х/ф "Тайны Смолвиля"
18.00 Т/с "Восемь простых правил для друга моей дочери-подростка"
18.30 Т/с "Сабрина - маленькая ведьма"
19.00 Т/с "Шпионка"
20.00 Т/с "Моя прекрасная няня"
20.30 Истории в деталях
21.00 Т/с "Улицы разбитых фонарей"
22.00 Х/ф "Багровые реки"
00.20 Истории в деталях
00.50 Т/с "Моя прекрасная няня"

ДТВ

- 10.00 "ZTV"
10.30 "Неслучайная музыка"
10.35 Мультфильмы
11.00 "На бульваре..."
11.30 "Звездная семейка"
12.05 "Телемагазин"
12.35 "Агентство криминальных новостей"
12.55 Х/ф "Гадюка"
15.15 Д/с "Красота по-американски"
15.45 Т/с "Воздушная полиция"
16.45 Т/с "Округ Колумбия"
17.50 Мультфильм
18.35 "Звездная семейка"
19.15 Х/ф "Светик"
21.25 "Неслучайная музыка"
21.30 Д/с "Красота по-американски"
22.00 "На бульваре..."
22.25 Т/с "Женаты и с детьми"
22.55 Т/с "МУР есть МУР"

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Суббота, 5

первый канал

- 07.00 Новости
07.10 М/с "Американский хвост"
07.30 Х/ф "Донская повесть"
09.20 Играй, гармонь любимая!
10.00 Слово пастыря
10.10 Здоровье
11.00 Новости
11.10 "Смак"
11.30 "Любовные истории".
12.10 Спецрасследование. "Собачий бизнес"
13.00 Новости
13.10 История с географией. "Битва арктических гигантов"
14.10 Дисней-клуб: "Микки Маус и его друзья"
14.40 60-летию Победы. Эпопея Юрия Озерова "Сталинград". Фильм 1-й
16.20 "Слабое звено"
17.10 Х/ф "Между жизнью и смертью"
18.50 Классика Уолта Диснея. Золотые годы Микки Мауса. Впервые в России
19.00 Вечерние новости
19.10 Праздничный концерт
21.00 "Кто хочет стать миллионером?"
22.00 Время
22.20 "Розыгрыш"
23.40 "Золотой граммофон"
00.40 Х/ф "Знакомьтесь, Джо Блэк"
04.00 Х/ф "Амистад"

"Россия"

- 06.55 Х/ф "Черный красавец"
08.15 "Большая перемена"
08.40 "Золотой ключ"
09.00 Вести
Местное время
09.10 Вести-Бурятия (на бур. яз.)

- Канал "Россия"
09.20 "Русское лото"
09.55 "Утренняя почта"
10.25 "Субботник"
11.10 "Смехопанорама"
12.00 Вести
Местное время
12.10 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
12.20 "Сто к одному"
13.15 "В поисках приключений"
14.15 "Клуб сенаторов"
15.00 Вести
15.20 Х/ф "Раз на раз не придется"
БГТРК
17.00 Улгур
17.10 Курьер
17.15 Хүдөө нютаг
17.30 Телевизионная приемная
17.45 Ага - край, где рождаются легенды
18.00 "Буряад орон". Худ.-публицистическая программа
18.25 "Ваше право". Ответы на вопросы телезрителей
18.40 Примите поздравления
Канал "Россия"
19.00 "Шутки юмора"
20.50 "В"Городке"
21.00 Вести
21.25 "Зеркало"
21.35 "Честный детектив"
22.05 "Комната смеха"
23.05 Х/ф "Шакал"
01.35 Х/ф "Страшилы"

НТВ

- 07.00 М/ф "Пес в сапогах"
07.25 Х/ф "Над законом"
09.00 "Сегодня"
09.20 М/ф "Бабушка удава"
09.25 Т/с "2,5 человека"
09.55 "Без рецепта". Доктор Бренд
10.25 "Дикий мир"
11.00 "Сегодня"
11.20 "Растительная жизнь"
11.55 "Кулинарный поединок"
12.50 "Квартирный вопрос"
14.00 "Сегодня"

- Канал БГТРК
14.20 Бамбаахай
14.40 Зеленая черепаха
Канал НТВ
14.55 Х/ф "Разные судьбы"
17.00 "Сегодня"
17.20 "Женский взгляд"
17.55 "Своя игра"
19.00 "Четвертая мировая война. Рассказы о террористах"
20.00 "Сегодня"
20.40 Профессия - репортер
21.10 Т/с "Мангуст-2"
22.15 Х/ф "Беглец"
00.55 "Мировой бокс"
01.35 Х/ф "Желание"
03.20 "Футбол в разрезе"
04.15 Т/с "Однажды в Калифорнии"
05.00 "Сегодня"
05.15 Х/ф "Близкий незнакомец"

Ариг Ус

- 07.40 "Восточный экспресс".
08.00 Т/с "Наша секретная жизнь"
08.50 "Восточный экспресс"
09.15 Формула успеха
09.20 Т/с "Агентство НЛС"
10.10 "Бутерброд"
10.25 М/ф
10.35 "Маски-шоу"
11.00 Х/ф "Легкий поцелуй"
12.45 М/ф "Сказка о царе Салтане"
13.45 М/ф "Сейлормун снова с нами"
14.30 "Две блондинки против грязи"
15.00 "Жизнь, полная радости"
15.30 Х/ф "Сукин сын". Погода
18.00 Т/с "Ливерпуль-1"
18.55 Формула успеха
19.00 Запретная зона
20.00 Д/ф "Мустанг - потаенное королевство", 1 с.
21.00 "На ночь глядя". Погода
22.00 "Дом-2. Зимовка". Погода
23.00 "Саша плюс Маша"

- 23.30 "Микс фант: бои без правил"
00.00 Х/ф "Горничная по вызову"

Тивиком

- 08.30 "Дикая планета". Погода
09.30 М/с "Приключения Конана-варвара"
09.50 М/с "Ясон и герои Олимпа"
10.15 М/с "Уолтер Мелон"
10.45 М/с "Футурама"
11.45 "Очевидец"
12.45 Т/с "Дюна"
13.50 "Криминальное чтиво". Погода
14.30 "24". "Лоск". Погода
14.50 "Проверено на себе"
15.50 Т/с "Афромосквич". Погода
16.25 "Музыкальные поздравления". "Лоск"
16.50 "Есть идея"
17.00 "Шестое чувство"
17.55 Х/ф "Троих надо убрать". Погода
20.00 "Неделя". Погода
21.00 Х/ф "Миллион лет до нашей эры"
22.50 "Лоск"
23.30 "Расплющенный космос". Погода
00.00 Д/ф "Мир за гранью"
01.00 "Плейбой" представляется...

СТС - БАЙКАЛ

- 07.00 Х/ф "Золушка"
08.30 М/ф "Приключения барона Мюнхгаузена"
08.50 М/с "Пеппи Длинныйчуклок"

- 09.15 Прогноз погоды
09.20 М/с "Смешарики"
09.30 М/с "Радужная рыбка"
10.00 М/с "Том и Джерри"
10.15 "Полундра!"
10.45 М/с "Том и Джерри"
11.00 М/с "Стьюарт Литтл"
11.30 М/с "Тутенштейн"
12.00 Ты - супермодель-2
13.00 "Самый умный"
15.00 Спасите, ремонт
16.00 Фильмы пр-ва ВВС: "День, когда я умер"
17.00 Истории в деталях. Специальный выпуск
17.30 Ты - супермодель-2
18.25 Прогноз погоды
18.30 Х/ф "Багровые реки"
20.45 Х/ф "Улицы разбитых фонарей. Ля-ля-фа"
22.00 Х/ф "Смерть ей к лицу"
00.10 Х/ф "Костолом"

ДТВ

- 10.30 "ZTV"
11.00 Т/с "Напряги извилины"
11.30 Мультфильмы
12.45 "Свет и тень"
13.05 "В дорогу!"
13.15 Х/ф "Рэмбо-2"
15.30 Д/с "Без цензуры"
16.25 Т/с "Строго на Юг"
17.25 "Арсенал"
17.55 Т/с "МУР есть МУР"
20.05 "Звездная семейка"
21.05 "Шоу рекордов Гиннеса"
22.00 Х/ф "Безымянная звезда"
01.00 Т/с "С.С.И.: место преступления"

Advertisement for 'GAZI' (ГАЗ) auto parts store. Text: 'ОПТовая продажа автозапчастей ГАЗ по ценам завода. скидки до 10% на остальную продукцию! Это действительно НИЗКИЕ цены и реальные гарантии!' Address: г.Улан-Удэ, ул. Ботаническая, 35 а, «Стрелка». Тел.: 440-514

№8(21094)

Дүхэрнэ

№3(408)

Воскресенье, 6

первый канал

- 07.00 Новости
07.10 М/с "Американский хвост"
07.50 Х/ф "Последняя охота"
09.20 Служу Отчизне!
09.50 Дисней-клуб: "Команда Гуффи"
10.10 "В мире животных"
11.00 Новости
11.10 "Непутевые заметки"
11.30 Пока все дома
12.10 Тайны века. "Сергей Есенин. Ночь в "Англетере"
13.00 Новости
13.10 Живая природа. "Правда о львах"
14.10 Дисней-клуб: "Микки Маус и его друзья"
14.40 60-летию Победы. Эпопея Юрия Озерова "Сталинград". Фильм 2-й
16.30 "Слабое звено"
17.10 Х/ф "Посмотри, кто говорит"
19.00 Времена
20.00 "Воскресный "Ералаш"
20.30 "Смешные люди" с участием Владимира Винокура, Юрия Гальцева, Сергея Дроботенко, группы "Экс-ББ"
22.00 Время. Информационно-аналитическая программа
22.45 Х/ф "Комната страха"
00.50 Бокс. Бой сильнейших профессионалов мира. Антонио Тарвер - Глен Джонсон

- 01.50 Суперчеловек. "Запчасти для тела"
02.50 Х/ф "Пожар"
04.20 Х/ф "Я не Раппопорт"
06.10 Д/ф "Охотник на лододов"
"Россия"
07.05 Х/ф "Два бойца"
08.25 "Колоссальное хозяйство"
08.40 "Военная программа"
09.00 Вести
Местное время
09.10 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал "Россия"
09.20 "Студия "Здоровье"
09.50 "ТВ Бинго шоу"
10.05 "Диалоги о животных"
11.00 "Вокруг света"
12.00 Вести
Местное время
12.10 Вести-Бурятия
Канал "Россия"
12.20 "Пирамида"
12.50 "Городок"
13.20 "Сам себе режиссер"
14.15 "Парламентский час"
15.00 Вести
15.20 "Фитиль №29"
16.10 Х/ф "Рам и Шнам"
19.25 Торжественный вечер, посвященный 250-летию Московского государственного университета им. М.В.Ломоносова
21.00 "Вести недели с Сергеем Брилевым"
22.00 "Специальный корреспондент"
22.25 Х/ф "Во имя мести"

НТВ

- 06.45 М/ф "Сказка о попе и его работнике Балде", "Сказка о золотом петушке"
07.35 Х/ф "Белеет парус одинокий"
09.00 "Сегодня"
09.15 "Сказки Баженова"
09.45 "Их нравы"
10.25 "Едим дома"
11.00 "Сегодня"
11.20 "Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю"
11.50 "Тор gear"
12.25 "Дачники"
13.00 "Школа злословия"
14.00 "Сегодня"
Канал БГТРК
14.20 "ОтГИНись". Программа для молодежи
14.40 Мунхэ зула
Канал НТВ
14.55 Х/ф "Печки-лавочки"
17.00 "Сегодня"
17.20 "Тайны разведки"
17.55 "Своя игра"
19.00 "Миф о Распутине, или Чисто английское убийство"
20.00 "Сегодня"
20.40 "Чистосердечное признание"
21.10 Т/с "Мангуст-2"
22.15 Х/ф "Игры мотыльков"
00.25 Х/ф "Долгий поцелуй на ночь"
02.50 Х/ф "Гвиневера"
05.00 "Сегодня"
05.10 Х/ф "Отвращение"
"Ариг Ус"
08.00 Наша секретная жизнь-1
08.50 "Каламбур". Погода
09.20 Т/с "Дживс и Вустер"
10.10 "С утра пораньше". Погода
11.10 "Бутерброд". Погода
11.25 Формула успеха

СТС - «БАЙКАЛ»

- 07.00 Х/ф "Ровно в три"
08.30 М/ф "Шел трамвай десятиый номер"
08.50 М/с "Пеппи Длинныйчюлок"
09.20 М/с "Смешарики"
09.30 М/с "Гора Фреглов"
10.00 М/с "Том и Джерри"
10.15 "Полундра!"
10.45 М/с "Том и Джерри"
11.00 Утро с Киркоровым
12.00 Ты - супермодель-2
13.00 "Жизнь прекрасна"
15.00 Спимите это немедленно
16.00 Фильмы пр-ва ВВС: "Белые рабы и золото пиратов"
17.00 Истории в деталях
17.30 Ты - супермодель-2
18.30 Х/ф "Смерть ей к лицу"
20.35 Т/с "Улицы разбитых фонарей. Отсутствие доказательств"
22.00 Х/ф "Это все она"
00.05 Кино в деталях
01.05 Х/ф "Помни"

Тивиком

- 08.20 "Дикая планета". Погода
09.20 М/с "Приключения Конана-варвара"
09.50 М/с "Ясон и герои Олимпана"
10.15 "Есть идея". Погода
10.40 М/с "Симпсоны"
12.10 "Вовочка-3"
12.40 Х/ф "Дюна"
13.50 "Военная тайна"
14.30 "24". "Лоск". Погода
14.45 "Честная игра"
15.00 Х/ф "Лепрекон в космосе". Погода
17.15 "Очевидец"
18.15 "Школьное ТВ"
18.50 "Лоск". Погода
19.00 "Муз. поздравления"
20.00 "Спорт-центр РБ"
20.30 "24". "Лоск". Погода
21.00 Т/с "Холостяки"
23.00 Т/с "Отпетые мошенники". Погода
00.20 Д/ф "НЛО под прикрытием"
01.20 Х/ф "Раскаяние"

ДТВ

- 10.30 "ZTV"
11.00 Т/с "Напряги извилины"
11.30 Мультфильмы
12.45 "Секреты Гиппократата"
13.00 "Серебряный ручей"
13.15 Х/ф "Хранитель"
15.30 Д/с "Без цензуры"
16.30 Т/с "Строго на Юг"
17.25 "Карданный вал"
17.55 Т/с "МУР есть МУР"
20.05 "Короли розыгрыша"
20.35 "В засаде"
21.00 "Шоу рекордов Гиннеса"
22.00 Х/ф "Дон Сезар де Базан"
01.00 Т/с "С.С.И.: место преступления"
03.05 "Самая желанная"
04.10 "Короли розыгрыша"
04.40 Д/ф "Женщины президента"

Современное лечение алкоголизма, табакокурения.
Поликлиника №2 (бывшая № 4).
Ост. Саяны, Бульвар Карла Маркса, 12
Ежедневно: с 18 - 20 ч., суббота: с 14 - 16 ч, воскресенье: с 9 - 12 ч.

00.15 Х / ф "Поцелуй дракона" (Франция)
02.10 Х / ф "Отчаянные меры"

Зарима нэгэн үбшэнөө тоолодог, Зараха болоходоо, ёолон гуйдаг. Зарга заажа наанаараа ябадаг, Запшалга үбшэнийн хүдэлшөө гэлсэдэг. Үбшэнөө аргаха сээсэй ухаан, Үбшэхэ хүнэй гарай уран. Үбшэнгүй ябахаяа наанбал ходо, Үдэр хүнигүй марта огто.

Шашаг үгэ шаазгайн шаханангай, Шатадаа хүржэ шадахагүйн шамарлалгай. Шанаргүйгөө хоохон амаараа, Шангаа харуулахаяа оролдодог харасаараа. Шарайгаа хэдышье хубилга наанаагаараа Шашаг үгэшин ойлгогдохо байтараа. Шашаг, шалингүй ябахан хүн Шиидхэхы шанараа харуулдаг түрүүн.

Хэдышье олон хүнэй ухаан Хэршье зорилгодоо хүрөөшье наа, Хэн нэгэнэй өөрын ухаан Хэтэ мүнхэ зүб байдаг. Наанаа олоной нэгэшье наа, наанамжа өөрын байха ёнотой. Олоной наанаа олзогүй, Ойлгохо, онохо энэниие хэрэгтэй.

Тэмсэл - амиды хүнэй жаргал. Тэмсэл - орёлдой үндэр дабаан. Унаха, дунаха, урагшаа дабшаха - Унтаршагүй хүнэй тэмсэл. Тэмсэжэ шадахагүй болобол, Тээлмэрдэн, тээрмэдэн ама үргэн. Тэсэхэ, тэмсэхэ аргаа бэдэрхэ - Тэмээн хамбын губи элхэн.

Айжа ябахан хүн арба үхэдэг, Аймхайнаа боложо тэрбедэдэг. Али олон харгы байдаг, Абажа ябаха - хүнэй эрэлхэг. Айлтагүй шанга аймшагтай хүн Ай даа гэхээр байдаг хаа-яа, Айдар шамбайн эндэ харагдадаг, Аюулнаа айхагүй аялдар солонь.

Гэрлэлгын үнэмшэлэг
Гэрлэн хоёрой
Гэртээ хүлоулээд,
Гэтэлсэн хуунантай адли.

Хэзээб даа бэе бөөдээ
Хэтэрхэ саг ерэдэг.
Хэрээгы хатуу байрада
Хэнээлтэ гараханаа ойлгохош.

Ерээдүйдөө наанагаа зобохо -
Ехэл энэ хайн заншал.
Ерээдүйдэ орохоонь урда
Үнгэрхэн сагаа хайса нана.
Үнгэрхэн саг үнэтэй -
Үгьлэжэ ябахань хэрэггүй.
Үндэлжэ, үдхалжа ерээдүйгөө
Үдэр хүнигүй урдаа хара.

налхи шуурган айхаар байдаг,
налхиннаа наанагаа зобохогүйн тула,
хайса малта, хайса хада
нахы налаг болохогүйн тула
Юундээш айхагүйн түлөө
Юумэн бүгдэдээ үндэлжэ хэхэ.
Юуншье тиихэдэ шамайе диилэхэгүй,
Юушье мэдэнгүй хуухаш абяагүй.

Ехээрхүү хүн ехэдэ тоолодог,
Ехэл хүнби гэжэ наанадаг.
Енүү зангаа гарган байдаг,
Ехэдэхэдэ нодаггаа баридаг.
Иимэ хүн изарха нэгэтэ
Илгагдашоод ябаха наан соогоо.
Илдам ябаха, инаглал -
Ирагуу дууниинь хонгёо.

Эрээс гээхэн эхэнэртэ
Эртын шүүдэр ноэдэндэнь.
Үдэшэ орой унтахадаа,
Үрөөлэ бээс хараха.
Үгы даа гэжэ наанаад,
Үбгэн гансада наанаархаха.
Үйлын хубяар унтабань,
Үзэгдэхэ дүрбэн хүнүүд.

Зоригжол, зорихоно бэшэ,
Зоригжол, зорюута бэшэ.
Зоригжол - хүлээгдээгүй айлаан

Золгохоёо мэдэ, угтан түргэн.
Айлаан айлаалаад ябашадаг,
Абь шэб хоохон болошодог.
Дахинаа айлаанаа хүлээ,
Дам дамаа унгарангүй.

Бүхэ, бүдүүн, үндэр хүн
Бүхы юумэ хэжэ шадаха хүн.
Бүмбэлэжэ ябахан хүн,
Баабай, таабай хүн,
Урагшаа наанаатай хүн,
Ухаан бодолтой,
Улад зоноо хүтэлхэн
Уялга ехэтэй хүн - ехэ хүн.

Хүндэ үнэншэхэ, хүүртэ орохо
Хүхүүли тугалтай тош адли.
Өөртөө үнэншэхэ, өөрөө хэхэ
Өөдэлхэ хүнэй хүсэ тэнхэйн.
Мүргэхэ, үнэншэхэ - доторой наанаа,
Мүрдэлгэ мүнхэбэри бэнэ.
Мүртэй хүнэй харгы зам
Мүр үлөөхэнэй тэмдэг нам.

Үнэн зүрхэнһөөнь дуратайб гэдэг...
Үгэдөө оролдохоонинь хүүдэ мэдэгдэдэг.

Үгээс гэжэ хүндэ байдаг,
Үгэ үгэһөөнө бүү мартаг.
Үгылхэдэ, үнэн, худал
Үбэртэлхэн алтангай адли,
Үглөөгүүр болонгүй байтар,
Үтэр харагдадаг үүрээр.

Залуунаань нүхэрөө мэхэлхэн хүнэй
Заншалаа болошодог энэ ябадалын.
Заатагүй нэгэтэ хэзээшьеб,
Зааража харагдадаг үйлөө харлаанань
Үе наан соогоо гэлхэн үгэ
Үдэшэ үглөөнэй шүүдэр бэшэ.
Үетэн нүхэд гэжэ бии,
Үзэсхэлэн нүхэрөө хараханиинь дээрэ.

Хүнэй элүүр энхэ - хүхиюн зугаа.
Хүнэй хайн наанаа - зоной зугаа.
Наанаа муутай хүн - нүхэд үгы.
Наанал үгы хүн - бэшэг үгы.
Эгээбхилхэн инагай шарай -
Эм дом үбшэн хүндэ.
Хүхиюн зугаада эмшэн хэрэггүй,
Холшор зугаада зууршалагшан хэрэггүй.

Эрэ хүнэй найдал эмээл моринодоо,
Эгээл бэрхэ - эрэ нохойдоо.
Эдэнһээ бэшэ энжэ баялаг
Эрээлжэ харагдахан хабарай шалбааг.
Эрдэни баялаг - үдэрэй зөөри,
Эрдэмтэй ябаха - наанай баялаг.
Эхэнэртэ найдаха - үдэрэй наанаа,
Эрилтэ ехэтэй эрын найдал.

Мүнхэ юумэ хэжэ оролдохомни,
Мишии үхэхэдэ, ами угы.
Мүр сараа үлөөгөөш хадамни
Мүр үлөөн хэн нэгэн
Мэгдэн нагдан дээгүүрэн гарашаха.
Мэээрхэлдэжэ би яахабиб,
Мээхэй зангаа гаргахагүйб,
Мааналзуур нэгэн ойлгонол бээс.

Бээс бөөдээ дурлалга
Бэлэг сэлэгнээ бэнэ.
Үндэхэ, үгэхэ, абалганаа бэшэ
Үри үхиүүдээ үдхэлгэ.
Үглөөнэй илдам шарай -
Үдэһын амгалан үгэ.
Үзэмжэ нүхэдэй үлгэн зугаа -
Үлгын дуунай аялга далай.

Зөөхэ - зөөриһөө,
Зөөри - хүнһөө.
Зорихо - эрэнхэ,
Зохихо - хамганнаа.
Зөөридэ обтобол,
Золгүй ябадал.
Зоноор хүйтэрбэл,
Зольбо байдал.

Элбэг МАНЗАРОВ

НАЙМАН МҮРТЭЙ НАНАМЖАНУУД

«Уран бэлигэй үлгйдэ мэтэб...»

Түрүүшынгээ ном хэблүүлжэ байһан Санжай-Ханда Долгоржаповна Дармаеватай танилсуулгын мэдээ үгэхэдэ, иимэ. Тэрэ Захааминай эгээн ехэ буряад тосхон болохо Сагаа шогатга түрэн, бага наһанһаа шүлэг бэшгэжэ эхилһэн юм. Свердловск хотодо нуража, метеоролог мэргэжэлтэй болоод, мүнөөшье тэрэ ажалдаа хүдэлһөөр ябана.

Республикын залуу уран зохиолшодой XV конференцийн 1993 ондо болоходо, Санжай-Хандын шүлэгүүдэ зүбшэн хэлсэжэ, байн сэнгэлтэ үгөө һомди. Тийгэжэ Мэдэ Самбуевай нэрэмжэтэ шагтай лауреат болохо, солото поздэй шогатайнь, басаган урмашжаа ошго бэлэй.

Тэрээнһээ хойшо С-Х. Дармаевагай шүлэгүүд «Зүүн зүгэй нэбшээн» гэжэ хамтын согсолборидо, «Сагай суурян» гэһэн буряад шүлэгэй антологидо оруулагдаа. Захааминай «Уран Дүшэ» нэгэдэл һүүлэй үедэ тон эдэбхитэйгээр ажаладаг боложо, гэнгүүдэйнгээ өөр өөрын номуудыг, хамтын согсолборинуудыг мүнүнэй тубаамжа эддэб аргаар олжо гаргуулба. Тийгэжэ «Зэмхэ сэгсэгэй зэрэглээн соо», «Уран Дүшын угалза-

нууд» гэһэн хамтын согсолборинуудта мүн лэ Санжай-Хандын шүлэгүүд оролсоо.

Харин мүнөө өөринь бээ даһан ном. **Хурьһэтэ алтан дэлхэй дээрэ**
Хүн бүхэн Эхэ оронтой.
Хулоо түрүүн шоройдоһон
Хурьһэтэ алтан тоонтоотой.

Зүблэдэа. Тиймэ байһгүй яахаб?! Эндэ шэнэ бодол хэлэгдэнгүй гэжэ һанамсааршин, хүн бүхэн «хүлөөрөө холболдон унаһан хэнтэтэ сагаан эжытэй», «хүн бүхэн шогатгай, хүлөөн зобоон жаргууддаг хүрин алаг зүрхтэй», - гээд, мэдэжэл ябаһан юмьмичини һанаандаһини аятай болотор дамайханалар, зөөлөхөнөөр һануулаха үгэнэ.

«Үргэн тайгын ногоон хөрмөй хэлбэлһэн, үлгэндэчин номин долгидол миралзоһан», «үндэр, набтар үлхөө сэнхир хадануудтай» Санага, Захаамин тухайгаа басаганай энэрхы дура мэдүүлэн, түрүүн магтахаараал магтана.

Гараа халта харбайгааг,
Галта нара барихаар

«Галабуудай нэлгэсэдээн», заха хизааргүй үлгэрэй орон ха юм. Омогорхонгүй ялтайб. «Уран бэлигэй үлгэ» эндэ гэхэдэнь, шүлэгшэн уран

бэлигшэнгээ үлгйдэ эхин дуугаа татажа байна гэжэ мэдэрнөбди.

Номой дүрбэн бүлэгэй нэгэниинь «Жэдэй дүрбэн саг» гэжэ нэрлэгдэһэн. Нара, наран, һалхин, бороо, саһан тухай олон шүлэгтэ дабтагдан зураглагдаһан байһаднь, «Санжай-Ханда, шн метеоролог хүн хадла сагай уларил нигэжэ наринаар шэнжэлжэ бэшнэ гүшдаа?» - гэжэ шогсон асууһанни, «Үгы, би метеоролог болохоһоонь түрүүн бэшэ һэмби», - гэжэ энебэ.

Харин «Эрыоулэ», «Дуран гээшэ юун бэ?» - гэһэн бүлэгүүдэ ороһон шүлэгүүдэй авторый бээ жихалиан хойноо, ажабайдалай гасалан, бэрхэшээн, үдые үзэжэ, олон юумэ ойлгожо, бөдөмжөлжэ бэлһэн зөкөөлнууд гэжэ мэдэгдэхээр байна.

«Эрыоулэ», «Хуушан бууса», «Хүн жаргал тухай ходо һанадаггүй», «Саг үнгэрхэдөө», «Заримдаа хамаг юумэн эликэн шэнгит», «Эхнэрэй заяан» - гээд заһаһаа эдэ шүлэгүүд уншагшын сэдхэл жүлгөөхөөр, олон юумэ һануулаһар, шэбшүүлэхээр лэ. Нээрээшье, «сагай түргэн урасхал сэдхэл дээгүүрн мухарина».

Дуран гээшэ юун бэ? - гэһэн асуудал хүн түрэлгэнэй урда хэтэ мүнхэдөө табяатай. Тобойсо харюу үгэхэнь бэрхэтэй. Тээд Санжай-Хандын уян сэдхэлэйнгээ хүндүүлэхэе шон нөөнгүй сэхэ дэлгэхэдэнь, пост эхэнэртэй» хажуугаар хахасалтын гуниг гашуудал хэлэшгэй хүндэ, хүлээлгэнэй зоболон ехэ.

Эльгэ зүрхэншини гунигаар дүүржэ,
Элдин үдэрэй урин шарай

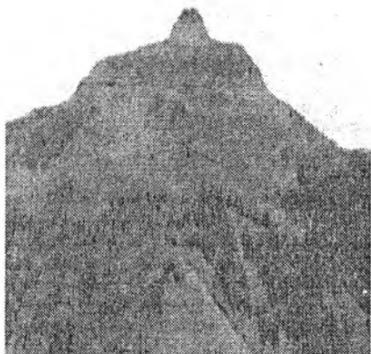
обёорхогүйш.
Элһэн габаае габажа ябаһан

ботогондол
Эхэ газартаа эльгэлэн унааг уйлахаш.

Үдэр, хоногой сагай уларил жэншэдгүйгөөр шэнжэлээд, мэдээсээд, хажуугаарнь түрэл Санагынгаа олоһонтын хэрэгүүдтэ, «Уран Дүшэ» нэгэдэлэйнгээ ажаябуудгада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа ябадаг, даруухан, ульһатай, сэсэн шүлэгүүдэ дан удаан саг соо сагай байдалаар дараад ябаһан Санжай-Ханда Дармаевае түрүүшын номоорнь амаршалаад, бүхы талаараа урагшатай һайн ябахыень хүсэхэ дуран хүрэнэ.

Лобсон ТАБХАЕВ,
Буряадай арадай пост.

Уран дүшын оройдо

Уран-Дүшын оройдобди Уулын үндэр үнсэгтэбди. Уруугаа харахада аймшагтай, Ухаан зүрхэншини ордоһотой. Тойроод гансал мундарганууд, Тоогүй олон һарьдагууд, Дайдын үзүүртэ хайлаһан Далан дабхар хаданууд. Хул дорш бусалан, Хүлгэн хөөһэтэнэ манан Сайбар далай долгилно, Сагааахиһаар мушхарна. Хабсагайн шулуун үбсүүе Хаха сохин түлхижэ, Аршаан булагта горхонууд Амтан уһаяа бүлэнэ. Хаанаб даа эндэ Түнхэн Харьялан эхилнэ Зүүн-Морин, Эршэтэ эржэн долгийо Эрхүү тээшэ залана. Уулын оройдо сэлгээн Уридан тамарна үүлэд, Замбиин нюруе хахалан, Залинта сахилгаан эсхэнэ. Хүбэн зөөлэн хүбхэн дээрэ Хүхэрэн һалбарна сагаан дали. Хамар сорьёмо хангалһаань Хамаг байгаали һогтоно. Гараа халта харбайгааг, Галта нара барихаар лэ! Орой-дээрш, зулайдаш Одото тэнгэрийн мандал, Галабуудай нэлгэсэдээн эндэ! Газар дэлхэйн умай эндэ! Замби түбиин эхин эндэ! Заха хизааргүй үлгэрэй орон! Залуу хүсэнэй, зоригой эхин! Эндэ байдаг ёһотой бурхаднай Эртын саһаа шүтэһэн ууладамнай.

Элинсэгүүдэймнай сахин ябаһан Энхэ сагай домогто! Үхэл амидарал хоёрой, Үнэн худал хоёрой Уулзуур дээрэ ерһэн мэтэб, Уран бэлигэй үлгйдэ мэтэб!

Хүн түрэн хубияа сэгнэн, Хурьһэтэ дэлхэйн һайханда шүтэн, Амидаралай эхин - дуран тухай Анхан дуугаа дуулан хүхье!

Гэртээ бусахам

Гэртээ бусахам, гэртээ Гэгээн сагаан Сагаагадаа, Гэрэлтэ арюун тоонтодоо, Сэлгээ номин тайгадаа. Сэнхирлэн урдаа Сэхиртээ, Сэгээн мүнгэн һарьдагуудтаа. Шэжэр гэрэлээр ялараа Шэнхинэн хүүе хотын Сэнгүү, хүхиюун хүгжэмдэ Сэнгэн, хүхин зугаалбашье, Гэртээ бусахам, гэртээ Гэгээн сагаан тоонтодоо, Гэрэлтэ номин Сагаагадаа Хотын шууян шэлээтэй Хээрэн сүлөө һанагдаа, «Тэбээр» сэгсэгүүдэй байгааһье һаа, Тэрэнги, гангам һанагдаа.

Саһан

Саһан бударна, саһахан Саб сагаахан бамбаахай саһан. Сонхын саана сагааахин, Сайбар далай долгилно. Газар тэнгэри ниилэжэ, Гансаханшье мүнэн харагданагүй. Саһата эрыоулгын хүгжэмые Саһан шуурган эзэмдэнэ.

Газаа, гэрийм хушалта доро Гансаардаһан һалхин уйлажа. Сэдхэл дорьбоомо гунигаа Шэнгэхэн аялгаар хуйлана.

Сээжэ зүрхэмни мэгдэнги: Саһата замбидэ төөрижэ, Сэдхэл зүрхээ, өөрыгөө Сайбар далайдань алдажархиһандал адлиб.

Хуушан бууса

Хужарай талын дундахана Хуушан бууса тобойдог. Хоёр сэргын хоорондо Хуа тоһон лэ үрхирдэг.

Урдын сагта, эндэхэнэ, Үнэр баян бууса һэн. Амидаралай агуу гуламта Арюун элшээс сасадаг һэн. Нээрээшье, нэгтэ үдэшэлэн Нэлэнхы талын суурян Хотон айлай шууяае һонор шэхэндэм асархадал гээ. Үдэшин үхэрэй үгэнэлдээн, Үхид бэрээдэй энеэлдээн, Үлгэтэй нялхын бархираан, Үбгэ эсэгын гэмэрээн...

Хүлэг мориной үүрһээхэ, Хазаарай сахаригай ханхинаха,

Хээрэн сууряанда дуудахадал гээ, Хэтын түүхые урбуулхадал гээ. Гэрэйн эзэн хэн бэлэй? Гэртэнь хэдэ хүн бэлэй? Ямар угай һэн бэ тэдэ? Ягааад гуламтань залираа һэн бэ?

...Үгыл даа, харюу үгы, Үргэһгүй һалхин лэ хуйлана. Хуушан харгын бэлшэр дээрэ Хуурай хилганал лэ найгана. Анхан сагай оршолоһине гэршэлэн, Ами наһанай хэбэрэгые һануулан, Сэнхир дэльбэтэй ургыхан лэ Сэргын дэргэдэ сэгсэгдэжэ байгаа һэн.

Дуран гээшэ юун бэ гэжэ Дуушад, шүлэгшэд, эрдэмтэд, Дун сагаан үлгэршэд Дэлхэйн мүнделһэн үдэрһөө Дууһан хэлэжэ дүүргэггүй. Дуран - зол жаргал гэжэ, Дэлхэйн эхин аялга гэжэ, Дурлаһан дуушан хөөрэхэ. «Үгы, уйдхар гомдол», - гэжэ Үнэн нүхэрэнь һөөргэдэхэ. «Арюун һайхан одон», - гэжэ Амраг нэгэн хөөрэхэ. «Худал, дуран гэжэ үгы, Хубхай, хоһон үгэнүүд», - гэжэ

Хажуудаш нэгэн һархайжа. Үнэн дуранай үгы юм һаа. Үзэсхэлэн шэдитэ үгэнүүднай Үргэһгүй сэнхирһүнинүүднай, Дуран тухай домогууднай Дэлбэрэн хаанаһаа гаража, Дэлхэйн һанаанда үлдэдэг юм? Дуран-амидаралай эхин. Дуран-мүнхэ нангин мэдэрэл!

Түрүүшын дуран

Хүхын дуута хабарнай эрьен эрээ, Хүтэрэлдэн хоюулаа дураа дахан ошоё!

Зэргэлээд оршоһон гэрнүүдээ алгасаад, Зэрэлгээтэ тала руу алхалан ошоё!

Хүхэ номин голой амисхаал һэрюун Хүһөө эрьедэнь үүрэй солбон амарна. Хүхэ манхан тэнгэрийн хаяа улайжа, Хүбэн манан соо хүлбэрэн һуняана.

Шара алтан элшээ сасан тарааһаар Шаргал наран талааа һэрээн эрэхэл. Шэдитэ далияа шүүдэртэ умбан угаагаа, Шэнхинэстэ жэмбүүрээ булжамуурнай татаха. Хүхы дуута хабарнай эрьен эрээл, Хүтэрэлдэн хоюулаа дураа дахан ошоё! Эхэ газарай нюсэгэн худал мэтэ элихэнээр Эжэл зүрхэднай дураа магтан сохилно!

Хүлээлгэ

Үелһэн гансааа хүлээжэ ядахадаш Үдэршье, һүнишье үнгэрхгүйгөөр үзэгдэхэ, Эрьежэ дахин ерэхгүй гээд һанахадаш Эрэн юртэмсэ үнгөө бууран харлашаха.

Үргэһэ нойргүй бөөмэйлэн ябаһан дураншини Уйдхар гомдол, үбшэн болоод зобоохо. Сэгээн замби сэнхэг хүйтөөр амилжа, Сэдхэлэйш зулые сэдбэг мүйһөөр хайраха.

Эльгэ зүрхэншини гунигаар дүүржэ, Эльдин үдэрэй урин шарай обёорхогүйш. Эльһэн дабаае дабажа ядаһан ботогондол, Эхэ газартаа эльгэлэн унаад уйлахаш.

Хайрлыш, дураа

Хайрлыш, хүн, инаг дураа Хараалай үзүүрээр бүүхэн дайрыш. Хун шубуундал сагаахан далиень Хара һанаагаар бүүхэн дарыш. Холшор дураншини сэдхэлэйш сэгсэг лэ Хонгор илха ургыхан ха юм.

Үнжэгэн арюухан энхэрэл-дэльбэнь, Үелхэ жаргалайш һүлдэ ха юм. Сээжэндэш бадарһан дуранай зулаһаа Сэдбэг сэдхэлдэш гэрэл носохол. Мүнхэ нангин дуранай аминһаа Мүйһэн зүрхэншини уяран һалбархал!

Тохорюунууд

Һанана гүш, тохорюунуудые? һаруул талын дундахана һайхан тэдэ шубуудые? Зэмхэ сэгсэгээр манарһан Зэрэлгээтэ нуурай эрьедэ Мүнхэ дураа мананан Мүнгэн сайбар шубуудые? Таамаг үлгэрэй шубуудгал Дунгаа талын дундахана Дуранай мүнхэ хушөөдэл Дууран хоюулаа байһыень? Үлгы сагаан тоонтодонь Үймөө, хүлгөө асарһан Урыалгүй айлшад бидэнһээ Ухаа алдан сошожо, Дураа аршалан абархаа Далияа сэлин дэгдэжэ, Дайдаа эрьен хурылаад, Далда саашаа нийдэшөө һэн. Хойноһоонь харан халаглаад, Хүмэрин сэдхэлээ үлөө һэм. Хонгор сэлгэе таламнай Хоһон шэнги болошоо һэн. Тиибэшье, тэдэнэр хоюулаа һэн.

Тэнгэрийн хизааргүй уудамда Тэмдэгхэн мэтээр үзэгдэбшье Тэршээ холборхой дэлхэйтэй Тэнсэхээр бэшэ һанагдабашье Тэдэнэр хоюулаа һэн, хоюулаа Талаан жаргал хоёртоё Таабари мэтэ дурантаа.

«Мүнхэ заяандаш хүгэдэнэб, шүтэн...»

ХЭЖЭНГЭМНИ

Уулын хяраар тамархан
Гуулин харын толые,
Нахяар наадан хамаархан
Налихай үүлэн булажа,
Зүлгэ ногоон байгаали
Зүүдээ сэлмээн хуняаба.
Үүрэй сагаан долгиinhoо
Үнгэ нэмээн туярба.
Сарюун харгын нюруугаар
Сагаан «Жигули» зурына.
Сахариг хара туруугаар
Сууряа татан хурылна.

Эхын альга дулаахан
Энхэ буурал газартай,
Эмтэ аршаан дуналхан
Эрхэн буудаг горходтой,
Улгы нотаг Хэжэнгэм
Үүрэй толоор угтаба,
Үгсүүр хүнды Дорготын
Үүдэ сэлин золгобо.
Сэлгээн нэрюун агаарта
Сэгээн талань зэнхынэ.
Сагаан торгон хадагтал
Сайдам манан унжына.
Гулган гүйгөө нэбшээнхээ
Гунхан ногоон долгино.
Хүхэ манхан нэбхөөнхээ
Хүдэр хушаар анхилна.

Баруун захань мэнэржэ,
Бороо зуран тооһорно.
Хара үүлэд мушхаржа,
Харбан залин сасарна.
Бутын дуугаар сууряалан
Буурал хангай түшэгтэй,
Хэтын домог дууряалан
Хэбэд мүнхэн хэшэгтэй.
Сагай сууряа замхаанан
Сэнхир долгиун уулатай,
Мүнхэ уняар тогтоһон
Мэндэн эхин Мэхээртэ!

Дардам харгы годиржо,
Добын энгэр хятарна.
Дасан тээшэ зурыжа,
Даллан урдан матарна.
Арын хада ялбас гээд,
Алтан ганжар яларба.
Аажам талаар нэбтэржэ,
Арюун толон сасарба.
Урдан түргэн жэрьежэ,
Урган шубууд жэргэнэ.
Урин дулаан агаарта
Уран хүгжэм эдэлнэ.

Зүүнэй холуур маряалан
Зайдан хүнхэр дайдатай.
Нюдэнэй хараа шэргэһэн
Номин хүхэ хизартай.
Хэшэг далгаар залархан
Хэрмэ, булган, тайгатай,
Хүхюун долгёор мэлэрхэн
Хүбшын шэмэг горходтой.
Хүжын угаа дэлгэһэн
Хүндын эзэн Худан гол
Хүшгөө сэлин тэниибэ,
Хүхын дуугаар хүндэлбэ.

Гурбан харгын бэлшэртэ
Голлон ерээд тогтолойб.
Дуулим дэлхэйн хүгжэмдэ
Дурлан зүрхөө абталайб.
Мүнхэн хэтээр сахилхан
Мүшэн сэнхир огторгой
Арюун хийбэн аршуулаар
Айраг одоо хурайжа,
Мүнхэ замбин оршон соо
Мандан наран задарна.
Сэгээн толон үер соонь
Сагаан Хүртэй яларна.

Түрэл минии Хэжэнгэм
Түхэл шинийн жэнхэн байн.
Түмэн зонойм гуламта
Түшэг хүддэш мүнхэл байн.
Байгал далайн дуналхан
Булагай эхин Хэжэнгэм!
Буурал үгым үргэһэн
Буянай хэшэг Хэжэнгэм!
Үнэн сагаан сэдхэлээр
Үнэр нэрэш дурданам!
Уеын сая жэлнүүдтэ
Үндэр сольш дууданам!

2004 он.

НАЙХАН НАНААН

Удын шанга наран доро
Үүдэ голлоод зогсоһооб.
Үйлын үлхөө зураг ханаад,
Үйлсын гол руу шэртэһооб.

Халта нэбшээн нэршэгэнээд,
Халуун агаар шэшгэрнэ,
Хотон соогуур нэрмэгэһээд,
Холын гэрнүүд мэнэрнэ.

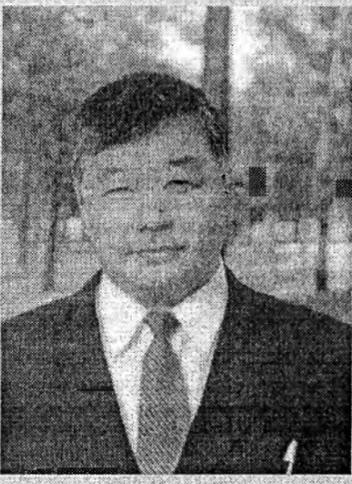
Наруул жэлнүүд эрьедэһээр,
наанаан соомни эдэлнэ.
Тунан зосоом сэдхэлээр,
Тулан зүрхым эзэлнэ.

Багым нахан ээрэмшээһээр,
Бодол сооһоом жэргэнэ.
Урин шарайнь энэхэдээд,
Уняар болоод шэргэнэ.

2004 он.

ЭДИРХЭН НАНААН НАМАР

Намжар зунай үдэрнүүд
Наадан болоод үнгэрбэ.

Намар сагай мүшэрнүүд
Намаа хаяад хүнгэрбэ.

Шанаа добоор сэлгээтээд,
Шаргал таряан жэрбынэ.
Сагаан хушуун худалтаад,
Сэрэг бухал жэрынэ.

Хүхюун дуугаар сууряалдаг
Хүнды шугы һүүрыбэ.
Голой элхэн тохойнууд
Гомдон дуугай хоһорбо.

Хүүгэд мүнөө баяртай,
Хүхюун эбтэй алхална,
Һуурин соогуур омогтой,
Һургуулидаа яарана.

Хонхын абяан сууряатаад,
Хотон дээгүүр заларна,
Хонгёо дуугаар урылаад,
Холын харгы заларна.

Аянай шубууд хушуутан
Арюун дайдаар хурылна,
Нэрюун бороо татуулан
Нэбхээн дээгүүр зурына.

2004 он.

САГАЙ СУУРЯАН

Номин сэбэр агаар түрин
Нашан түргэн нийдэнэб.
Нангин сарюун бодол түрэн
Найдал дүүрэн шийдэнэб.

Арад зоноо магтан ябаад,
Арюун дуугаа дууланаб.
Анда нүхэд утган абаад,
Архийн галһаа шууянаб.

Зулгы урин хүүхэн дүүхэй
Золгоод баһал уярнаб.
Залуу наһам хаанаб, хүүхэй?
Зүүдэн болоод, шаналнаб.

2004 оной хабар.

ЗАЯАНАЙМ ОРДОН

Уужамхан Буряадайм сээсэгтэ
талада
Уняартан харагдаа түрэл
ниотагни.
Уринхан сэдхэлэйм уярха
хаһада
Ухаандам ханагдаа багым
нүхэдни.

Хүмэгтэ
һарьдагайш
Хормойе шулан
Хүүеһэн горходынь
Хэрмэндэл шуран.

Тунгалаг
Тэндидээш,
Эрьеые дамжан,
Туруута ангуудай

БАЙСЫН НЮУСА

Нюотагайм олон домогууд соо
Нюусатай нэгэ түүрэн бии
Ябаган жороо үгэнүүд соонь
Ямбатай тодо хөөрөөн бии.
Шэмэтэй үбһөөр анхилхан
Шэбэрэй талын зүүн урда

Доржигутапов Дамдинсүрэн Дамсаранович 1959 ондо Дээдэ-Хэжэнгийн Хөөрхэ ниотагта түрөө.
1965 ондо Хөөрхын эхин һургуулида орожо, эрдэмэй үүдэ нээгээ. Табадахн классһаа эхилжэ, Эдэрмэг
тосхондо оршоодог Дээдэ-Хэжэнгийн дунда һургуулида һуража. 1975 ондо һуралсаһаа дүүргээд Первомайска
совхозой 1-дэхи өдөлгөни байһан Хөөрхэдөө хүдэмэриһэн боложо, ажалайнгаа намтар эхилээ һэн.
1976 онһоо 1980 он болоһор Буряадай гүрэнэй багшанарай дээдэ һургуулида багшын мэргэжэл
шудалжа гараа. Тэрэ өнүктэн ябахыдаа, «Байгалай долгинууд» гэжэ өнүктэдэй дуу хатарай ансамбльда
эдэбхитэйгээр хабаадажа, буряад ардаһынгаа хүгжэм, хатар, дуунуудтай олон тоото арадуудыг
танилсуулан байна.
Доржигутапов Д.Д. дээдэ һургуули дүүргэһэнэй үдэе Хэжэнгэ ниотагаа альгээгдэжэ, Шэнэ-Хэжэнгийн
дунда һургуулида уран зураг болон шугам зураг үхибүүдтэ зааж захилаар мүнөө болоһор тэрэд
һургуулида багшалан зандаа. Энэ хугасаа соо бэлгэһэн багша ажалыг дээдэ шатһын 14 категорида
хүдэлжэ эрхээ гэршэлһэн байна. Республикынгаа эрдэм һуралсаһай конференциүүдтэ хабаадажа,
мүнөө үеһин эрилтэ, хараа бодолнууд болон хүгжэлтэ тухай асуудалнуудта ханамжануудаа оруулжа,
ажалайнгаа дүй дүршэлэй онбоннуудтай багшанартай хубаалдадаг. Д.Доржигутаповтай статъянууд
«Школа и производство» гэгһэн журналда (№3, 2001, Москва), «Совершенство естественного научного
образования в общеобразовательных учреждениях на современном этапе» (1999, Улан-Удэ) гэгһэн номдо
хэблэгдээ. Тэрэнэй бэшэһэн «Учебная игра как метод интеллектуального развития детей» гэжэ
багшанарай ажаадаа хэрэглэхэ методическа ном 2004 ондо хэблэлһээ гараһан юм.
Тэрэ һүүлшын хэдэн жэлэй туршада һанал бодолнуудаа уран шүлэгтэй уянгаар матажа гаргаад
туршиана. Хэдэн шүлэгын Хэжэнгийн аймагтай Бата Базароной нэрэмжэтэ литературна нэгэдэлэй
гэшүүдэй «Оюун бэли» (2004, Хэжэнгэ) гэжэ хамтын согсолбори соо хэблэгдэнхэй.

ВАРК-ын Президент,
хэлэ бэшэгтэй эрдэмтэй доктор Б.Д.БАЯРТУЕВ.

Холшорхон наһанһаам
энхэрэн хүлээдэг
Хүйһөөрөө холбоотой эхэ
газарни.

Задархан наранар
сэржэмээр үрээдэг
Заяанһаа үршөөлтэй
эжы абамни.

Һэлгээтэ байдалай шэрбэжэ
буухада,
Һэргээжэ дүнгэдэг түшэг
тулгамни.

Жабхаланта сагуудай эрьежэ
ерэхэдэ,
Жаргалым хубаадаг инаг
гансамни.

Хорбоото дэлхэйдэ хубяараа
залархан
Халуунхан зүрхэтэ хүн
нэрэмни,

Уяржа хайрлаха шуһаараа
холбоотой
Угьем залгаһан үри хүүгэдни.

2003 он.

ЗҮХЭЛЬТЫН ДАБААН

Дээдэ Хэжэнгым
Шэмэглэн модоор
Дэнээдэл яларнаш
Һэбхөөмни тодоор.
Мүнсэгэр тогооош,
Нюрууеш шэртэн,
Мүнгэлиг толондош
Татуулаһан хүрдэн.

Эгсэхэн
хүтэлнүүдш
Долгиндол бодоо.
Эрмэгтэ байсаарнь
Ербынэ жодоо.

Зүргые дахан,
Дабаш үгсэжэ,
Эмээлтэ субаал,
Ерээдүйн харгые
Зурылган матаал.

Бурьтагта хүндыеш
Зубшажал мэргээр
Буряадууд анханһаа
Субадаг һэн түргээр.
Хэтынгээ замые
Һэтэлжэ сэхээр
Хэжэнгэ, Хөлгые
Холбоһон гэхээр.

Хятадһаа, Монголһоо
Наймаашад морёор
Хятархан нюруугаарш
Найгуулан зорёо.
Хонхотой дуугаагта
Ашаата хамбы
Холье агшааһан
Хүтэлхэн харгы.

Үгсүүрхэн хүтэлдэш
Хазаарта эсээ.
Үдэлхэн нүүдэлшэн
Халуунда хэсээ.
Хушыншини һүүдэртэ
Түүдэгхэн носоо.
Хоншуухан үнэрһөөнь
Амгалан зосоо.

Дээдэ Хэжэнгым
Шэмэглэн гоёор
Дэлхэйдэ суурханаһ
Һэбхөөмни солоор.
Мүнсэгэр тогооош,
Нюрууеш шэртэн
Мүнхэ заяандаш
Һүгэдэнэм шүтэн.

2004 оной январин 21.

Тунаһан манаар тамхилхан
Тунгалаг голой хадуурта
Нэмжыһэн ногоон хоймортоо
Нэбшыһэн нарһан шэлбэтэй.
Габшагай шулуун энгэртэ
Хабсагайн шэмэг хүмэгтэй.
Анхан сарһаа үргэлтэй
Агуулын дараан нюусатай
Байса нэрэ алдартай
Байгааһин үри, хада байха.

Хүмэгтэ байсын хүрээндэ
Һүрөөтэ ехэ баялиг бии.
Ашаанай юһэн тэмээндэ
Агсаһан сэнтэ алтан бии.

Урданай сагай түүрээлгээр
Урдажа субан унжыһан
Ганзага дүүрэн ашаатай
Галдинан тэмээн хамбышан
Халюурһан талын зүргэ дахан
Хэжэнгын хүбөө зубшуулаа.
Монголой агла хизаар барин
Мориёо залан дугшуулаа.
Харгын талаан буруулаа
юм гү,

Хаагдаха ушар тулаа гэхэ.
Шобогор шулуун Байса
оложо,
Обогор алта булаа гэхэ.

Ерээдүйдэ нюумал алтын
Ород эрэ хүн олохо гээ.
Нюуртаа тэрэ хорьботой
Нэбшгээр бүтүү һахалтай.

2004 он.

Навстречу празднику Сагаалган

Хурал «САГААН САРА» у северных буддистов

П.Балданжапов 1967 ондо нэгэ жэлэй эрдэмэй командировкодо Монголодо ябахадаа, «Описание хурала «Сагаан сара» у северных буддистов» гэнэн статья бэшээн байгаа. Тэрэ жэлдэ Сагаалган - сагаан нара монгол литээр февралын 10-да мандажа ерэхэ байһан. Тиймэхээ Сагаалган - сагаан нара, илангаяа сагаан нарын хуралнууд яжа, ямар бэлэдхэлтэйгээр, ямар ёно заншалтайгаар үнгэргэгдэдэг ёно тухай мэдэхэ гэнэн зорилготой энэ статья бэшэхэ бодолдо абтагдаһан хүн ябаа ёһотой.

Буддын шажанай нэгэ ехэ талаа болохо ламын шажанай түбүүдэй тоодо оролсодог Монгол ороной Гандантэгчинлинг дасанда Сагаалганай - сагаан нарын хуралнуудай яжа үнгэргэгдэдэг ёно заншалтай дүтэ, хүсэд хайн танилсаха, мэдэжэ абахань шухала байһан болоно. Али олон тоото мэдэгдэхгүй орёо дүрим сахил, ёно заншал байгаал хэн бээ.

Урдаа табиһан энэ зорилгоёо бүтээхын тулада библиотекэнүүдтэ ажаллаха, эрдэм түгэс ламхайнартай уулзаха, үндэр наһатай үбгэд, хүгшэдтэй хөөрэлдэхэ, ханамжануудыень мэдэжэ абаха хэрэгтэй байгаа. Нэн түрүүн мургэл шүтээнэй суута нангин гуламта болохо Гандантэгчинлинг дасанай номшо мэргэн габжа хамба-лама Самагийн Гомбожав гуайе бараалхажа, уулзажа хөөрэлдэхэ, Гандан дасанай баян дэлгэр, угаа һонирхоомор, тон хоморой, шухаг болоһон ном судартай библиотекэдэн ажаллаха зүбшөөл абаха, Сагаалган - сагаан нарын хуралнуудта хабаадаха, бэшээн эрэн-марьян саарһаяа уншажа үгөөд, ханамжануударнь хубаалдаха г.м. Өөрингөө түсэбтэй танилсуулаха ёһотой байгаа. Хамба-лама Гомбожав гуайһаа хүсэд дүүрэн зүбшөөл абажа, тон ехээр баярлаа хэмби гээд, хэлэжэ ерээ хэн даа.

Тийгээд лэ январьһаа эхилжэ, библиотекэнүүдтэ ажаллаһан болоно. Хүн зонтойше уулзаа, хөөрэлдөө хэн бээ. Иигэжэ энэ статья мүндалжэ, мүнөө эхэ бэшэг, машинкаар бэшээн эхэ бэшгүүд үлэһэн гэшэ.

Уншахада һонин лэ статья гэжэ ханамар. Олон литература хэдэн хэлэн дээрэ уншаһан, зарим ойлгосо бэрхэтэй үгэнүүдэй тайлбари үгтэһэн, транскрипцише байха.

«Описание хурала «Сагаан сара» у северных буддистов» гэнэн нэрэтэй энэ статья СО РАН-ай монголоведени, буддологи ба тибетологии институтудай зүүн зүгэй гар бэшэмэл хүшөөнүүдэй таһагта Пурбо Балданжаповай нэрэмжэтэ дурасхаалай кабинет-библиотекэдэ хадагалаанда абтанхай: Б.А. Опись 1, дело 122 на 59 л.л.

Дулма ДАРИЖАПОВА.
2004 оной декабриин 5-най үдэр.

Северный буддизм претерпел значительные изменения под влиянием местных религий и образа жизни коренного населения, что естественно придало ему национальный колорит и обусловило появление специфической обрядности, построенной на синкретической основе. Таким своеобразным ритуалом является хурал¹ сагаан сар-а², проводимый ежегодно в монастырях северных буддистов с 26-го числа последней зимней луны по 15-е число первой весенней луны.

Появление хурала сагаан-сар-а связано с древней традицией празднования начала Нового года и с культом Будды у многих народов Азии. Следует отметить, что традиция проведения праздника сагаан сар-а восходит ко времени гуннов.³ В частности, у монгольских народов этот праздник отмечался в течение многих столетий, на протяжении которых содержание и форма его проведения подвергались различным изменениям.

Со времени появления ламаизма в Монголии празднование Нового года проводится среди населения в традиционно-народном варианте и религиозно-буддийской форме. Особенно это характерно для эпохи распространения в Монголии тантрийского учения буддизма, широко культивировавшего хуралы в честь докшитов - «гениев-хранителей буддийской веры». Особое место среди них занимает хурал сагаан сар-а, как ритуальная служба, возникшая на основе новогоднего народного праздника сагаан сар-а. Такая метаморфоза связана с канонической биографией Будды, в которой рассказывается о чудесах, совершенных основоположником буддийского учения в дни, совпадающие с празднованием Нового года у большинства народов Востока.

Хурал сагаан сар-а имеет не только строгий церемониальный порядок его проведения, но и довольно сложное содержание, не поддающееся согласно ламаистской доктрине, детальному ознакомлению лицами, не принявшими соответствующего духовного обета. В этом заключается известная трудность в изучении фи-

лософской сущности тантрийского буддизма в целом. Поэтому в нашем описании хурала мы вынуждены ограничиться лишь личными наблюдениями и использованием некоторых доступных нам сведений из ряда ритуальных сочинений.⁴

Хурал сагаан сар-а состоит из большого и разнообразного цикла богослужений. Прежде всего он делится на хуралы старого и нового годов.

Хурал старого года, посвященный году уходящему, начинается с 26-го числа последней луны зимы и заканчивается 29-го числа этой же луны. Для хуралов этих дней характерно пение большого цикла рапсалов (тиб. гав дсал) - «священных гимнов» в честь Будды, ритуальные службы докшитам - «гениям-хранителям буддийской веры» и чтение тарни - «магических формул - тантр». Суть всех этих молитв сводится к выражению благодарности за благополучие, восторжествовавшее в мире живых существ в уходящем году, отпущение грехов, допущенных физическим действием (тиб. -Lus, монг. -ву-е - «телом»), неподобающим словами (тиб. -пад, монг. -кепел - «языком») и скверными помыслами (тиб. - uid, монг. -sedkil - «душой»), просьбе спасении живых существ, испытывающих бедствия и страдания. Так, например, в этом году, во время хуралов старого года буддисты в монастырях Гандантэгчинлинг (Монгольская Народная Республика) и Иволгинском дацане (СССР) призывали к прекращению кровопролития.

Хурал Нового года начинается в 10 часов вечера 30-го числа последней луны зимы и продолжается до 15-го числа первой луны весны. В течение 15-ти дней проводят большие и малые хуралы, входящие также в цикл хуралов сагаан сар-а. Молитвы этих дней посвящаются вознесению хвалы трем драгоценностям: Будде, его учению и духовенству, поклонению сонму будд, бодисатв и докшитов буддийского пантеона и совершению обрядов жертвоприношений владыкам неба, земли, огня и воды, а также духам местных стихий. На-

пример, в Монголии последний день этого цикла хуралов завершается церемониальным обрядом обо⁵, посвященного духам четырех знаменитых гор окружающих с четырех сторон монастыря Гандантэгчинлинг (и город Улан-Батор).

Не имея возможности подробно остановиться на содержании и обрядовой стороне всех хуралов сагаан сар-а, даем этнографическую зарисовку первого хурала Нового года, отличающегося особой торжественностью и своеобразной церемониальностью. Этот хурал, называемый setor lhamo⁶, нам довелось наблюдать в ночь с девятого на десятое февраля 1967 года в монастыре Гандантэгчинлинг.

В десять часов вечера звуки громадных медных труб возвещают начало хурала в честь священной Галин Деви. Ламы входят в храм и садятся по старшинству. Первым занимает свое место глава буддистов МНР, багидо хамба-лама С. Гомбожав, за ним следуют настоятель храма, каноники, блюстители порядка и другие ламы.

Богослужение начинается с чтения itegel - хвалы трем драгоценностям, поклонения ламе - учителю, точнее Цхонхаве, известному тибетскому реформатору буддизма, и совершается служба в честь Ямандаги (санск. Yamantaka), являющегося идамом⁷ Галин Деви. После этого приступают к исполнению основной службы, посвященной Галин Деви. Она состоит из двух частей, каждая из которых распадается на семь ритуальных разделов. По установленным канонам первая часть посвящена символическому призыву Галин Деви прибыть из места своего пребывания в пределы страны, а вторая часть - приглашению ее в монастырь.

Ритуалом приглашения предшествует поклонение Галин Деви, освящение предметов жертвоприношения, чтение сокровенных тарни и текста, воссоздающего ее образ. Молитва, связанная с ее воображаемым прибытием, сопровождается звуками различных музыкальных инструментов, возжиганием благовонных трав

и вознесением naiman takil - «восьми видов жертвоприношений», tavun tamsuy - «пяти предметов, удовлетворяющих желания», pansod - «приятного напитка» и небольших балинов.⁸ Далее следует ритуал выражения радости добродеяниям, совершенным ею, обряд раскаяния в грехах и молитвы, обращенные к ней об исцелении от болезней и дарования долголетия, принятия под свое покровительство и покаяние всех врагов. В заключении произносится благопожелание о благополучии и счастье всех (живых существ) и выражение уверенности в исполнении всех желаний. Этим завершается первая часть хурала.

После небольшого перерыва начинается хурал, имеющий целью приглашение Галин Деви в монастырь для преподнесения ей самых больших церемониальных балинов. В середине храма ставятся столы, на которых располагаются в один ряд три больших балина, лицевая сторона которых обращена к стороне алтаря.

Балины имеют различные формы и представляют собой художественные произведения большого мастерства. Каждый из них имеет свое особое культовое значение, символизирующее тот или иной вид жертвоприношения. Так, например, два крайних балина воплощают в себе разного рода драгоценности, молочные продукты и земные сладости. Средний является символом плоти и крови, которыми, по ламаистской мифологии, питаются докшиты. Очевидно, что происхождение двух крайних балинов связано с древней буддийской традицией, исключавшей употребление мясных продуктов в жертвоприношениях, а среднего - восходит к шаманскому культу.

Как известно, в первые годы распространения буддизма в Монголии существовало так называемое сагаан takiу-а - «белое жертвоприношение», состоявшее из молочных продуктов. Однако, под влиянием сага-а takiу-а - «черного жертвоприношения» т.е. шаманского), возник обряд жертвоприношения, сочетающий

элементы этого и другого вида. Еще до недавнего времени в ламаистских храмах Монголии наряду с балинами ставили замороженную коровью тушу с содранной шкурой, также как при совершении обряда tayilyan - «кровоавого жертвоприношения» у шаманистов. В настоящее время вместо коровьей туши перед балинами рядом с жертвенными чашами, наполненными вином и молоком, ставится скульптурное изображение белого барана, приготовленного из сливочного масла.

По окончании этих приготовлений, ламы под утро, совершив поклоны святыням и освятив новые виды жертвоприношения, приступают к торжественному церемониалу приглашения Галин Деви в монастырь. При этом хамба-лама под аккомпанемент музыки машет пятицветными хадаками, призывая Галин Деви войти в храм. Наступает напряженный момент ожидания, когда присутствующие в храме ламы и миряне мысленно представляют прибытие Галин Деви. Преподносятся обычные жертвоприношения. Воцаряется тишина. Напряжение достигает предела. Подходит время торжественного акта жертвоприношения трех балинов Галин Деви, ради чего и была назначена служба первого дня сагаан сар-а. Ламы одевают свои мохнатые шапки (sasar) и, стоя читают текст, содержащий подробное описание этих балинов и их назначения и заканчивающийся словами: «... Все эти жертвоприношения внешне видимые и внутренне сокровенные, да удовлетворят все желания огненно-могущественной Галин Деви».

Затем следуют формулы молитв, аналогичные с концовкой первой части этого хурала. После этого выносят балины из стен храма и мысленно провожают Галин Деви на ее постоянное местопребывание. Все это сопровождается удивительно мелодичной музыкой и чтением хвалебных гимнов. Церемония завершается диспутом по буддийской философии и преподнесением мандала⁹ в честь Ваджрадхары¹⁰. Таков хурал первого дня сагаан сар-а.

Следует заметить, что содержание и порядок проведения хуралов сагап саг-а в монастырях северных буддистов (например, в СССР и МНР) в основном совпадают, за исключением богослужений отдельных дней и деталей церемониала.

В дни хуралов сагап саг-а в монастырях северных буддистов бывает много посетителей мирян. Одни приходят, чтобы исполнить долг верующего, другие в силу традиции и из-за любопытства. Верующие при посещении монастыря совершают поклоны буддийским святыням, обходят храмы и присутствуют на хуралах. Однако, состав посетителей храма не поддается точному учёту в связи с тем, что законы свободы совести и вероисповедания, принятые как в Советском Союзе, так и в МНР, запрещают

какой-либо учет граждан по их религиозной принадлежности.¹¹

Во всяком случае, монастырь посещает только определенная часть населения. Большинство же трудящихся ведет образ жизни, свободный от религий. Для них сагап саг-а является традиционным национальным праздником. В Монгольской Народной Республике в связи с переходом на европейское летоисчисление сагап саг-а стал праздником животноводов, символизирующим изобилие молока и масла, айрака (кумыса) и тарака (простокваша). К этому празднику араты готовятся заранее, они украшают свои дома и юрты, улицам и хотонам (стойбищам) придают яркий праздничный вид, шьют новые наряды и готовят разнообразные национальные блюда. Праздник у аратов начинается

третьего числа последней луны зимы. В этот день проводятся соревнования наездников по обузданию и приручению диких лошадей. В южных районах Гоби - скачки на верблюдах. К вечеру в каждом айле устраивается так называемые витииин - церемония прощания с уходящим годом. В аратских же объединениях вручаются подарки и премии лучшим скотоводам, отмечаются призами победители на соревнованиях и устраиваются народные гуляния.

Утром следующего дня с восходом солнца араты, объезжая айлы, поздравляют своих почтенных старцев, родителей и друг друга с традиционным праздником животноводов, с праздником «сагап саг-а»!

Примечания:

1. Хурал (gural) - в религиозном значении: служба в монастырях; в светском - собрание, съезд, конференция.
2. Сагап саг-а (букв. «белый месяц») - монгольское название первого месяца весны по лунному календарю.
3. Бичурин И. Собрание сведений о народах, обитавших в Средней Азии в древние времена. - СПб., 1852, ст. 49.
4. Ondiir gegen-ii namtar. - Mong., MS, 47f; Tiiyii gereltii goriduyar on gabur-un dumdana sachagin arban tavun-u delgergesen sayin ediige ri-po dge rgyas dga

Idan vsad sgruv glin-un eldev gural nom-un yurim teglen kiged baling takil в manyi cav yed (gyed) terigiiten-i todurgayilan giyiceIdegiilin vicigsen dansa. Mong., MS, 167f; Zay-a vandida vlof-vzan - prin-las-yin over-iin yokiyausan namtach orusivai. Mong., MS, 957; Okin tngri sudur orusiva. Mong., xyl., 35f и др.

5. Обо - один из видов жертвоприношения духам гор, озер и рек.

6. Б. Представлении северных буддистов огун из докшитов. Baldan lhamo (туб. dral ldam lhamo, санск. Srimati Devi. Однако монголы обычно имеют ее Галун Дева, санск. Kali Devi) совершает утренней зарей в день Нового года кругосветное путешествие, посещая буддийские святыни и жилища верую-

щих. К этому времени приурочивается погнесение setor (туб. che gtor - название специального жертвоприношения) этой богине. Отсюда хурал и назван хуралом setor lhamo (туб. che gtor lha mo).

7. idam - (туб. yi dam) - в ганном случае духовный покровитель.
8. Балун - (туб. gtor ma, санск. vali) - особый вид жертвоприношений.
9. Мангал - от санск. mandala.
10. Бачиртары (туб. yagta aha ra) - имя Буггы, состояние которого гостигается способом тарни.
11. Журнал «Erdem ва sasin», № 1, 1929.

Пурбо БАЛДАНЖАПОВ.
Улаан-Баатар, 1967 он.

**«ДЕВЯТЬ МЭНГЭ»
ИЛИ ЗНАКИ СУДЬБЫ**

МЭНГЭ - это родовая метка, знак судьбы, который имеется у каждого человека и в определенной мере влияет на здоровье, дух, тело, ум и характер... «Мэнгэ» - понятие отвлеченное, которое получило название от исчисления периодического повторения времени через девять лет. Всего мэнгэ - девять. Каждое из них имеет счет и цвет: одно белое, два черных, три синих, четыре зеленых, пять желтых, шесть белых, семь красных, восемь белых, девять красных.

1 БЕЛОЕ. В предыдущей жизни этот человек был сыном какого-либо божества, поэтому в этой жизни он чист не только духовно, но в одежде и еде. Болезни обходят стороной, характер мягкий, но слово твердое. Душа светлая. По своей природе легко раним, уязвим. От того, что он был сыном божества в предыдущем рождении, его оберегают высшие силы. В подтверждении этого на груди могут быть родинки. Чем больше такой человек отдает людям, тем больше получает в жизни доброго и хорошего.

2 ЧЕРНЫХ. В предыдущей жизни имел такую родословную, которая позволяет ему сейчас иметь все необходимые блага и большую внутреннюю силу. Ее настолько много, что человек может даже сам вредить. Часто у этого человека бывает мягкая речь, но внутренне он может быть очень жестоким.

3 СИНИХ. В прежней жизни эти люди были чем-то или кем-то очень крупным, поэтому в этой жизни они спокойны, неторопливы, но в гневе страшны. Душа широкая, может быть много талантов, но только в том случае, если человек не болтлив. Эти люди верят больше немногословным. Им нельзя раздавать имущество, дарить его, так как они обеднеют и оно не восполнится. У таких людей в молодости счастья не очень много. При дополнительной жизни будет хорошее перерождение. Возможна родинка на левой руке или ноге.

4 ЗЕЛЕННЫХ. Весьма дальновиден и проницателен, однако будет жить с человеком с «черной душой». Слово имеет жесткое, таланта и души много. Поскольку в прежней жизни был водяным, то в этой - вокруг его дома, семьи и всегда «толкуются» водяные люди - хозяева воды», поэтому надо делать обряды, посвященные духу воды, задаб-

ривая его. Если этот человек проклянет, проклятие сильное, да и сам может пострадать от собственных речей. Должен обязательно помнить место своего рождения. Возможна, родинка на правом плече.

5 ЖЕЛТЫХ. В прежней жизни был из многодетной семьи. В этой жизни талантлив, душа у него хорошая, может иметь высокую родословную. У него могут быть вещи сны. Может быть двуличным. Если у него будут неплохие родственники, и он сам не будет грешить, то переродится у хозяина воды. Родинки возможны в области сердца или колена.

6 БЕЛЫХ. В предыдущей жизни был рожден в святом месте, поэтому в этой - может будоражить души людей. Имеет меткое слово, но это слово может быть и горьким, язвительным. Умеет внушать людям свое предостережение о жизни. Чуткая душа, но доверяет не всем. Если немногословен - душа широкая. Может быть одновременно очень добрым, но может принести и вред. Любит перемену мест. Не преклоняется перед большими чинами. Может почитать людей и ниже себя. Даже имея недостаточное образование, постигает многое своим умом. Если немногословен, то у этого человека характер скользкий. При правильной жизни его ждет высокое перерождение, при грешной - страшное потустороннее животное. На теле возможна красная отметина.

7 КРАСНЫХ. В прежней жизни этот человек был птицей. Любит все красивое, быстрый. Характер вспыльчивый, любит скандалить. В жизни то беден, то богат. Может люто ненавидеть. Особенности его характера объясняются тем, что его одолевают души умерших. Сам влюбляется в человека с доброй, светлой душой. Счастья этому человеку он не дает. Если не имеет своего таланта может использовать чужой. Раньше отведенного срока не умрет. Родинка может быть под мышкой.

8 БЕЛЫХ. В прежней жизни был в окружении божественных людей, поэтому в этой - очень добр, чист телом и душой. Дорога и дела у него светлые. Болезни сильно не одолевают. Если будет поклоняться богу трех времен года, то будут исполняться его желания, поэтому удачлив, сделает свое имя добродетельным. Его любят люди, вер-

ные и полезные. В старости счастлив. Если имеет одного ребенка - это мало, если совсем без детей - это плохо. Долго будет опекаем родителями. При добродетельной жизни переродится в божество, а при грешной - в черта. На правом бедре и колене возможны родинки.

9 КРАСНЫХ. В прежней жизни был «четырёхглазой» черной собакой у жадного и богатого хозяина, поэтому в этой жизни не любит жестоких людей. Может быть завистливым, умеет накап-

ливать добро и пользоваться им, немногословен. Мало родственников, помогающих ему. Если будет отдавать свое добро, то обнищает. Чем становится старше, тем лучше делается характер. При добродетельной жизни родится в кругу не очень богатой родни, при грешной - у бедного человека собакой.

Итак, зная о невидимых, но существующих знаках судьбы, обратимся к таблице и определим свои знаки.

**Девять «родинок» судьбы
Узнайте свое мэнгэ**

1 белое	- 1909 1918 1927 1936 1945 1954 1963 1972 1981 1990 1999 2008
2 черных	- 1908 1917 1926 1935 1944 1953 1962 1971 1980 1989 1998 2007
3 синих	- 1907 1916 1925 1934 1943 1952 1961 1970 1979 1988 1997 2006
4 зеленых	- 1906 1915 1924 1933 1942 1951 1960 1969 1978 1987 1996 2005
5 желтых	- 1905 1914 1923 1932 1941 1950 1959 1968 1977 1986 1995 2004
6 белых	- 1904 1913 1922 1931 1940 1949 1958 1967 1976 1985 1994 2003
7 красных	- 1903 1912 1921 1930 1939 1948 1957 1966 1975 1984 1993 2002
8 белых	- 1902 1911 1920 1929 1938 1947 1956 1965 1974 1983 1992 2001
9 красных	- 1901 1910 1919 1928 1937 1946 1955 1964 1973 1982 1991 2000

Божества 9-ти знаков Судьбы, которым люди должны поклоняться:

- одно белое: Жанрайсиг,
- два черных: Очирвани суваргата,
- три синих: Доржо-Сэмбэ,
- четыре зеленых: Очир Ваани,
- пять желтых: Бурхан багша (Будда),
- шесть белых: Оточи Манла,
- семь красных: Дара-Эхэ,
- восемь белых: Бурхан багша (Будда),
- девять красных: Манзушри.

МАНТРЫ БОЖЕСТВ:

- Жанрайсиг:** «Ом маани бадмай хум», «Ом зара хоо суухаа».
- Очир Ваани:** «Ом базар ваани хум пад», «Ом дураа гааны суухаа».
- Доржо Сэмбэ:** «Ом базар садо аа суухаа», «Ом гээлий суухаа».
- Очир Ваани:** «Ом базар ваани хум пад», «Ом жийлаа тэу суухаа».
- Бурхан багша (Будда):** «Дадьяата ом мууни мууни маха мууни ей сууха», «Ом гиилии гиилии суухаа».
- Оточи Манла:** «Дадьяата ом бехаанзи бехаанзи маха бехаанзи бехаанзи раза самуд гадээ суухаа», «Ом бадашаа суухаа».
- Дара Эхэ:** «Ом дари дуддари дури суухаа», «Ом жаа маанаа суухаа».
- Бурхан багша (Будда):** «Дадьяата ом мууни мууни маха мууни ей суухаа». «Ом зэяа биди суухаа».
- Манзушри:** «Ом ара база наади». «Ом яа ний яа суухаа».

По этим таблицам можно узнать какой у вас знак судьбы, какому божеству надо поклоняться и, найдя изображения этих божеств, носить при себе, чтобы отступали все невзгоды и беды, чтобы эти божества, они же - ангелы хранители, помогли преодолеть те трудности, которые ожидают вас впереди в этой бременной жизни.

Из книги Батора ЦЫДЫПОВА «Путь очищения».

ЭМШЭН хадаа эгээл эртэ урдын мэргэжэлнүүдэй нэгэнийнь болон бшуу. Эмшэн хүн энэрхы найхан сэдхэлтэй, сэбэр сагаан ханаатай, сэлмэг сарюун шарайтай, эльгэ нимгэнтэй байха ёһотой гэжэ хэлсэдэг гэшэ. Аргашан, эмшэн хадаа эрхыдээ эмтэй, долёобортоо домтой байхаһаа гадна, нигүүлэсхы сэдхэлтэй, үбшэнтэдтэ туһалха, тэдэниие хүл дээрэнь бодхоохо нангин уг зорилготой, мүхэшгүй шахаа тангаригтай, эгэршгүй зоригтой хүн байха зэргэтэй. Үбшэнтэдэй аминаһан олохон ушарта нимагтал гэдэний гарта байдаг гэшэ. Эмшэлэгшэд гансал эм домудаар аргалдаг бэшэ, харин энэрхы найхан сэдхэлэйнгээ ульһаар жэгнэжэ, үнэн үгөөрөө, урин дулаахан хандасаараа тэдэниие хүл дээрэнь гаргадаг юм. Дээдэ мэргэжэлэй хирург Санжимитаб Эддыпович ЦЭДАШИЕВ тухай хөөрөхэмни.

Энэмнай халта бууралгажа ябаһан үһэтэй, бодолтой хурса харасагай, хүрһэлиг харашарайтай, дунда зэргын хүдэр шамбай бэзгэй, үгээ яаралгүйгөөр шүүжэ хэлэдэг хүн юм. Иймэ хүнэй досоо эмээлтэ морин багтаха гэжэ дэмы хэлсэдэгтэй ёһотой.

ЭРЭ ХҮН ЗОРИНОНДОО...

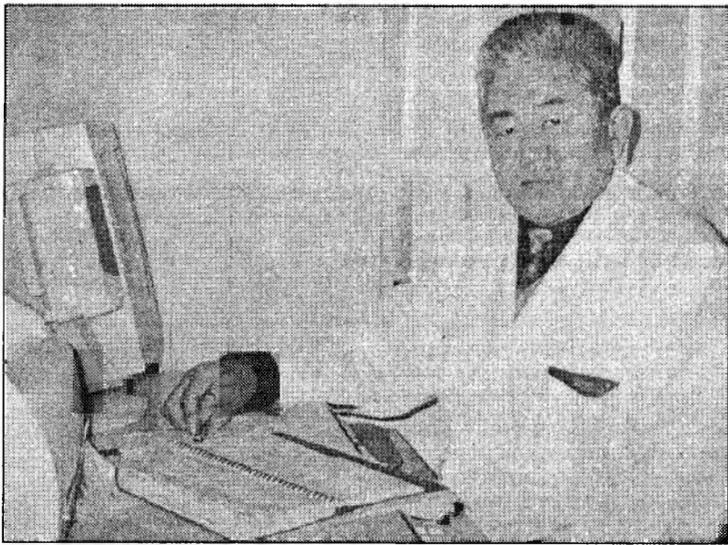
А ГЛАГ НАЙХАН Агын тойрогой Алхана буурал баабайһаа түшэлэгтэй, Онон хатан эхэлээ үргэмжэтэй Тугшан нотагта тоонтотой Санжимитаб Цэдашиев 1955 оной модон хүхэ Морин жэлэй январин 2-то худанса Шарайд угай бүлэдэ алтан дэлхэйдэ мүнцэлхэн намтартай. Марфа Цэдашиевна эхэнь түрэл нотагтаа тоо бүридхэгшөөр, бухгалтераар, кассираар хүдэлхэн байгаа.

Онон голой эрьедэ оршодог Хүрэлжын хотонхой хургуулида нуража, ород, монгол үзэг бэшэг шудалхан, 20-дохи онуудай комсомолец, Дулдаргын аймагай Үзөөн, Табтаанай, Тугшан нотагуудай колхозуудай түрүүдэгшээр хүдэлхэн Цэдаша Эддыпов Долгор Дармаева хоёрой бүлэ 1942 ондо Сталинград шадар болоһон шуната байлдаанда газар уһан дээрэ ганса Санжимитаб хүбүүгээ алдажа, уйдхар гашуудалда дарагдаа хэн. Хойшодоо арба гаран жэл үнгэрбэшье, зүрхэнэйнь шархын үшөөл яншан шэмшэрһээр байтар, энэ бүлэдэ зээ хүбүүнэй түрэхэдэ, угаа ехэ баяр болоо хааб даа. Тийхэдэ нагаса абань хүбүүнэйнгээ дурасхаалые мүнхэлжэ, зээдээ Санжимитаб гэжэ нэрэ үгөө хэн ха. Тийгэжэ Санжимитаб хүбүүхэн нагаса абындаа үндыжэ, һонноуша хүбэлгэнөөр, жорхой бэрхээр хүмүүжбэ.

хургуулин наһа хүрэхэдөө, бишыхан Санжимитаб Тугшанайнгаа хургуулин 1-дэхи классга ороо хэн. Үетэн сасуутандаал адли, тэрэ зунай амаралтын үедэ түрэл колхоздоо туһалжа, элдэб ажал хэдэг байгаа. 1972 ондо нотагайнгаа дунда хургуули амжалтатайгаар дүүргээд, багаһаа сэдхэжэ ябаһан хүсэлөө бөөлүүлхээ Шэтын мединститутда орохые шийдээ хэн. «Эрэ хүн зоринһондоо гэдэг юм. Тийгэбэл, хүбүүмни, ханаһанаа бөөлүүлхэш, харбайһанаа абахаш даа. Юрэдөөл, эмшэлэгшэ болоод, олоной аша туһада оролдожо, сондоо туһалжа ябарай даа», - гэжэ нагаса абынгаа хэлэһэн захяа заабарине нангиннаар дүүргэхые оролдожо ябадаг. «Хурса хутагата худанса Шарайд угай хадаа эритэ мээсэдэ андагаар бэрхэ хируург болоод, хүнэй ами наһа утадхажэ ябарай гэжэ хүрһэнтэ алтан дэлхэй дээрэ хүлөө шоройдожо ябаха хүнэй мүнцэлэн түрэлгын баяр ёһололой үедэ нотагай аха захэ үбгэд, хүгшэдэй, түрэл гаралайн хэлэһэн үрээ нигэжэ бөөлөншье байхадаа магадгүй.

Һуралсалай жэлнүүд хойно хойноһоо үнгэржэ, 1978 ондо дээдэ хургуулиа дүүргээ хэн.

Очерк

ОНОН ХАТАН ЭХЭНЭЭ ҮРГЭМЖЭТЭЙ

ОЛОНОЙ АША ТУҢАДА

ШЭТЫН МЕДИЦИНСКЭ институт дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр С.Цэдашиев 1978 онһоо Агын окружной больницада врач-хирургаар хүдэлжэ, ажалайнгаа намтар эхилээ хэн. Тийхэдэнь Агын тойрогой мэдээжэ хирургнууд Жалмаев Иван Жалмаевичай, Ральдин Ким Базаржаповичай, Балданов Цыдыл Балдановичай, Цындымеев Гарма Бадамевичай баян дүй дүршэлһөө һуралсажа, орёо нарин операцинуудые хэжэ, зоной этигэл найдалда хүртөө бэлэй. Гурбан жэл соо ажаллаад, Дулдаргын районно больницада хүдэлхээ орожо, хирургическа таһагые даагшаар томилогдоһон байгаа. Хүндэ хүшэр үбшэндэ нэрбэгдээд, ядаһан зобохон хүнүүдтэ операци хэжэ, эдэнтэй ами наһые аршалан абардаг хэн.

Мэргэжэлээ нарижуулан дээшлүүлхын тула Санжимитаб Цэдашиев 1984-1986 онуудта Свердловск хотодохи хирургийн талаар клиническэ ординатурада нураһан байгаа. Тэндэ нурахадаа медицинһын, операци хэлтын тон шэнэ туйлалтануудтай танилсаһандаа урма баяртай ябадаг.

1989-1993 онуудта Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин больницада хүдэлхэдөө, дээдэ мэргэжэлэй хирург болоһон байгаа.

1993 онһоо тэрэ дайнай ветерануудай ба эрэмдэг бэетэйшүүлэй республиканска госпиталиин хирургийн таһагые даагшаар табигдаа хэн. Мэдээжэ хирург-уролог Дашинима Дыгырович Аюшевэй хүтэлбэри доро түрүүшээр хүнэй амид бэсын үбшэнүүдые аргалалгын (урологийн) таһаг гэжэ эмхидхэгдэһэн байгаа һаа, саашадаа тэрэ юрэнхы хирургическа таһаг болгондон хубилгагдажа байба.

Гол түлэб элдэб үбшэнтэй, тусхайлбал, хото ба хотиргойн яра шархатай, амид бэсын булшархайн хабдартай, сами суухын, ханшарай, хүйһэнэй юмэрхэйтэй, һүлһэн, бөөр, сууха соогоо шулуутай, хүлэйнгөө һудаһануудай тэһэрхэ болоһон хабдартай, шампаран, гэдһэн доторой болон нойрой ужга, һэдэрһэн үбшэнтэй үндэр наһатай, эрэмдэг хүнүүд эндэ аргалууддаг, эмшэлүүдэг гэшэ. Ушарын гэдэ, үндэр наһатай болоһонһоонь уламжалһан бусад үбшэнүүдые һэдэрэжэ болохо байһан дээрэһэнь ондоо больницануудта эдэнэртэ арсалта хэхэдэнь лэ тэдэ энэ госпитальдо ердэг юм. Тийхэдэнь лэ дары түргэн операци хэжэ ушар гарадаг.

Госпитальдо хирургическа туһаламжа үзүүлхэ бүхы арга боломжонуд бии. Манай республиканска госпиталь Зүүн Сибиригтэ түрүүлэн хирургическа таһагтай болоо хэн. Таһагынь мүнөөнтэй тусхай аппаратурануудаар, түхээрэлгэ

хэрэгсэлнүүдээр (эндоскопическа, тоолон тодорхойлолгын, УЗИ аппаратурануудаар, гало ба барокамерануудаар, ТУР гэжэ мүнөөнтэй медицинскэ хэрэгсэлнүүдээр) түгэс хангаданхай. Урдын ахамда врач Владимир Абогевич Тарнуев энэ талаар ехэ габыятай юм.

ЭМХИТЭЙ АЖАЛАЙ ҮРЭ ЕХЭ САНЖИМИТАБ ЭДДЫПОВИЧ ХИРУРГИЧЕСКА ТАҢАГЫЕ ДААГ-

шаар хүдэлхэ үедөө ажалдаа абыастай, бэлитэй бэрхэ, дүршэл эхэтэй хирург, эмхидхэлэй онол шадабаритай хүтэлбэрилэгшэ байһанаа харуулаа. Энэ таһаг 38 оро дэбихэртэй юм. 3 врач-хирург, 15 медсестра эндэ ажалладаг. Таһагые даагша олон тоото үбшэнтэдые аргалхаһаа гадна, ажалша коллективээ хүтэлбэрилдэг, ажал хэрэгүүдыеһин хинан шалгадаг, долоон хоногтоо гурба дахин хэгдээдг операцинуудай тусэб табидаг, эм домуудаа хубаарилдаг, бүхы ажалаа эмхидхэдэг байна. «Манай таһаг гүнзэгы эрдэмтэй мэргэжэлтэ Санжимитаб Эддыповичэй аша туһаар, анхарал оролдоогоор лэ хүдэлнэ гэшэ гэжэ бидэ бултадаа ойгодогбди. Энэрхы дулаан хандасынь бөө дээрээ үзэхэдөө, үбшэнтэдэ һайниие хүргэдэг, баяра мэдүүдэг юм», - гэжэ операционно медсестра Марта Дылыкова хэлээ хэн.

Буряад Республикын габыата врачнууд: дээдэ гарай хирург Санжимитаб Эддыпович Цэдашиев, Шэтын мединституттай дэргэдэхи клиническэ ординатура дүүргэһэн дээдэ гарай хирург Сергей Владимирович Базаров, залуу хирург-уролог Аюр Сергеевич Тугутов, мүн ахалагша медсестра Людмила Цыденовна Батуева, операционно медсестранууд Марта Жигмитовна Дылыкова, Мирослава Гавриловна Егорова болон бусад энэ эбтэй эетэй коллективтэ хүдэлдэг юм. Таһагые даагша һая ерһэн залуушуудда

дулаанаар ханджа, ажалай дадал шадабари олоходонь туһалдаг, үргэнөөр дэмжэжэ, эдэбхи үүсхэлынь бадаруулдаг байна. Хирург-уролог Аюр Тугутов «Омник» гэжэ эм үргэнөөр хэрэглэжэ, амид бэсын булшархайн хабдарые һайнаар аргалһанайнгаа түлөө урологийн асуудалаар США-гай Сан-Диего хотодо үнгэргэгдэһэн уласхоорондын хуралдаанда хабараа хэн.

Дээдэ гарай нейрохирургнуудтай, онкологуудтай, кардиологуудтай зүбшэхэ хэрэгэй гарахада, бусад больницануудай мэргэжэлтэдтэ ханддаг юм. Жэшэнь, таһагай эмшэлэгшэдтэй хамта нейрохирург К.М. Пронкин хүндөөр үбдэһэн М. гэшын нурганай нугарһанай хабдар үбшэндэ операци хэлсээ хэн. Сэхынь хэлэхэдэ, ямаршые үбшэнтэндэ операци хэжэ гэшэ адил харюусалгатай, эрилтэтэй юм ааб даа. Зүгөөр зоной дунда алдартай, олондо хүндэтэй хүнэй бээдэ эритэ мээсэр хүрэхэ гэшэ илангаяа орёо, зүрхэ алдахаар, ханаагаа зобохоор

Эрхүүгэй, Новокузнецкын, Алма-Атагай клипическэ баазануудта нураһан байгаа. Тийгэжэ 25 жэл соо хирургаар хүдэлхэдөө, гүнзэгы эрдэм мэдэсээрээ, оролдосо хэшээлээрээ, сагаан сэдхэлээрээ хэды мянган хүнэй ами наһа үхэлэй һабарһаа аршалан абараа гэшэб?! Тэрэ медицинһын элдэб асуудалаар олон статья бэшэжэ, хэблүүлэн гаргуулдаг, элдэб суглаануудай, хуралдаануудай хүдэлмэридэ хабарадаг юм.

Санжимитаб Эддыпович 1997 ондо Москва хотын Түбэй эрдэм-шэнжэлэлгын институтта хирургическа косметологийн мэргэжэл шудалаа хэн. Тийн хүнэй шэг шарайе сэбэр һайхан болгохо (эстетическэ) хирургийн кабинет манай республиканска госпиталиин дэргэдэ байгуулагдаа бэлэй. Хэдэн жэлэй туршада эндэ тэрэ хүнэй нюур шарайе сарюун сэбэр, бэзынь гулдагар гоё һайхан болгохо операцинуудые хэдэг. Тийхэдээ С.Цэдашиев Улаан-Баатар хотын түрүү пластическа хирургнуудтай нягта харилсаа холбоо тогтоохой.

Госпиталиин ахамда врач байһанаа, мүнөө орлогшоор хүдэлдэг Владимир Абогевич Тарнуев иигэжэ хөөрнэ:

- Бидэ сугтаа арба гаран жэлдэ хүдэлжэ байһабди. Санжимитаб Эддыпович найдамтай хүн, бэлитэй бэрхэ хирург юм. Тэрэ хүнгэн гартай, али бүхы ушарта анхарал оролдосотой байһараа шалгардаг, тинмэһээ ямаршые операцинуудые хэхэдэнь, хубилжа һэдэрдэггүй, түргөөр эдэгшэдэг байна.

- Манай таһагай коллектив эбтэй эетэй, тогтууритай һайн юм. Доторой нимэ байдал хүтэлбэрилжэ байһан дэргэһаамнай сэхэ дуудыдана гэшэ. Хүн бүхэндэ адли тэгшэ эрилтэйтэйгээр, аха нүхэр ёһоор ханддаг. Энэнь бидэнтэй хамтын ажалай амжалтын эхин болоно гэжэ ханаһаб. Бөө бээдэ этигэхэ, найдахаһаа үлүү юун байха даа, - гэжэ таһагай хирург Сергей Владимирович Базаров нүхэдэйнгөө ханамжые мэдүүлээ хэн.

Үнэхөөрөөшье, нүхэдэй зүрхэ сэдхэлһээ хэлэһэн үгэнүүдһээ үнэтэй сэнгтэй ямар сэгнэлтэ байхаб даа.

Үнэн шударгы ажалайнгаа түлөө С.Э.Цэдашиев гүрэн турын үндэр дээдын хайра шаггалнуудта хүртэхэй. Халхын голой байлдаанай иалтын 65 жэлэй ойн хүндэлдэдэ тэрэ нёдондо жэлэй һүүл багта Монголой дурасхаалта медалаар шагнагдаа хэн.

Санжимитаб Эддыпович Буряадай Нуралсалай болон эрдэм ухаанай министрствын «Бэлит» хэблэлэй ахамда редактор Римма Ринчиновна хоёрой эбтэй эетэй бүлэ гурбан эрдэниин тоогоор үхибүүтэй юм. Она басаганиинь Новосибирскын гүрэнэй университэдэй Буряадай филиалай Зүүн зүгэй факультет (хита, монгол, англи) дүүргэдэ, мүнөө Буряадай Эрдэмэй түбэй ИМБИТ-эй аспирантка юм. Олег нүхэрнь Томскын политехническэ институт дүүргэһэн, физико-математикын эрдэмэй кандидат. Зоригто хүбүүн, Золзаяа бэринь БГСХА-гай экономак дүүргэнхэй. Одхон хүбүүн Заяатай хургуулида орохоёо байна. Тэдэнэр гурбан аша зөөнэрээ үргэлсэжэ, харалсажа байдаг. Хүн үхибүүдээрээ жаргалтай гэжэ хэлсэдэгын тон зүб.

Түгэсхэлдөө Санжимитаб Эддыповиче 50 наһанайнь жабхаланта ойгоор амаршалаад, алтан дэлхэйн ашата буян элдэжэ, элүүр энхэ, амгалан тайбан ажаууһынь үрэнбэди.

Бата-Мүнхэ ЖИГИЖИТОВ, журналист, Россин соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ. ЗУРАГУУДАЭЭРЭ: С.Э.Цэдашиев; К.П.Дуаганов; С.Э.Цэдашиев; С.В.Базаров; А.С.Тугутов гэшэв рентгенэй буулгабари зураг хаража байна.

Авторай фото.

Из сокровищницы мировой литературы

ПОВЕСТЬ О ЖИЗНИ ОМАРА ХАЙЯМА,

РАССКАЗАННАЯ ИМ САМИМ

(Продолжение. Начало в предыдущих номерах).

Из-за этого мне пришлось еще раз побывать у чиновников Муайида ал-Мулака и договориться с ними о регулярной выплате некоторой части причитающегося мне содержания моему слуге на жизнь и хозяйственные расходы. На этом я завершил свои исфаханские дела, и через несколько дней рассвет застал меня и Анис покачивающимися на спинах верблюдов, неторопливо начавших свой долгий путь навстречу восходящему солнцу.

ВОЗВРАЩЕНИЕ В НИШАПУР И ПОСЛЕДНЕЕ ПУТЕШЕСТВИЕ В БУХАРУ

Мое возвращение в Хорасан было совсем не таким, как прибытие в Исфahan двадцать три года тому назад: два сильных молодых верблюда, на которых восседали я и Анис, шли в составе обычного торгового каравана, и нас не сопровождали вооруженные отряды. Купцы нервничали и были в постоянном страхе, опасаясь нападения грабителей, и мое спокойствие их удивляло. Точно так же удивлялись отсутствию страха в моих глазах бандиты Хасана Сабхаха, похитившие меня в Нехавенде, чтобы доставить в Аламут пред очей этого самозванного «шейха». Глупцы! Они все не понимают, что истинный суфий не знает страха Смерти, поскольку он живет и странствует налегке, не разлучаясь с Аллахом, постоянно присутствующим в его душе, и полностью поручив себя Его воле.

Я еще в прошлые свои путешествия заметил, что Дорога приносила мне высочайшую степень уединения, несмотря на сопровождавшие караван переключки погонщиков, шелканье бичей, топот коней, разговоры купцов, пение, крик ослов и лай собак - весь тот обычный шум, который всегда возникает там, где скапливаются люди и животные. Так было и на сей раз: я уединился, как только Исфahan скрылся за холмами, и, сосредоточившись, стал медленно преодолевать предназначенный мне Путь. Через несколько часов сосредоточения я уже был на пятом макаме и своими душой и сердцем обзирал открывшуюся передо мной Долину гармонии мироздания. Никто, даже Анис, не мог даже предположить, как далеко я нахожусь от грешной Земли и от людской суеты во время таких восхождений и как далеки и как мало значат для меня человеческие радости и печали.

Так проходили день за днем, разделенные краткими ночлегами от заката до восхода на постоялых дворах, а однажды каравану пришлось заночевать на привале под открытым небом на краю пустыни, где звезды особенно яркие, и я почти всю ночь странствовал своим взором среди знакомых мне созвездий - моих прекрасных собеседниц нескольких тысяч прекрасных исфаханских ночей.

И вот уже перед нами во всей своей красоте раскрылась долина Джеббаруда, и все наши выч-

ные животные, ощутив близость цели, прибавили шаг.

На закате дня наш караван достиг постоялого двора в западном предместье Нишапура. А до наступления темноты я и Анис, пересев на постоялом дворе на отдохнувших осликов, успели въехать во двор к моей сестре Аише, жившей в другом предместье, именованном деревней Анбарудуста. Я ехал впереди на ослице, а Анис за мной на ее молодом осленке, и мне почему-то вспомнились слова какого-то из римских Писаний, приписанные неверными нашему Закарийе, гласившие: «Радуйся, дочь Сиона, - это праведный царь твой приближается к тебе, сидящий на ослице и на молодом ослике - сыне ее». Но я не был уверен в том, что вышедший нам навстречу мой зять Мухаммад ал-Багдади, за год до этого посетивший меня в Исфahане, и тем более моя сестра знали этот текст, и я предпочел ему традиционные приветствия.

Анис с Аишей ушли на женскую половину дома, а Мухаммад проводил меня в выделенную мне комнату, где мы немного побеседовали, но разговор о главном - о том, где и как я буду жить в Нишапуре, отложили на утро.

Я по привычке встал рано, чтобы понаблюдать за восходом солнца. Я с удовольствием прогуливался по небольшому саду, сидел на прохладной траве на берегу веселого ручейка, убегающего через другие сады, затем, чтобы вместе с другими такими же ручейками, на которые распадается Джеббаруд, оросить эти сады, маслянистые роши и окружающие город поля своей живой водой. Сад моей сестры был очень ухоженным и этой своей прилизанностью будил во мне неприятные воспоминания о фальшивой джанне, устроенной Хасаном для обмана молодых убийц, и без того одурманенных гашишем. Поэтому взор мой время от времени обращался к запущенной усадьбе, отделенной от владений Аиши и ее супруга невысоким дувалом. Дом в этой усадьбе отсутствовал, и лишь по поросшим травой руинам в одном из ее уголков можно было догадаться, где он стоял.

Когда проснулся и вышел из дома мой зять, я спросил его, кому принадлежит эта земля.

- Народ называет ее «землей горшечника Низая», но сейчас она принадлежит какому-то купцу. Она осталась у него в обеспечение залога, а сам он живет в другой части города, - ответил мне Мухаммад.

Я сказал, что очень хотел бы купить землю горшечника и пристроить свой домик к глухой стене дома сестры, чтобы дожить в нем свои годы.

Интересовавшего нас купца мы в тот же день нашли на базаре и узнали, что он давно мечтал избавиться от этой земли, но никак не мог найти покупателя, потому что участок был небольшим и там почти не было земли для посевов. Я сказал, что не собираюсь сеять и что поэтому участок мне вполне подходит.

Купец не торговался, и земля горшечника была куплена за тридцать динаров. Через неделю там закипела работа: нанятые мной строители быстро возвели дом из четырех комнат с верандой. Одна, наиболее удаленная комната предназначалась Анис. Самая большая, с очагом, стала комнатой для гостей и собраний, поскольку я предполагал, что у меня появятся ученики. Остальные две комнаты занял я, устроив в одной из них библиотеку и кабинет, а другую превратил в спальню.

Комнату для слуги я выделять не стал, решив, что сумею обойтись приходящим человеком.

Закончив строительство, рабочие предложили мне разобрать руины жилья горшечника так, чтобы от бывлой постройки не осталось и следов, но я не согласился. Я лишь распорядился сде-

лать неподалеку от них у ручейка навес и под ним деревянный настил, решив, что здесь будет место для летних застолий. Отсюда был виден весь сад, и когда я обзавелся слугой, то первым долгом приказал ему проложить в саду несколько троп, оставив вдоль них высокую траву, почти соприкасающуюся с нижними ветвями плодовых деревьев. Тропинки же, по моему указанию, были устланы черепками разбитых кувшинов, которыми были засыпаны руины. Видимо, горшечник-гончар часто бывал доволен своей работой и сам же разбивал свои творения, подобно Всевышнему Гончару - Иезиду. Когда люди шли по тропинке, покрытой этим керамическим боем, черепки отпечатали на каждый шаг скрипами, потрескиванием и стоном, напоминая живым об ожидающей их участи!

Я был доволен тем, что у меня получилось: рядом с моим домом возник приют для подобных мне странников, взыскующих Истины, где их души смогут сделать остановку между прошлым и будущим, созерцая приметы того и другого.

Меня же, когда я в уединении бродил этими тропами, более всего поражали фрагменты ручек, оторванных одним концом от своих нареченных кувшинов. Гончар, считая это своею личной браком, разбивал такие сосуды, а мне заставляя, изогнутая в пространстве ручка казалась женской рукой, тянущейся к любимому, к другому. Однажды я поднял отбитое горлышко кувшина с отогнувшейся в сторону ручкой и увидел на ней окаменевший след пальца и ногтя гончара. Помню, что в тот день я в смутении вернулся в дом и зашел в Анис среди дня. Я стал целовать ее руки и плечи, а она, без слов, как будто бы понимая мое состояние, заставила их совершать чарующие движения, словно в танце «бисмил», но только едва заметные. И ласки наши пошли дальше, и мы оставили дневной свет и не занавесили окно, чтобы Солнце и Всевышний осветили и освятили нашу Любовь.

Через несколько дней после того, как строительство моего дома было закончено, а сад был приведен в порядок, у меня появились гости: ко мне прибыл старейшина преподавателей из Нишапурской академии Низамийе, достойный Абул-Касим ар-Рагиб с двумя своими помощниками. Абул-Касим был по происхождению исфаханцем, и мы до этого несколько раз встречались в его родном городе. Общего у меня с ним было мало: он не был обращен к точным наукам и занимался, в основном, историей ислама.

В его изысканной вежливости я сразу же почувствовал тревогу: мой гость явно был обеспокоен моим возможным, по его представлениям, появлением среди учителей Низамийе, что сразу же сделало меня опасным претендентом на его место, которым он, по-видимому, очень дорожил. Чтобы окончательно убедиться в этом, я вел беседу в весьма уклончивой манере, и это принесло свои результаты. Мне был задан прямой вопрос, собираюсь ли я заняться преподаванием в Низамийе. И только тогда я сообщил ему, что не намерен обременять себя какой-либо постоянной службой и что если я и буду когда-нибудь иметь учеников, то заниматься с ними буду у себя дома. Выслушав меня, ар-Рагиб уже совершенно искренне вознес хвалу моим познаниям во всех науках, назвал меня царем ученых и с достоинством откланялся.

После этого визита я целый год провел в уединении. Я глядялся в свое прошлое. Вся моя жизнь, быстротечная, длиною уже без малого в пятьдесят лет, промелькнула, как сон самой краткой летней ночи, и мне ка-

залось, что она вся состоит из следствий неведомых мне причин. И я, без устали напрягая мысль, искал эти причины. Я искал Знаки Всевышнего на моем Пути и убеждался в том, что этими Знаками были усеяны все мои земные дороги и странствия моей души. И именно они порождали те самые следствия, из которых состояла моя жизнь. Подучалось так, что Он, Всевышний, - обладатель Причин, а мы превращаем Его высокие замыслы в житейскую суету.

И даже само начало моей жизни было отмечено Знаком, ибо Кем были посланы дервиши, по советам которых свершилось мое зачатие? Кто заставил хакана Ибрахима проехать там, где я торговал старой рухлядью? Кто и почему наделил меня такой детской и юношеской красотой, перед которой замирали сердца правителей и вельмож? Почему мне были дарованы разум и память, выделяющие меня из череды смертных? И так далее: за каждым поворотом моей Судьбы скрывалась неведомая мне Причина.

Зная Причины, можно было бы предвидеть следствия, но я умозрительно не мог справиться с этой задачей. Когда ко мне во время этих размышлений откуда-то прибилась кот, избравший меня своим хозяином, я подумал о том, что он послан мне Всевышним и что, наблюдая за ним, я получу ответ на мучившие меня вопросы. Однако этот зверь, по-видимому достаточно благородный, если сам пророк Мухаммад, да благословит его Господь и да приветствует, терпеливо ждал, пока кот напьется из его кувшина воды, предназначенной для омывания перед молитвой, принес мне больше загадок, чем ответов. Как я мог объяснить, почему именно за две недели до Науруза его охватывает страсть, и он от любви теряет и голову и аппетит и становится тощим и слабым, только глаза его горят, как у Меджнуна.

Лишь в одном опыте моего кота оказался мне полезен: я вспомнил рассказ о великом ас-Шибли, который говорил, что предельной неподвижности во время медитации он научился у своего кота, наблюдая за тем, как тот замирает, подстерегая мышшь или птицу. И я стал искать ответы не разумом, а душой, погружаясь в неподвижность, позволявшую продвигаться на Пути до самых дальних стоянок, и, когда я находился там, я получал ответы на все мучившие меня вопросы, но, возвращаясь из этого блистающего мира в наш жалкий мир людей, я лишь чувствовал открывавшиеся мне истины, не умевая выразить их. Знал я лишь одно, что эти истины скрыты в гармонии окружающей меня Природы и что они всегда где-то рядом.

Я почти ничего не записывал. Слово «почти» в данном случае означает лишь то, что от этого года раздумий осталось только два-три десятка стихотворных строчек. Когда я чувствовал, что одиночество мое следует превратить, я заходил к сестре, разговаривал со своими племянниками и племянницей, иногда рассеянно слушал математические рассуждения зятя. Решения многих задач, о которых он говорил, казались мне очевидными и не заслуживающими внимания, но я оставался серьезным слушателем, стараясь, чтобы Мухаммад покинул поверхность знаний и ушел в их глубины.

Иногда я беседовал со своим слугой-садовником. Он приходил не более трех раз в неделю и всегда сообщал мне все городские новости. А иногда я заходил в комнату Анис и наслаждался ее ласками, то робкими, то смелыми, считая их достойной наградой за мою воздержанность.

А когда этот год философского полудатворничества прошел, у меня появились ученики. Было их два: один - Абу Абдаллах ибн-

Мухаммад Балхи, человек местный, хорасанец, а другой - Абул-Маали ал-Майаниджи, приехавший специально ко мне из Хамадана. Наши занятия проходили в уже упомянутой мной беседке вблизи руин дома горшечника, и кроме нас на скатерти всегда присутствовал кувшин вина, три пиалы и несколько свежих лепешек, испеченных Анис.

Занятия я вел в свободной манере: я не излагал им подробности наук, а обращал их внимание на глубинную сущность этих наук, и это происходило в неспешной беседе - я как бы отвечал на лобные их вопросы. Но эта бессистемность меня не смущала, поскольку я всегда считал удовлетворение любопытства лучшей формой обучения.

Время от времени нашу беседу прерывало явление Анис с новым кувшином вина, свежими лепешками и с фруктами, когда их нам дарила наш сад. Анис, выходя к нам, не закрывала лицо. Ее открытая улыбка делала это лицо прелестным, и я даже с некоторым тщеславием ловил взоры мужчин, брошенные на нее украдкой. Я считал, что неожиданное и мгновенное испытание Красотой не менее полезно для становления личности ученого, чем длинные наукообразные речи. Темы же наших бесед были самыми разнообразными. Мы обсуждали толкования Корана и греческую философию, историю и фикх. Я сразу же заметил, что вопросы и высказывания хорасанца были составлены так, чтобы вызвать меня на политическую и теологическую откровенность, которую я всегда считал неуместной в науках, представляющих собой, по сути дела, поиск путей к Истине. Хамаданец же явно интересовал предмет обсуждения, а не эмоциональные оценки. Я учел эти обстоятельства.

Занимались мы по два раза в неделю, встречаясь для этого на рассвете, но наши беседы иногда затягивались до ранних вечерних сумерек. Я сам всегда высоко ценил утренние часы, когда мозг еще не отвлечен дневной суетой и когда время отмеряют только крики петухов в тишине, и я хотел, чтобы мои ученики также полюбили утренние зори.

Готовиться к приходу учеников у меня необходимости не было, ибо все знания всегда находились при мне, и я все свое свободное время между занятиями проводил в раздумьях, медитациях и в воспоминаниях. Воспоминания же часто врывались в мою жизнь, отрывая меня от философских размышлений и не давая сосредоточиться. Одно из них было особенно мучительным - это воспоминание о моей царевне Туркан. Там, в Исфahане, говорили, что она после смерти сына сразу же уехала к своей родине в Мавераннахр, но после этой весьма скупой информации ее имя было окружено густой пеленой молчания, и я тщетно пытался узнать ее судьбу.

Вместо того чтобы затихать с течением времени, память моя о Туркан становилась зримой - меня стало посещать Видение. В этом Видении она приходила ко мне во всей красоте, незапятнанной близостью с теми, от кого зависела ее власть, и я счел все происходящее со мной Знаком Всевышнего, повелевающим мне ее отыскать. А иногда мне казалось, что это она сама шлет мне свой тайный призыв, только откуда он исходил - из-за быстрой Аму, видевшей нашу любовь, или из звездных миров, где возможно (и я не мог уйти от этой возможности!) уже обрела покой ее душа в ожидании того дня, когда Всевышний призовет всех нас на свой строгий Суд.

Из книги «Сад истин». Составитель Лео ЯКОВЛЕВ. (Продолжение следует).

НААДАНАЙ ЯБАСА

1. Баатартан үглөөгүүр Сагаалганаа угтаба.
2. Айлшаг буужа ерэбэ.
3. Бадма баян орожо ерэбэ. «Тогоон» 1-дэхи хуби.
4. Хатар. Раднаев Намдак.
5. Дэлхэйн 3 гайхал, 3 хурдан, 3 хурса. Доржиева Биндарья.
6. Гэрэй эзэн эхэнэрэй үрээл дуу. Дондитова Сэсэгма.
7. Ульгэр «Алтан Галуун хүбүүн тухай...». Дондитова Дарима.
8. Бадма баян тогоогоо нэрэнэ. «Тогоон» 2-дохи хуби.
9. Уг гарбалаа хөөрөлгэ.
- а) Бишыхан Намдак хүбүүн өөр тухайгаа хөөрөөг, угаа тоолоно, «Арбай тарьян» гэхэн дуу дуулана.
- б) Булаг баян жэшээ болгон 16 үеэ тоолоно, өөр тухайгаа хөөрэнэ.
9. «Зүүзэгэр». Урданай дуун. Бальжинова Бальжиг.
10. «Талын дуран» гэхэн хатар. Бальжинова Бальжиг, Цыренов Бэлигтэ.
11. Арадай наадан. «Бэһэлиг ноулга».
12. «Эзэгүй малгай». Хүхиюун зугаата шог зүжэгхэн.
13. Айлшанай үрээл. Бальжинова Бальжиг.
14. Бишыхан Намдак хүбүүнэй найхан үрээл.

ГЭР СОО

1. Гэрэй эзэн - Галданов Батор
2. Гэрэй эзэн эхэнэр - Дондитова Сэсэгма
3. Басаганиинь - Доржиева Виндарья
4. Хүбүүниинь - Раднаев Намдак

АЙЛШАД

1. Булаг баян - Бадмаев Булад
2. Балан Сэнгэ - Цыренов Бэлигтэ
3. Шэнэ бэри - Бальжинова Бальжит
4. Эхирэй үрөөлэн - Дондитова Дарима
5. Бадма баян - Шойзонов Бадмажап
6. Зараса басаган - Шагдарова Эльвира

Хүшэгын нээгдэхэдэ, «Асагад-Шулуутайн гасан лэ» гэхэн хүгжэм соностоно... Гэр соо эзэд. Бурхан тахятай, зула бадарна, хүжэ носоно. Аягын шэрээ дээрэ Сагаалганай баярта бэлдэгдэхэн элгэб эдэе хоол, табаттай хүндын дээжэ мяхан, сагаалганай тусгаар табар, аарсан, саламаад, зөөхэй, тибхэтэй үрмэн, мойнотой үрмэн, хүшөөхэн, айрхан гэхэ мэтэ.

ГЭРЭЙ ЭЗЭН: Одоошье Сагаан харамнай мандажа, Сагаалганай эхилбэ гээшэ даа.

ГЭРЭЙ ЭЗЭН ЭХЭНЭР: Тиимэ, тиимэ... Үнинэйл хүлээгээбди даа. Ая-гангын ариудхамал хангалаар анхилан байдаг тунгалаг сэлэр агаартай, дэлхэйн эзэдэй үршөөхэн хэмжүүргүй ехэ хэшэгтэй, түби дэлхэйн 4 зүг, 8 хизаарай сохилжо байгаа зүрхэн мэтэ ханагадаг Асагад найхан шотагтамнай...

ГЭРЭЙ ЭЗЭН: Модон Хүхэгшэн тахья жэлнай морилбол даа. Зай, Сэсэгма - наһанайм ганса нүхэрни, бурханһаа адис абаад, Сагаалганайнгаа заншалаар золгоёл даа! Хүбүүн, басаган, ерэгты даа, наашаа!

ХҮБҮҮН: Аба, эжы! Олон айлшад буужа байна. Түрүүн ерэнэн мориинийн ехэл дошхон янзатай. Та, аба, намда ингэжэ заагша гүбты, эрын 9 эрдэмэй нэгэндошхон мориинэ гампангүй, гар даран нуга барижа, номгоруулжа, унаа болгожо, шадаха эрэ болоорой гэжэ...

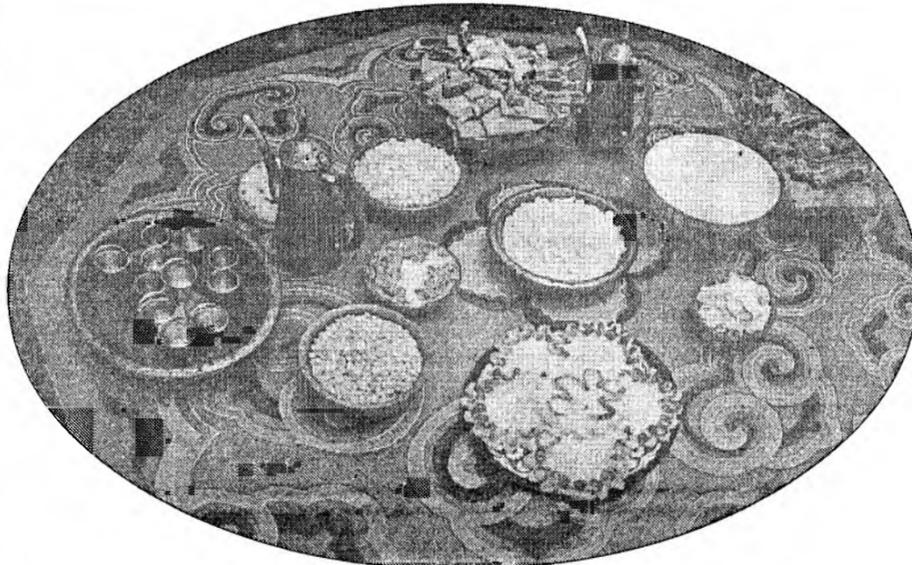
ГЭРЭЙ ЭЗЭН: Тиимэ, тиимэ... «Олон үгэ элзөгүй» гэдэг юм, ошоод эжытэсэ айлшадаа угтажа, моринын сүргэдэ тогтоогты!

Айлшаг ороно. Бурханһаа адис абаад, золгодоно.

САГААЛГАН

Сценари

Загарайн аймагай Агван Доржиевай нэрэмжэтэ Асагадай дунда хургуулийн арадай аман зохёолхоо үндэһэлэгдэхэн уран хурса үгын фольклорно «Санжайсрай» ансамбль (түбэдгөө оршуулхада, «Бурханай үхибүүд») буряад арадай заншалта найндэр «Сагаалганай наада» та бүгэдэндэ дурадхана.

ГЭРЭЙ ЭЗЭН: «Хоймортоннай гаража нуутгы...»

ГЭРЭЙ ЭЗЭН ЭХЭНЭР: «Эдээнэймнай дээжэһээ хүртэгты!»

Айлшад сооһоо шэнэ бэри БАЛЬЖИТ: Буряад зоной хуушан ёһо заншалаар, бэе бэсдээ мэндэ найниие хүсэнэбди. Наһан дээрээ наһа нэмэжэ байхадаа, айл аймагтаа, арад зондоо үшөө уга наһа, удаан жаргал үрэнэбди даа!

Хун шубуун гарбалтай,
Хуһа модон сэргэтэй,
Бүртэ-Шоно эсэгтэй,
Гуа-Марал эхэтэй,
Алан-Гуа эгшэтэй,
Агуу Чингис зээтэй,
Бугын дуугаар сууряатаһан
Боро-Сагаан уулатай,
«Отошын орон» гүүлхэн
Урдын домог түүхэтэй,
Алад саагуур суурхалан
Агван Доржиев хамбатай,
Шажанай худал баринан
Чойнзон Юрөөлтуев хамбатай,
Шэнээр дахин баригдаһан
«Гандандаржаалинг» дасантай,
Зулахан сээгүүдээр бадаран байһан
Загарайн аймагай
Аршаанта Асагад нотагтайбди...

Бадма баян ехэл яаралтай орожо ерэнэ. Бурханда ошожо, адис абаад, яаралтайгаар мэндэшэлэсээд, хэлэнэ: «Би таһайда энэ Балан-Сэнгые бэдэржэ ябаһанаа, орожо ерээлби».

«Тогоон». Зүжэгхэн, 1-дэхи хуби.

ГЭРЭЙ ЭЗЭН: Зай, айлшад, манай энэ бага хүбүүн моридто тусгаар дуратай юм. Та бүгэдэндэ, хайшта гэжэ адуугаа манадагаа, наадандаа эрьедэгээ хатараар харуулаад үгэхэ ханаатай.

ГЭРЭЙ ЭЗЭН ЭХЭНЭР: Харатгы, манай багашуулай хатархые...

«Цыплёонхын хатар» басагад гүйсэдхэнэ.

ГЭРЭЙ ЭЗЭН: Манай басаган Виндарья танда дэлхэйн 3 гайхал, 3 хурдан, 3 хурса тухай хэлэжэ үгэхэнэ.

ГЭРЭЙ ЭЗЭН ЭХЭНЭР:

Би тандаа
Харгы замда урагшатай,
Хэрэг ажалдаа алдартай,
Эдэй найниие эдлэжэ,
Эрдэмэй дээжые нуража,
Ган түмэр шэнги

Хани барисаатай ябагты,
Галай дүлэн шэнги
Халуун сэдхэлтэй байгты, -
гэжэ үрээгээд, бэлэг дуу баринаб.
«Хатар жороохон хүлэгөөрөө
Харилхан газартам хүргөөрэй,
Ханил налархай занханаараа лэ гэе
Харюухан мэндьем хүргөөрэй...»
ГЭРЭЙ ЭЗЭН ЭХЭНЭР: Зай, хүрэг даа, хүндэтэ айлшад, нодонэй хужар, шэхэнэй шэмэг болгон дуу, хатар, үльгэрөө айлшаднай дэлгэхэ бээ гэжэ найданабди...

БУЛАД БАЯН: Урданай үльгэр ула болоогүй, арад зондоннай туһа болоо...

Ульгэр түүрээлгэ. «Алтан Галуун хүбүүн тухай...» Дондитова Дарима.
Баһа дахил Бадма баян орожо ерээд, үнөөхи тогоогоо нэрэнэ.

Зүжэгхэн «Тогоон». 2-дохи хуби.
НАМДАГ ХҮБҮҮН: Би таанарта өөр тухайгаа хөөрөхүү...

Би хадаа Хорин 11 эсэгэнэрэй
Гушад угтай, 9 наһатай,
8 сагаан мэнгэтэй.

Эхэ эсэгийн эрхэхэн, бэрхэхэн,
Эжэл соогоо хүндэтэй, ухаамар,
һанаһанаа абажа,
һарбайһанаа барижа,
Хорхойдо хоро хэнгүй,
Хоёр заяанда нүгэл хэнгүй,
Мэдэхэ шадалаараа
Туһа хэжые оролдожо ябадаг

Амгаланай Баатарай
Урдаа хараха, уладаа няаха
Хүбүүн үринь Намдаг гээшэб».
Угаа тоолоно.

Дуу «Арбай тарьян» гуулана.
БАДМА БАЯН: Энэ манай айлшад сооһоо Булад ахай аяар 16 үеэ тоолодог байнал даа, шагная, нүхэд, Булад ахай, өөр тухайгаа хөөрөт даа...

БУЛАД БАЯН: Намда Булад гэжэ булайха зохид нэрэ баабаймни хайрлаһан юм...

Хорин 11 эсэгэнэрһээ таһарһан, Агын 8 аба эжын таһардаһан, «Бодын мяханда бүдүүржэ үзөөгүй, ула мүрөө харуулаагүй, аяг зангаа таниулаагүй, шоо мэргэн ураатай, боро тугтай, бодонгууд угтай Баатарай нодонэйнгөө сүсэги мэтээр гамнажа, хайрлажа ябадаг, хоёр найхан хушуу үринэрэйн ганса ханаха хүбүүн үринь болоноб. Би мүнөө таанарта

өөрынгөө угай сахижа ябаһан, намда хүрэтэр дамжажа ерэнэн угайнгаа бэшгэгээ 16 үе тоолоод тандаа үгшүүб даа...» (Угаа тоолоно).

ШЭНЭ БЭРИ БАЛЬЖИД: Найхан даа, найхан... Хэды гоёб даа, угаа алдангүй тооложо ябахатаа.

«Угаа мартаһан хүн,
Уһаа алдаһан мал»
гэдэг ха юм. Би танда манай нотагай «Зүүзэгэр» гэхэн дуу бэлэг баринаб.
Арадай «Зүүзэгэр» гэхэн дуу бэлэг бариша.

ГЭРЭЙ ЭЗЭН: Манай нотагай хүбүүн - энэ Балан-Сэнгэ Загарай Хорин уулзуур дээрэ адуугаа бэлшээжэ ябатараа, алим жэмэстэл амгатайхан, 17 наһатай Хорин Анаагай Бальжид басагантай талын дуранда татуулшоод лэ, мүнөө манай Асагадта энэ Сагаалганай үедэ шэнэ айл нэмэжэ байна. Эдэ хоёрой инаг дураһангаа яажэ эхилхэн тухай хатараар хөөрөхыень хөөршөөн хараеэ!

Хатар «Талын дуран» Бальжинова Бальжиг Цыренов Бэлигтэ хоёр гүйсэдхэбэ.

НАМДАГ ХҮБҮҮН: Алта ноужа наадайл даа» (Хубаана). «Алтан, алтан, гарыш даа!» (Виндарья эгшэнь баригдаһана.)

Дуун «Асагад нотаг тухай дуун». Доржиева Биндарья.

Мүнгэн долгёо эбхэгшэ
Мүнхэ номин Үдэмнай,
Мүшэтэ замын заяагша
Мандал хото Асагаднай.

Одо заяагым үргэжэ,
Үрээл, юрөөл үршөөгш!
Эжым дуунай аялгаар
Энхэ тайбан үршөөгш!

СЭСЭГМА: Хоюулаа дуулаа!
(Даримада хандана).

БАДМА БАЯН: Зүб, зүб, эдэ эхир басагад хоюулаа дуулаа.

Дуун «Дааган зантай мориндоо». Дондитова Сэсэгма, Дондитова Дарима.

Гэнтэ гэрэй эзэн - Баатар нууридаа оболзожо, нуужа яган тэршэлхэнэ...

Зүжэгхэн «Эзэгүй малгай».

ШЭНЭ БЭРИ БАЛЬЖИД: Зай, Баатартан, танайдаа ехэл һонинтойгоор, сэдхэлээ сэнгүүлэн сагаалбабди даа. Үшөө урданнай олон айлууд уринхай.

Зоринон харгытнай золтой байг,
Золгоһон нүхэдтнай зугаатай байг,
Хэһэн ажалтнай бүтээтэй байг,
Үдхэнэн малтнай үдэсэтэй байг!
Хүбүүд, басагадтнай бэлигтэй байг,
Хүгшэд, үбгэдтнай буянтай байг,
Арад зомнай жаргалтай байг!
НАМДАГ ХҮБҮҮНЭЙ ҮРЭЭЛ:

Сагаан эдеэтэй сүршэжэ байхамнай болтогой!

Сагаан замтай сарюун ябахамнай болтогой!

Сагаан зантай сэлмэг нуухамнай болтогой!

Сагаан сэдхэлэй сог зали бадарууламнай болтогой!

БУЛАДАА: Болтогой!
(Тайзанай урда бултадаа гарана).

«Сагаан һараар, Сагаалганаар!»

Сценари зохёогшо: Агван Доржиевай нэрэмжэтэ Асагадай дунда хургуулийн хүмүүжүүлгын талаар директорэй орлогшо Доржиева Эрдыни-Дара Бадмаевна.

Хореограф: Дондукова Оюна Цыбиковна.

Драм. хүтэлбэрлэгшэ: Ранжурова Надежда Ламажаповна.

Асагадай соёлой байшангай директор: Нимбуева Нина Цырен-доржиевна (Харюусалгата ноур).

Б.ОРБОДОЕВА
шэнэлэн хэлбэлдэ бэлдэбэ.

Расписание хуралов Иволгинского дацана «Хамбын Сүмэ» на февраль 2005 г.

1 Сундуй 9 ч.	7 Шойжал, Лхама, Жамсаран 8 ч.	10 Табан Хаан 9 ч.
2 Заһалай найман ном 9 ч.	Дүгжүүбэ (Костер) 18.30 ч.	11 Монлам Ченмо 9 ч.
3 Жадонба 9 ч.	8 Дара Эхын Мандал Шива 9 ч.	продолжение молебна 14 ч.
4 Юм, Нити, Додигалсан 9 ч.	(В этот день верующие могут поклониться Драгоценному Телу Хамбо ламы Даши Доржо Итигылова)	(Молебен Монлам Ченмо будет проводиться ежедневно до 25 февраля утром и после обеда)
5 Алтан Гэрэл 9 ч.	Хамбо ламы Даши Доржо Итигылова)	24, 25 Арья Баалын Мани (Нюнэй хурал) 9 ч.
5 Балин адисалга 18 ч.	8 Сиидар Лхамо 21 ч.	26 До Дудба 9 ч.
6 Арбан Хапгал - Гомбо, Гонгор, Шагдар, Сэндэма, Шалши, Намсарай, Цанба сахюусанууд хурагдаха 8 ч.	9 САГААЛГАН утргом в 6 ч.	28 Гомбо, Лхамо, Жамсаран 9 ч.
	10 Монлам Ченмо 9 ч.	28 гуга намши (за упокой) 9 ч.
	Монлам Ченмо продолжение 14 ч.	

Театр кукол «Ульгэр». 38-й театральный сезон РЕПЕРТУАР НА ФЕВРАЛЬ 2005 г.

4 февр. Э.Жалцанов Пт. «Полюция стрела» 17.00 для детей среднего и старшего возраста	Русская народная сказка С 10-го по 16-е февр. Приглашаем на праздничное театрализованное представление	в сапогах» 15.00 Для детей младшего и среднего школьного возраста
5 февр. Г.Остер Сб. «Котёнок по имени Гав» 15.00 для детей младшего и среднего возраста	«Сагаалганай наадан» в сказке «Жучок - Знахарь» 12.00, 15.00 20 февр. Закрытие праздника 12.00	26 февр. Премьера! Премьера! Сб. Премьера! «Про кота в сапогах» 15.00 для детей младшего и среднего возраста
6 февр. «Гуси - лебеди» Вс. 15.00	Вс. «Сагаалганай наадан» 15.00 25 февр. Премьера! Премьера! Пт. Премьера! «Про Кота	27 февр. Шарль Перро Вс. «Красная шапочка» 15.00

Навстречу празднику Сагаалган

БУДДИЙСКИЕ ЧЕТКИ

Четки - ожерелье с нанизанными бусами-зернами, используется для счета молитв. Наиболее часто используемые буддийские четки имеют 108 зерен - сакральное число, уходящее истоками в древнеиндийскую магическую практику. Встречаются четки с 54-ю, 27-ю зернами (укороченный вариант).

18 зерен - в честь 18 архатов - учеников Будды; 21 зерно - в честь 21 формы богини Тары; 32 - для отсчета 32 достоинств или признаков Будды. Четки с 108 зернами имеют разделители, располагающиеся после 18, 21, после 27-го или 54-го зерна - обычно это бусины более крупного размера, чем остальные.

Четки с красной кисточкой предназначены для практики тантры. Четки составляют из драгоценных камней - лазурита, коралла, опала; из дерева - красного, черного, желтого сандала и плодовых косточек; из костей человека, слона или верблюда, а также из стекла и др. материалов.

Белые четки посвящаются божеству милосердия и сострадания Авалокитешваре, красные - йамаму Хаггриве, Падмасамбаве, желтые - Гуру Цзонхаве.

Навершие (начало четок) состоит из трех зерен (большого, среднего и малого), которые символизируют Тело, Речь, Ум Будды. При счете мантры нельзя перешагивать через них, нужно переложить четки и перебрать четки по ходу солнца. Хранить четки необходимо в чистом месте.

КАК ВЫЯВИТЬ СГЛАЗ, ПОРЧУ И ИЗБАВИТЬСЯ ОТ НИХ

С древних времен монголы проводят разные обряды, оберегая себя и близких от порчи и сглаза, стараются даже мысленно не ругаться или не проносить вслух ругательства в чей-нибудь адрес... Природная интуиция часто помогает им предостеречь от порчи, несчастные случаи, встречи с недоброжелателями. В случае необходимости они заказывают в дацане ритуальные службы, которые могут защитить дом, двор, семью и скот от всяческих напастей.

Ругательство и порча исходят от недобрых и завистливых людей. Ругательство, высказанное вслух, черные мысли, приобретающая большую энергетическую силу, могут передаваться на большие расстояния. Есть плохие люди, прибегающие к помощи разного рода экстрасенсам, посылающие порчу через них.

Как определить сглаз или порчу? Отнесите со вниманием к разного рода нарушениям в здоровье, возможно, они - результат сглаза.

У родившихся в год:

Тигра и Кролика при порче начинают беспричинно болеть глаза, стягивает мышцы лица, слезотечение, беспокоят печень, желчный пузырь; Лошади и Змеи - стягивает мышцы ног, чувствуется омертвление, подергивание в конечностях, слабость сопровождается попливостью, в дальнейшем появится болезнь сердца и тонкой кишки; Коровы, Дракона, Овцы, Собаки - кожные высыпания, излишнее слюноотделение, боли в икроножных мышцах, в дальнейшем наступит болезнь селезенки и желудка; Обезьяны и Курицы - закладывает нос, высыпания и зуд кожи на теле, головное, плохое отделение мокроты, неприятные ощущения в области груди, в дальнейшем появится болезнь легких и толстой кишки; Свиньи и Мыши - болят уши, ломит суставы, затруднено мочеотделение, сухость во рту, в дальнейшем появится болезнь почек и мочеполовых органов.

Прежде чем начать лечение нужно все взвесить, ведь у разных людей порча проявляется по-разному. Очень многое зависит от самого человека. Может он сам грешит и допускать ругательства в адрес другого человека, дела худое, думал навредить. Необходимо устранить такие причины. Отрицательная энергия, как и положительная, имеет способность возвращаться к источнику. Порча или проклятие наносит на медленное угасание, или на быструю смерть, проявляется у каждого человека по-разному. Порчу можно выявлять пульсодиагностикой, определять по поведению человека, анализируя сновидения, по состоянию здоровья и по внешнему виду. Чтобы снять порчу нужно обратиться к ламе или к признанным экстрасенсам, так как необходимы ритуальные действия, которые помогут вам избавиться от всяких невзгод.

АСТРОЛОГИЧЕСКИЙ ПРОГНОЗ ДЛЯ ЗАЧАТИЯ РЕБЕНКА

Люди, пришедшие в этот бренный мир, мечтают о счастье, здоровье, желают зачать и родить полноценных детей. Монголы с древних времен жили по лунному календарю, где указаны плохие и хорошие дни. Они старались избегать интимных связей для зачатия ребенка в плохие дни и во время природных ненастий: пурги, сильного ветра, в град, в грозу, сопровождающуюся громом и молнией, дождливую погоду. Не признавали освещение лампадки или свечи. Нельзя зачатие ребенка во время душевных расстройств и переживаний, после

испуга, даже после сильного радостного возбуждения. Неблагоприятно также время, когда солнце только ушло за горизонт. Противоположные занятия сексом для людей не подходящих по гороскопу. Результатом может быть ослабление здоровья, рождение больных и умственно-отсталых детей.

Если умер член семьи, то супругам лучше не иметь интимной связи в течение 49 дней. Нельзя вступать в половую связь 28 числа по лунному календарю каждого месяца, в этот день сунс - душа человека, имеющая свойство перемещаться, находится в половых органах. Лучше воздержаться от связи 15 и 30 числа по лунному календарю - человек в эти дни слышком уязвим.

Многовековые наблюдения восточных врачей-астрологов обоснованы: все в мире взаимосвязано. А на человека, организм которого в большей степени состоит из воды, полностью действуют фазы луны.

Предсказывая:

- если зачать ребенка во время затмения солнца, то ребенок будет страдать полиартритом и водянкой;

- во время затмения луны - ребенок родится с диагнозом ДЦП, с искаженным ртом и будет приносить страдания матери;
- когда гремит гром и сверкает молния - ребенок будет неуравновешенным, злым и неласковым, умственно отсталым;

- зачать, когда рагуна на небе - ребенок будет несчастливым;
- в ненастную погоду - будучи страдая за него родителю;
- зачатие в новолуние, полнолуние по лунному календарю неблагоприятны - ребенок родится неуравновешенный, легковерный, неуравновешенный, может погибнуть от огня и воды;

- зачать в обеденный час - будет мучаться рвотой, ошканди;
- зачать в полночь - ребенок может родиться со слабым зрением, слухом, с плохо развитым обонянием;
- зачать в пьяном или возбужденном состоянии - ребенок может страдать эпилепсией или с ДЦП.

Какое же время суток благоприятно для зачатия? Все время, кроме вышеперечисленных. У мужчины и женщины самое бодрое и хорошее настроение после полуночи до рассвета. Во время беременности женщина должна вести правильный и здоровый образ жизни, сдерживать свои эмоции, не беспокоиться по пустякам, стараться выносить ребенка до положенного срока рождения.

Бывают случаи, когда люди несовместимы по гороскопу, пожелавшие, живут прекрасно и счастливо. У них рождаются нормальные и полноценные дети. Этим людям повезло по карме, они родились под счастливой звездой и в добрый час, или же они пожелали в удачное для себя время года и месяца.

Нужно принять к сведению, что близость нежелательна для: Тигра и Зайца в пятницу - будучи болей поясница и колени, Змеи и Коня в среду - будучи болей почки и ноги, Обезьяны и Курицы во вторник - будучи болей сердце, беспокоит боли в ключицах и лопатках. Свиньи и Мыши в субботу - будучи болей желудок, воспалится слизистая в ротовой полости, Овцы и Собаки или Коровы и Дракона в четверг - будучи головные боли и болезни горла.

Из книги Батора ЦЫДЫПОВА «Путь очищения»

XVII ЖАРАНАЙ МОДОН ХҮХЭ БИШЭН ЖЭЛ ҮБЭЛЭЙ НҮҮЛ УЛААГШАН ҮХЭР НАРА

Буряад литэ	21	22	23	24	25	26	27
Европын литэ	31	1	2	3	4	5	6
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабба Һара понед.	Мягмар Марс вторник	Һагда Меркури среда	Пүрбэ Юпитер четверг	баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	хүхэгшэн Туулай	улаан Луу	улаагшан Могой	шара Морин	шарагшан Хонин	сагаан Бишэн	сагаагшан Тахья
Мэнгэ	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан
Һуудал	огторгой	уһан	уула	модон	хин	гал	шорой

Гарагай 2-то хуушанай 21 (январин 31).

Хүхэгшэн Туулай, 7 улаан мэнгэн, огторгойдо нуудалтай үдэр.

Энэ үдэр бурханда мүргэхэ, тэнгэринэртэ үргэл үргэхэ, гүрэм уншуулжа, эльб дараха, буянга үйлэ үйлэдэхэ, үзэгтэ нураха, гэр заһабарилха, хурим түрэ хэхэ, тэнгэри тахиха, буян үйлэдэхэ, хубсаһа оёхо, тангаригаа болоулха, дайсаниие номгодохо мэтэн үйлэнүүдтэ байн.

Гэбэшье энэ үдэр мал үүсэлжэ, хүншүү гаргажа, худалдаа наймаа эрхилжэ, үбшэ аргалжа, хурим түрэ хэхэ, замда гаража болохогүй.

Гарагай 3-да хуушанай 22 (февралин 1).

Улаан Луу, 6 сагаан мэнгэн, уһанда нуудалтай үдэр.

Энэ үдэр бурханда мүргэхэ, бурхадта, сахюусадта үргэл үргэхэ, хани нүхэдтээ золгохо, наһа утадхалгын ном уншуулха, амгалан байдалай түлөө ном уншуулха, эм найруулха, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, абанаа бусааха, үзэгтэ нураха, зурхай шудалха, даллага абаха, нүгэлөө наманшалха, дайсаниие болон ада шүдхэр дараха мэтэн үйлэнүүдтэ байн.

Гэхэ зуура шуһа ханаха, төөнэхэ, заганаһалха мэтэн үйлэнүүд хорюуштай.

Гарагай 4-дэ хуушанай 23 (февралин 2).

Улаагшан Могой, 5 шара мэнгэн, хада уулада нуудалтай үдэр.

Үхэр нарада Могой үдэр тудахада, тои муу, хоһон үдэр гэгдэдэг.

Иимэ үдэр ямар нэгэн хайн үйлэ үйлэдэхэ болохогүй.

Жэшээнэ, бэри буулгаха, наһа утадхаха, ургамал тариха, адууһа мал абаха, нэрэ солодо хүртэхэ, гэр балгаана бариха мэтэн үйлэнүүд тон хорюуштай.

Гарагай 5-да хуушанай 24 (февралин 3).

Шара Морин, 4 ногоон мэнгэн, модондо нуудалтай үдэр.

Энэ үдэр бурханда мүргэхэ, зальбарха, бурханай шэрээдэ Мандал тахиха, үргэл үргэхэ, тэнгэри тахиха, эм найруулха, шуһа ханаха, төөнэхэ, модо нуулгаха, түбхнэгэхэ, газараа шэлээд, гэрэй нуури тахиха, гэр бариха, хулгай дээрмэ, ада шүдхэр дараха, дайсаниие номгодохо, хубсаһа эсхэхэ, буян хуряаха, бэри буулгаха (Морин үдэрэй заһал хүүлээд) мэтэн үйлэнүүдтэ байн.

Гэбэшье мори худалдаха, үхибүү хүдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ холо эльгэхэ, модо отолхо мэтэн үйлэнүүд тон хорюуштай.

Гарагай 6-да хуушанай 25 (февралин 4).

Шарагшан Хонин, 3 хүхэ мэнгэн, хийдэ нуудалтай үдэр.

Энэ үдэр бурханда мүргэхэ, ехэ сахюуса тахиха, тантрын тариннуудые эльбгээр уншаха, дасан (дуган), субарга бодохоо, эм найруулха, эм залаха, ламые бараалхаха, ногтууе, галзуе номгодохо, муу үйлэ буруудаха, гоёлой хубсаһа оёхо, шэмэг зүүдхэл хэхэ, даллага абаха, аралжаа наймаа хэхэ мэтэн үйлэнүүдтэ наашатай.

Зүгөөр тангариг үргэхэ, тээрмэ тодохо, тэнгэри тахиха, модо сабшаха, хюроодохэ, шулуу шорой хүдэлгэхэ мэтэн үйлэнүүд сээртэй.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа,

Гарагай 7-до хуушанай 26 (февралин 5).

Хутагын хурса үдэр. Сагаан Бишэн, 2 хара мэнгэн, галда нуудалтай үдэр.

Бурханда мүргэхэ, зальбарха, сахюусанда үргэл үргэхэ, бисалгал хэхэ, эм найруулха, олоороо сугларха, буян үйлэдэхэ, ургамал тариха, дасан (дуган) субарга, мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха, сангарил нураха, маани сахиха, ута наһанай ном уншуулха, ада шүдхэр зайлуулха, хараал сараха мэтэн үйлэнүүдтэ байн.

Харин эритэ мэсэнүүдые хурсадхаха, эм найруулха, ном оршуулха, шуһа ханаха, төөнэхэ мэтэн үйлэнүүдые сээрлэхэ хэрэгтэй.

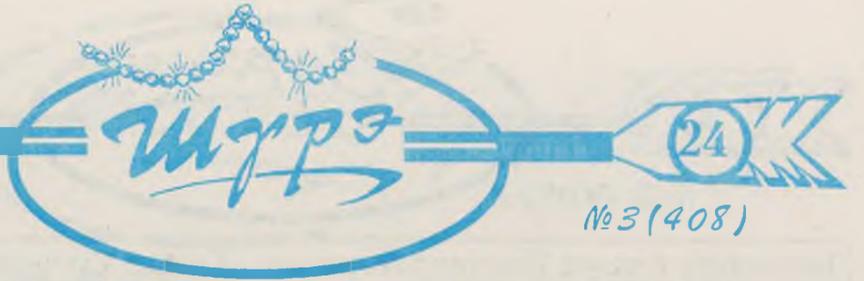
Гарагай 1-дэ хуушанай 27 (февралин 6).

Хутагын хурса үдэр. Сагаангшан Тахья, 1 сагаан мэнгэн, шоройдо нуудалтай үдэр.

Энэ үдэр бурханда мүргэхэ, үзэгтэ нураха, зурхай шудалха, буян үйлэдэхэ, дайсаниие дараха, эм найруулха, ургамал тариха, худалдаа наймаа эрхилхэ, сэргэ бурхан бүтээхэ, субарга, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бодохоо, хэшгэ дуудаха, даллага абаха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, абанаа бусааха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ мэтэн үйлэнүүдтэ байн.

Гэхын хажуугаар үхибүү хүдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ холо эльгэхэ, гэрэй нуури тахиха, хутага бүлөөдэхэ мэтэн үйлэнүүд сээртэй.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа, амгалан байдалга байн.

«...И УЛЕТАЮ В СРЕДНИЕ ВЕКА»

Алексей Шевченко - ученик 11 класса 17 школы города Улан-Удэ - член клуба «Контакт», которым руководит заслуженный учитель Бурятии Хаңда Дамдиновна Гочеева. Алеша активно участвует во всех мероприятиях, проводимых клубом, где они учатся любить художественную речь, словесность, литературу, он много читает, размышляет об истории, о странах, о судьбах великих людей.

В его стихах много романтики и он готовит к печати первую книгу.

Алексей начал писать стихи с 13 лет. Участвовал в кружке балльных танцев. Взахлеб читает отечественную и мировую классику. Хорошо владеет английским языком. Даже делает переводы. Мечтает стать журналистом. Сейчас вниманию читателей предлагаем 3 стихотворения Алексея. Верю в большую творческую судьбу Алексея Шевченко.

Дулгар ДОРЖИЕВА, член Союза писателей и Союза Журналистов РФ.

Я И СРЕДНИЕ ВЕКА

Алексей ШЕВЧЕНКО

Бесшумно книгу я листаю
Как сказку дивную читаю,
И предстают передо мной
Народы, страны чередой.

Нашел ее я в самом сердце дуба,
Пусть песнь моя пребудет в сердце
Друга!

Там на турнире рыцарь бьется.
И флаг фамильный гордо вьется.
Жизнь отдает не ради славы -
За честь своей прекрасной дамы.

«ОДА МАТЕМАТИКЕ»
Признаться хочется открыто,
Из всех наук, что видела свет,
Взирает на меня сердито
Математический предмет.

Несутся всадники стрелой.
Шервудский лес лишен покоя,
Спешит на помочь Робин Гуд
Его обидчики уж ждут.

Я, как застенчивый влюбленный
Пред математикой стою,
Пред гордою и непокорной
Немного дрейфлю, но люблю.

А где-то там горят кострища.
Чума съедает городища.
Держись, не бойся, человек!
С тобою бог в твой средний век!

Понять тебя всю жизнь пытаюсь,
Ох, как же твой характер крут!
Не сплю ночей, не сплю и маюся,
Вознаградишь мой тяжкий труд.

Сгорел Бруно, сгорела Жанна,
Европа стонет от пожара,
«Но только вертится сильней планета»,
Молвит Гаалией.

В твоих очах живет окружность,
В движениях скользит овал,
Многоугольную наружность
Твою в стихах я описал.

Накрылись пылью эти годы.
Прошли крестовые походы.
Но романтичность этих дней
Душе становится милей.

Душа тонка и непонятна
Как график функции нежна,
Как уравнение двойко,
Но ты, как воздух, мне пужна.

Когда темнее небо станет,
И месяц мне в окно заглянет,
Я закрываю медленно глаза
И улетаю в средние века!

Я извлекать пытаюсь корень
Твоей непознанной любви,
Пытаюсь сопоставить вровень
Все многочлены и стихи.

ПЕСНЯ О ДУБЕ И СТРЕЛЕ

Пронзая воздух, в даль летит моя стрела
Навстречу ветру, мне неизвестно куда
Я предавался пенью в Шервудском лесу.
Упала наземь. Нелегко найти стрелу.

Достоиным быть тебя пытаюсь
Иду, бегу, лечу вперед,
А мое чувство, каюсь, каюсь,
В такой прогрессии растет.

Она была остра, изящна и легка.
Но взгляд мой тоже был острой клинка!
Стрела, пропев сонату, улетела вдале.
Я опечален, но светла моя печаль.

Хоть мне не избежать позора,
Но буду честен я, когда
На теореме Пифагора
Клянусь любить тебя всегда.

Баярай тэмдэг

ДУУГАА ВИДЭНЭРТЭ БЭЛЭГЛЭЭЛ

Академический театр оперы и балета

4 февраля 2005 г.
Нач. в 18 ч. 30 мин.

Творческий вечер заслуженного артиста РБ Эрдэни БАТСУХ и презентация нового аудиоальбома и компакт-диска.

Участствуют: Мунхзул, Нонна и Зорикто Тогочиевы, Цыренхам, Вика Орбодоева, театр «Баума Сэсэг» и другие.

Справки по телефону: 21-36-00

Дэлгэрэнгүйгээр лэ бэшгүүдүмнай толилжо байдаг дууһан бэшээшэд таанадаа ерээд байһан 2005 оноор амаршалха зуураа, орожо ерэхээ байһан Сагаан харынгаа Тахяа жэлээ буряадайнгаа ёһо заншалаар угтахамнай болтогой гэжэ үрэнзэб.
Тандаа хандаһан ушарнай юун бэ гэхэдэ, ажадай болон дайнай ветерануудай госпитальдо эмшэлүүлжэ байһан бидэнэртэ, үбгэдэ хүгшэдтэ, январь харын 12-то Дашадоржо Базаров концерт харуулаа, 10 гаран ород, буряад, монгол, буряадай урданай олон ондоо шотаг нугын, тэрэ тоодо Эрхүүгэй һонин дуунуудые дуулажа үгөө. Мүн ород дуунуудые, тэрэ тоодо «Старшина милиции» дуулахадань, ямар һонин байгааба даа. Залуу үеымнай аялга дуунуудые шагнахада, угаа зосоомнай жэгтэй гоё байгаа.
Мүнөө концертээр ябажашье шадахая болөө ха юм бибди даа, тиймээрэ энэ гоё хоолойтой дуушанай өөрөө бээрээ эрээд, үшөө дуун бүхэнэйнгөө түүхэ, удха найруулгынь хөөрөжэ байгаа гүйсэдхэхэдэнь, маша баярлаабди, хөөршөөгөөбди. һайхан сэдхэл ханаатай бэрхэл хүн байна даа, Дашадоржо Бальжинмаевич! Баяан дээрэ Буряадай габьяата артист Емельянов наадаа.
Тийгээд «Дүхэригнай» хоёр хэлэн дээрэ гарадаг хадань, хоёр хэлэн дээрэн гаргаарайт, юундэб гэхэдэ, ород хүгшэд, үбгэжөөлнүүд «Үнэн» - «Дүхэригы» абажа уншадаг юм байна. Ямар жэгтэй гэшэб?
Тахяа жэлэй Сагаан нараар та бүгэдэниие амаршалнабди, амжалта хүсэнэбди. Бэшээшэд булта «Дүхэриг» абадагбди.
Бэшээшэд БУДЕЕВ, МАРДАЕВ, Аркади ламхай, ГУРОРАКШЕЕВА, СТЕПАНОВ, ФЕДОРОВ, госпиталиин медицинскэ ажалшад, Эдэнэй зүгһөө габьяата багша Евгения Арсентьевна ХЭЭХЭНОВА.

12 февраля с 12 часов в Улан-Удэнском дацане на Верхней Березовке в новом Цогчен дугане состоится хурал Сагаалгана. Молебен проведут ламы Тункинских дацанов. Хири мори, освященные на этом хурале, будут вывешены на святых местах Тункинского района, в частности, в местности Бурхан Баабай.

Государственный Бурятский академический театр драмы им. Х.Намсараева

График Сагаалгана в феврале

Поздравляем с праздником «Белого месяца»!

5, суббота 18.00 по мотивам устного бурятского народного творчества Доржи Сультимов АМИДЫ ЗУДА ЖИВАЯ СВЕЧКА	16, среда 17.00 САГААЛГАН-2005 АГИНСКИЙ БУРЯТСКИЙ АВТОНОМНЫЙ ОКРУГ
6, воскресенье 18.00 Булат Гаврилов ЭРТЭ УРДЫН ЁҮО ЗАНШАЛААР ПО ДРЕВНЕМУ ОБЫЧАЮ	17, четверг 17.00 САГААЛГАН-2005 ЕРАВНИНСКИЙ РАЙОН
9, среда 18.00 Приглашаются жители и гости Бурятии САГААЛГАН-2005	18, пятница 18.00 САГААЛГАН-2005 ЗАКАМЕНСКИЙ РАЙОН
10, четверг 18.00 САГААЛГАН-2005 ЭХИРИТ-БУЛАГАТСКИЙ, БАЯНДАЕВСКИЙ РАЙОНЫ	19, суббота 14.00 САГААЛГАН-2005 СЕЛЕНГИНСКИЙ РАЙОН
11, пятница 17.00 САГААЛГАН-2005 ДЖИДИНСКИЙ РАЙОН	20, воскресенье 15.00 САГААЛГАН-2005 КУРУМКАНСКИЙ, БАРГУЗИНСКИЙ РАЙОНЫ
12, суббота 15.00 САГААЛГАН-2005 КИЖИНГИНСКИЙ РАЙОН	24, четверг 18.00 Доржи Эрдэнсеев АДУУХАН ТӨӨЛЭЙ СВЯТОЕ ПОДНОШЕНИЕ
13, воскресенье 14.00 САГААЛГАН-2005 ТУНКИНСКИЙ РАЙОН	25, пятница 18.00 Александр Лыгденов ЗҮРХЭН ШУЛУУН РОМАНС О ВЛЮБЛЕННЫХ
14, понедельник 18.30 САГААЛГАН-2005 ОКИНСКИЙ РАЙОН И ДОПОЛНИТЕЛЬНАЯ ПРОДАЖА	26, суббота 18.00 ШОУ-КОНЦЕРТ «NEW-ПЕТУШКИ»
15, вторник 16.00 САГААЛГАН-2005 АГИНСКИЙ БУРЯТСКИЙ АВТОНОМНЫЙ ОКРУГ	27, воскресенье 18.00 ПРЕМЬЕРА Ойген Бертольд Брехт ТРЕХГРОШОВАЯ ОПЕРА

Главный режиссер: заслуженный деятель Российской Федерации, лауреат Государственных премий Республики Бурятия Ц.БАЛЫЖАНОВ
Билеты продаются в кассе с 12.00 до 18.00ч
(Проезд трамваем и автобусом до остановки Рынок)
Заказ билетов и справки по телефону: 22-25-37

Шэнэ зүжэг

УРИНАБДИ ТААНАДАА

Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын академическэ театрай тайзан дээрэ Бертольд Брехтын «Трехгрошова опера» гэнэн зүжэгэй премьерэ январин 29-дэ болохонь.

Агуухэзэ немец драматургын урдахи зуун жэлэй эхээр бэшэһэн энэ зүжэг соо харуулагдаһан үйлэ хэрэгүүд мүнөө сагаймнай ажабайдалай эригтэнүүдтэ зэргэсүүлмэ шухала байһан дээрэһэнэ театрай ахамад режиссер, Россин искусствын габьяата ажал ябуулагша Цырен Балжанов энэ зүжэгтэ хандаһан байна.

Театрай элитэ зүжэгшэд М.Елбонов, Л.Дугарова, О.Бабуев, С.Хажитов, Д.Танганова, залуу бэлитэй зүжэгшэд Б.Ендонов, Н.Мункинова, Д.Аубсапова болон бусад гол рольнуудые гүйсэдхэхэ.

Энэ зүжэгтэ дуу хүгжэм, хатар наадан олоор гүйсэдхэгдэхэ байна. Курт Вайлин «Раммштайн» гэнэн бүлэгтэй гүйсэдхэһэн, тийхэдэ «Матрица» гэнэн уран һайханай киноһоо хүгжэмүүд зэдэлхэ. Зүжэгые хатараар Россин габьяата артист О.Игнатев (Санкт-Петербург), республикын габьяата уран зурааша Е.Буджапова гэгшэд шэмэглэһэн байна.

Лазарь ЧИМИТОВ, театрай литературна таһаг дагша.

Хайрата эсэгэ, үбгэн эсэгэ, аха, дүү

БУРУНОВ

Элбэг-Доржи Ширниновичэй

саһаа урид һаһа бараһан ушараар түрэл гаралынь, нүхэдынь, дүтын зон гэр бүлэдэнь гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ. Хахасалгын ёһо Аэропорт тосхондо Стартовая үйлсын 77-дохи гэртэ январин 28-да болохо. Үглөөнэй 10 саһаа Хяатгын аймагай Хилганата нотагынь абаашаха.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральная директорэй - ахамад редакторай уялгануудые дүүргэгшэ Т.В.САМБЯЛОВА.
Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ГОРОВ, И.Б.ДАГБАЕВ (Буряад Республикын Правительство), Ф.П. БОГОЕВА, Ц.Э. ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), А.А. АНГАРХАЕВ (генеральная директор-ахамад редактор), А.Б. ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), Д.Д. ЭРДЫНИЕВА (харюусалгата секретарь), В.Г. ГОМБОЕВА, Н.А.ГОНЧИКОВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Б.В. БАЛДАНОВ, А.А. ФАДЕЕВА, В.Д. ДАМДИНОВА.

Манай адрес:
670000, Улаан-Удэ хото,
Каланцаришвилиин үйлсэ, 23,
Хэблэлэй байшан
"Буряад үнэн".
E-mail:
unen@mail.ru

Газетэ хэблэлэй 6
хууданан хэмжээтэй.
Индекс 73877.
Хамтын хэһэг - 30015.
Хэблэлдэ
тушаагдаһан саг - 17.00.

"Республиканска типографи" гэнэн
ОАО-до бэлэн диалозитивүүдхэ
газетэ 6000 хэһэгээр хэблэгдээ.
Директорэйнь телефон: 21-40-45.

Б-0165-дахин номертойгоор
бүридхэлдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральная директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, редакторай орлогшын - 21-54-93, секретарнадай - 21-50-52; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-60-21; «Морин хуур», «Вершинь» журналуудай редакци - 21-55-97; залуушуудай, оюуталдай ажабайдалай болон олонинтын хүдэлмэрини, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламны - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерини - 21-23-67.

Редакцида ороһон материал-нууд шүүмжэлэгдэдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нотагай нэрэцүүдэй бэшэгые хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин ханамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.